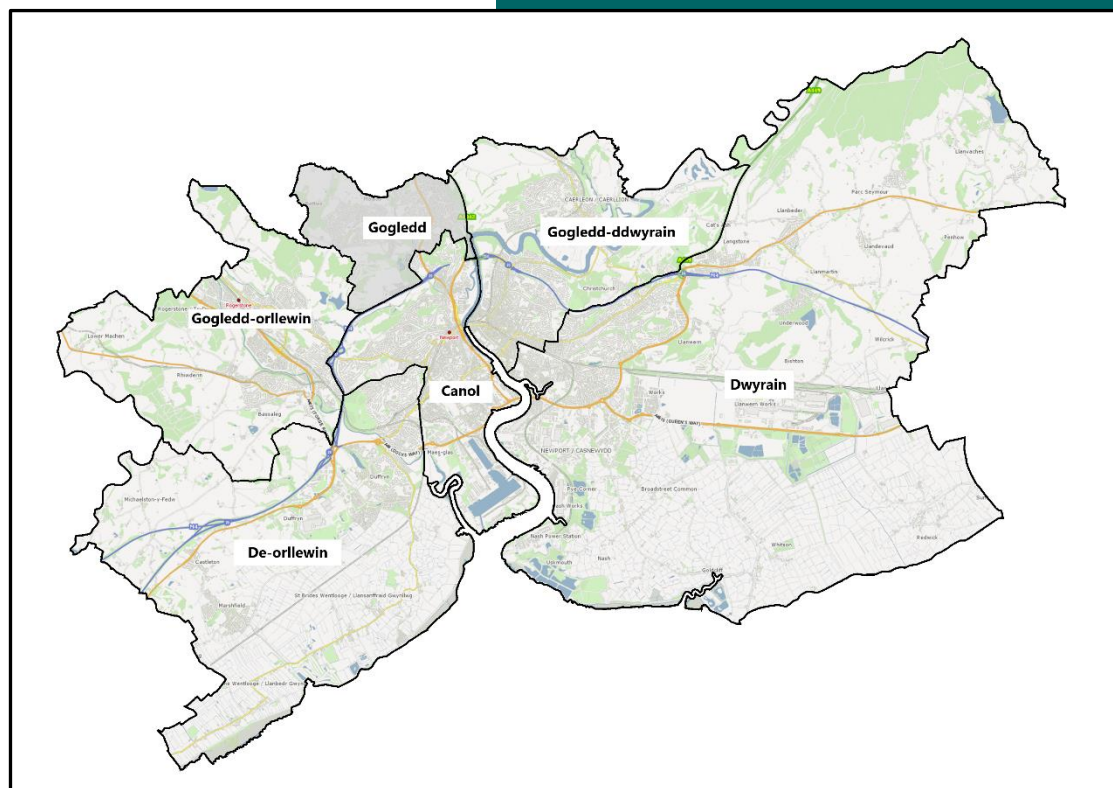

2021

Proffil Lles Cymunedol

Gogledd

- Betws
- Malpas

Tabl y Cynnwys

Rhagair	2
Beth mae pobl yn ei ddweud wrthym?	4
Adran 1: Trosolwg o'r Gymuned yn y Gogledd.....	6
Cyflwyniad	6
Poblogaeth y gymuned	9
Beth yw cyfansoddiad y boblogaeth?.....	12
Beth fydd y boblogaeth yn y dyfodol?.....	17
Adran 2: Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru.....	18
Pa mor ddifreintiedig yw ein cymuned?.....	18
Adran 3: Lles economaidd	20
Beth yw lles economaidd ein cymuned?	20
Beth rydym ni'n ei wybod am les economaidd ein plant a'n pobl ifanc?.....	35
Pa mor fedrus yw ein plant a'n pobl ifanc?	39
Adran 4: Lles Cymdeithasol	48
Pa mor iach yw ein cymuned?	48
Pa mor ddiogel yw ein cymuned?	58
Sut mae'r trefniadau byw i'r preswylwyr?	69
Adran 5: Lles Diwylliannol	79
Beth yw prif iaith y gymuned?	79
Pwy sy'n siarad Cymraeg yn y gymuned?	80
Adran 6: Lles Amgylcheddol	81
Beth yw cyfansoddiad yr amgylchedd?	81
Sut dirwedd sydd yno?	84
Beth yw'r lefelau ansawdd aer ac allyriadau yng nghymuned y Gogledd?	86
Beth yw'r perygl llifogydd yma?	87

Rhagair

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ymwneud â gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Ei nod yw sicrhau bod y cyrff cyhoeddus a restrir yn y Ddeddf yn fwy ystyriol o'r hirdymor ac yn gweithio'n well gyda phobl, cymunedau a gyda'i gilydd, wrth geisio atal problemau a mabwysiadu ymagwedd fwy cyfunol.

Mae'r Ddeddf yn nodi "egwyddor datblygu cynaliadwy" sy'n ymwneud â sut mae cyrff cyhoeddus a restrir yn y Ddeddf yn mynd ati i gyflawni eu dyletswydd lles dan y Ddeddf. Mae'r egwyddor yn cynnwys pum dull o weithio y mae angen i gyrff cyhoeddus gymryd sylw ohonynt wrth roi datblygu cynaliadwy ar waith. Y rhain yw:

Hirdymor

Atal

Integreiddio

Cydweithio

Cyfranogiad

- Edrych tua'r **hirdymor** fel nad ydym yn cyfaddawdu ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ateb eu hanghenion hwy;
- Deall gwir achosion problemau er mwyn eu **hatal** rhag digwydd;
- Mabwysiadu dull **integredig** fel bod cyrff cyhoeddus yn ystyried yr holl nodau lles wrth benderfynu ar eu hamcanion lles;
- Gweithio gydag eraill mewn modd **cydweithredol** i ganfod datrysiadau cynaliadwy a rennir;
- **Cynnwys** amrywiaeth o'r boblogaeth yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt;

Mae'r Ddeddf yn nodi saith nod lles sydd, gyda'i gilydd, yn cynnig gweledigaeth a rennir i'r cyrff cyhoeddus a restrir yn y Ddeddf i weithio tuag ati. Mae'n rhaid i'r nodau hyn gael eu hystyried fel set integredig o saith er mwyn sicrhau y caiff y cysylltiadau perthnasol eu gwneud yng nghyd-destun gwella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Yn ogystal â'r ddyletswydd lles a roddir ar y cyrff cyhoeddus a restrir ar wahân, mae'r Ddeddf hefyd yn gosod ddyletswydd lles ar gyrff cyhoeddus penodol i weithio ar y cyd drwy fyrdau gwasanaethau cyhoeddus gan gyfrannu at y gwaith o gyflawni'r nodau lles

Asesiad o Les Lleol

Fel rhan o'r ddyletswydd les gyfunol, rhaid i Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol.

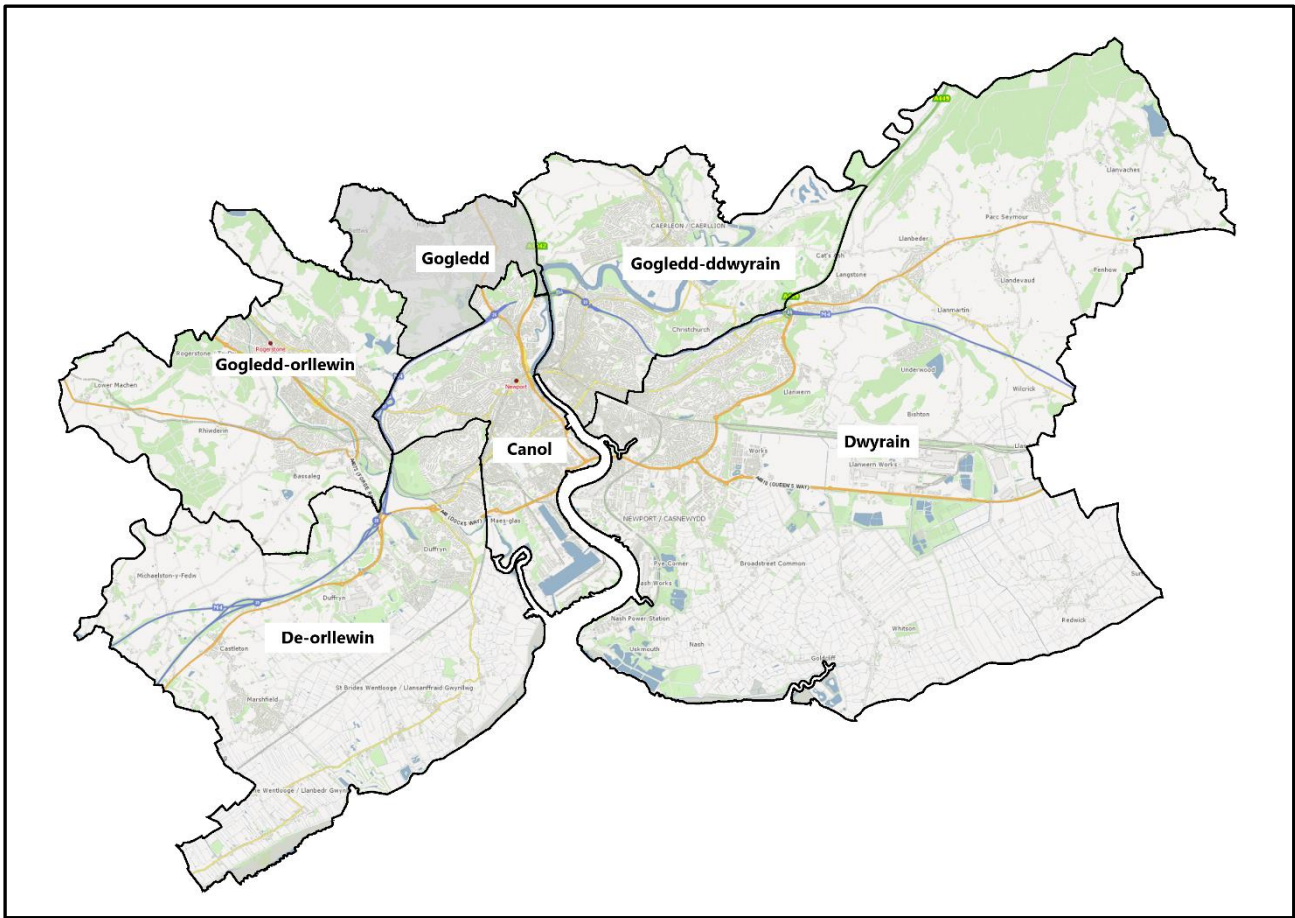
Mae'r asesiad hwn yn adlewyrchiad cywir o'r cyflwr lles ym mhob cymuned ac yn yr ardal gyfan.

Rhaid i bob Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi cynllun lles lleol yn nodi ei amcanion a'r camau y bydd yn eu cymryd i'w cyflawni.

Cymunedau sy'n rhan o'r ardal

I gefnogi'r asesiad lles rhanbarthol ar gyfer Gwent, mae ardal Casnewydd wedi'i rhannu'n 6 ardal gymunedol, sef:

Ardal Gymunedol	Wardiau Casnewydd				
Canol	Allt-yr-ynn	Stow Hill	Pilgwenlli	Shaftesbury	
Gogledd	Betws	Malpas			
Gogledd-orllewin	Tŷ-du	Graig			
Gogledd Ddwyrain	Caerllion	Beechwood	Sain Silian	Victoria	
De-orllewin	Maerun	Gaer	Parc Tredegar		
Dwyrain	Alway	Ringland	Llyswyry	Llanwern	Langstone

Beth mae pobl yn ei ddweud wrthym?

Dosbarthwyd holiadur lles Gwent ddiwedd haf 2021 a chafwyd 1,713 o ymatebion ledled y rhanbarth. Nod yr holiadur hwn oedd casglu barn preswylwyr yng Ngwent ar sail 4 cwestiwn a fyddai'n ein helpu i gael dealltwriaeth o ansawdd lles yn eu hardal leol. Mae'r adran ganlynol hon yn darparu data ar y mathau o faterion a chyfleoedd a oedd yn bresennol yng Ngwent a godwyd trwy farn ymatebwyr ar gyfer y rhai sy'n byw ym mhym ward ardal gymunedol y Gogledd. Gofynnwyd y 4 cwestiwn canlynol:

- Beth sy'n arbennig am eich cymuned?
- Pa bethau sy'n bwysig i chi a'ch teulu?
- Sut olwg hoffech chi ei weld ar eich cymuned yn y dyfodol?
- Sut gall eich cymuned weithio gyda ni i wneud i hynny ddigwydd?

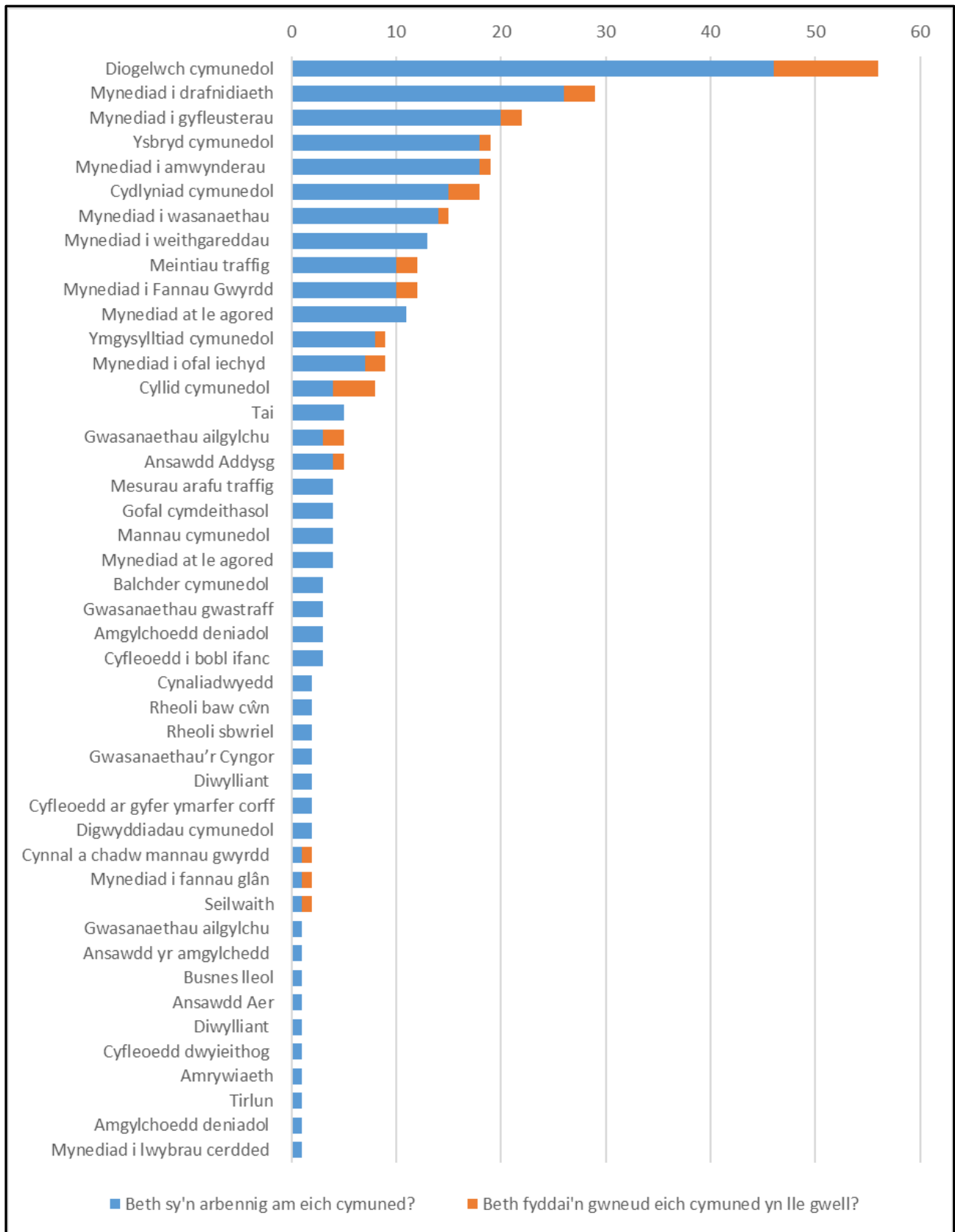
Dywedodd trigolion o fewn pedair ward ardal gymunedol y Gogledd wrthym fod teimlo'n **ddiogel** o fewn eu cymuned yn bwysig iawn iddynt. Dywedon nhw wrthym fod **pobl yn teimlo'n anniogel** wrth gerdded o amgylch eu cymuned leol **yn enwedig yn y nos**. Pan ofynnwyd i bobl sut y gallem weithio gyda hwy i helpu i wella lefelau diogelwch yn eu cymuned, dywedodd pobl wrthym y byddai **cadw goleuadau stryd ynghyn** yn ystod y nos yn helpu **gwella teimladau o ddiogelwch** o fewn eu cymuned.

Dywedodd pobl wrthym hefyd fod **llawer o gyfleusterau ar gael** o fewn eu cymuned. Dywedon nhw wrthym fod cyfleusterau fel **canolfannau hamdden** yn bwysig iawn iddynt, fodd bynnag dywedon nhw hefyd y byddai cyflwyno **mwyo gyfleusterau i deuluoedd** o fudd i'w hardal leol.

Y 3 phrif ymateb i bob cwestiwn am les

C1: Beth sy'n arbennig am eich cymuned?	C2: Beth fyddai'n ei wneud yn lle gwell?	C3: Pa bethau sy'n bwysig i chi a'ch teulu?	C4: Sut olwg hoffech chi ei weld ar eich cymuned yn y dyfodol?	C5: Sut gall eich cymuned weithio gyda ni i wneud i hynny ddigwydd?
Mynediad i Fannau Agored (11)	Mynediad i drafnidiaeth	Diogelwch Cymunedol (23)	Diogelwch Cymunedol (11)	Ymgysylltu â'r Gymuned (8)
Cydlyniant Cymunedol (11)	Diogelwch Cymunedol (8)	Mynediad i fannau agored (9)	Ysbryd Cymunedol (8)	Diogelwch Cymunedol (3)
Diogelwch Cymunedol (11)	Meintiau traffig (5)	Mynediad i Ofal Iechyd (6)	Mynediad i drafnidiaeth (5)	Digwyddiadau Cymunedol (1)

Mae'r pynciau sy'n arbennig ym marn y preswylwyr a'r hyn a fyddai'n gwneud eu cymuned yn well yn cael eu dangos isod.

Adran 1: Trosolwg o'r Gymuned yn y Gogledd

Cyflwyniad

Poblogaeth (amcangyfrif 2020) – Betws 8,132 – Malpas 7,746		% o Boblogaeth Casnewydd – Betws 5.20% – Malpas 4.95%	
Dwysedd Poblogaeth (poblogaeth fesul km²) – Betws 1,582 – Malpas 3,689		Poblogaeth Lleiafrifoedd Ethnig – Betws 7.4% – Malpas 5.4%	
Arwynebedd (km²) – Betws 5.14 – Malpas 2.10		Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is – Betws 6 – Malpas 5	
% o Arwynebedd Casnewydd – Betws 2.37% – Malpas 0.97%		Cynghorau Cymuned – Betws 0 – Malpas 0	

	Betws	Malpas
Cyfanswm Nifer yr Eiddo Preswyl (Ionawr 2022):	3,652	3,471

Ffiniau Wardiau ac Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is

Ffiniau daearyddol y Wardiau a'r *Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is (ACEHI) o fewn y proffil yw'r rhai a gynhyrchir yn ffurfiol gan y Comisiwn Ffiniau i Gymru mewn perthynas ag adrannau etholiadol neu ward presennol a daearyddiaethau ardaloedd bach dilynol a gynhyrchir gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG).

Cyflwynwyd ACEHI gyntaf gan y SYG yn dilyn Cyfrifiad 2001 ac fe'u diweddarwyd yn dilyn Cyfrifiad 2011. Sefydlwyd ACEHI i wella cymariaethau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol a sicrhau cyfrinachedd unigolion a'u bod yn cael eu diogelu trwy ddatgelu ar lefel briodol.

Mae Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is wedi'u cynllunio i wella'r broses o adrodd am ystadegau ardaloedd daearyddol bach ac maent wedi'u halinio'n llawn ac yn gyffiniol ag adrannau etholiadol a ffiniau wardiau etholiadol.

Lle mae poblogaethau wedi cynyddu ers 2001, mae'r AGEHI wedi'i rhannu'n ddwy ardal neu fwy. Lle mae poblogaeth wedi gostwng, mae'r AGEHI wedi'i huno ag un gyfagos.

I grynhoi, caiff Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is eu creu a'u llunio ar sail y trothwyon isafswm ac uchafswm poblogaeth ac aelwydydd canlynol yng Nghymru a Lloegr:

Poblogaeth		Aelwydydd	
Isafswm	Uchafswm	Isafswm	Uchafswm
1,000	3,000	400	1,200

Twf Poblogaeth 2011 – 2020

Mae'r tablau isod yn dangos y twf yn y boblogaeth ar gyfer Casnewydd rhwng 2011 a 2020 ar gyfer gwahanol grwpiau oedran. Mae hyn yn cymharu data a gasglwyd trwy Gyfrifiad 2011 a'r Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn diweddaraf a ryddhawyd ar lefel awdurdod lleol.

Crynodeb o'r Newidiadau - Trosolwg o Dwf Poblogaeth 2011 – 2020:

	Casnewydd 2011 ¹	Casnewydd 2020 ²	% o Gyfanswm y Boblogaeth	Gwahaniaeth %	
Pob Oedran	145,736	156,447	100.0	7.35	
0 i 15 oed	29,388	32,050	20.49	9.06	
16 i 44 oed	56,261	58,443	37.36	3.88	
45 i 64 oed	36,336	39,300	25.12	8.16	
65+ oed	23,751	26,654	17.04	12.22	

¹ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

² [Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG](#)

Poblogaeth y gymuned

Gall deall poblogaeth ardal a sut y gallai hyn newid roi cipolwg ar yr asedau a'r heriau sy'n debygol o fodoli neu godi, a'r mathau o bolisiau a mentrau a allai fod fwyaf priodol.

Faint o bobl sydd yno?

Ers y Cyfrifiad yn 2001, o fewn cymuned y Gogledd, dangosodd wardiau Malpas a Betws ostyngiad yn y boblogaeth, gyda'r gostyngiad canrannol mwyaf yn y ddwy ward ar gyfer pobl ifanc dan 16 oed, gan ostwng bron i 20%. Tra bod yr unig gynnydd ar gyfer Betws a Malpas wedi'i ganfod ar gyfer y grŵp oedran 65+.

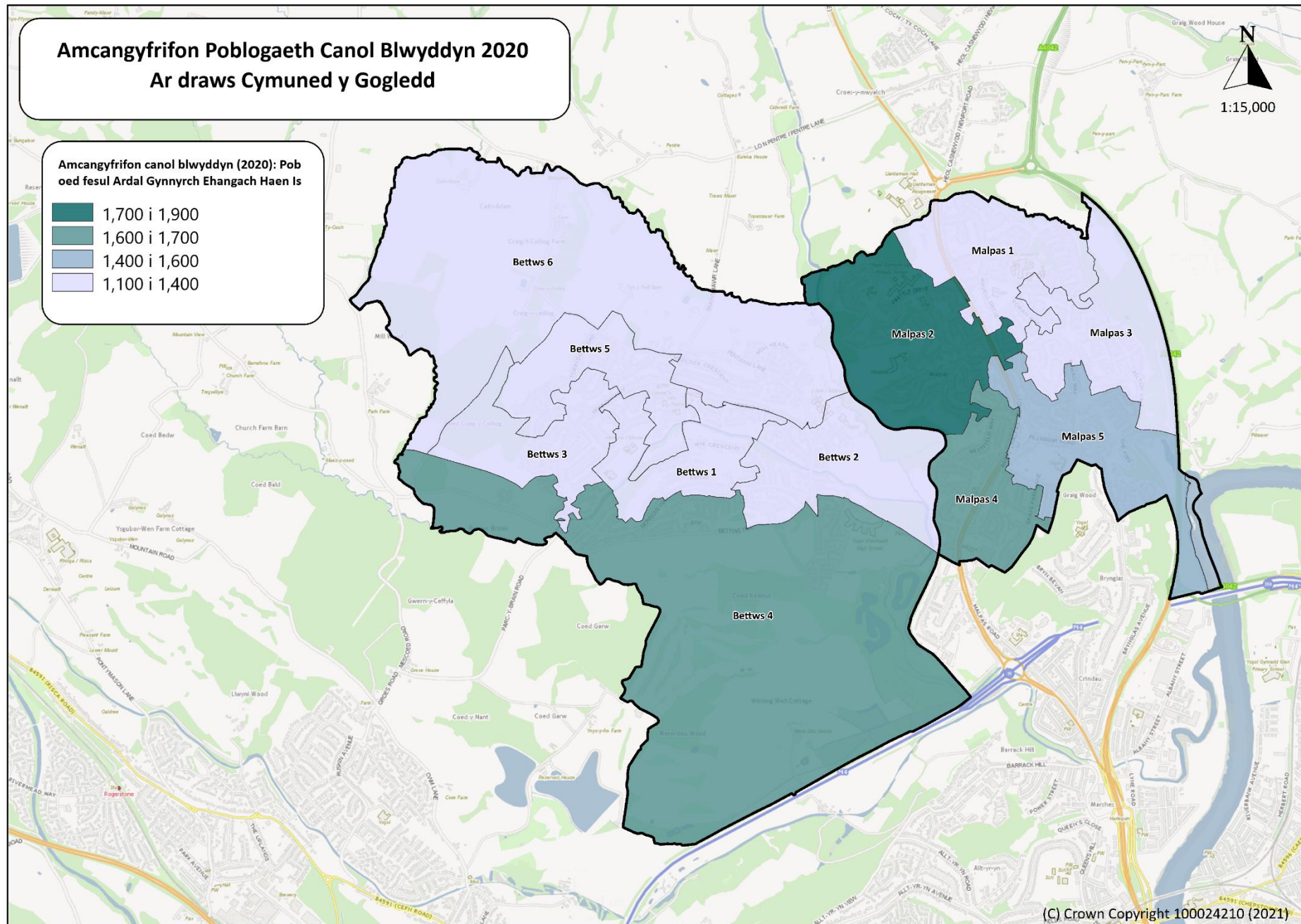
	2001 ³	2011 ⁴	2020 ⁵	Gwahaniaeth % (2001 i 2020)	
Casnewydd	137,011	145,736	156,447	14.19	↑
Betws: Pob Oedran	8,278	7,606	8,132	-1.76	↓
Betws: 0 i 15	2,121	1,571	1,703	-19.71	↓
Betws: 16 i 64	5,311	4,754	5,076	-4.42	↓
Betws: 65+	846	1,281	1,353	59.93	↑
Malpas: Pob Oedran	8,148	7,997	7,746	-4.93	↓
Malpas: 0 i 15	1,688	1,469	1,359	-19.49	↓
Malpas: 16 i 64	5,120	4,853	4,526	-11.60	↓
Malpas: 65+	1,340	1,675	1,861	38.88	↑

Mae'r map drosodd yn dangos yr amrywiadau yng nghyfanswm lefelau'r boblogaeth ar draws yr ACEHI ym mhob un o ddwy ward cymuned y Gogledd yn seiliedig ar amcangyfrifon canol blwyddyn 2020.

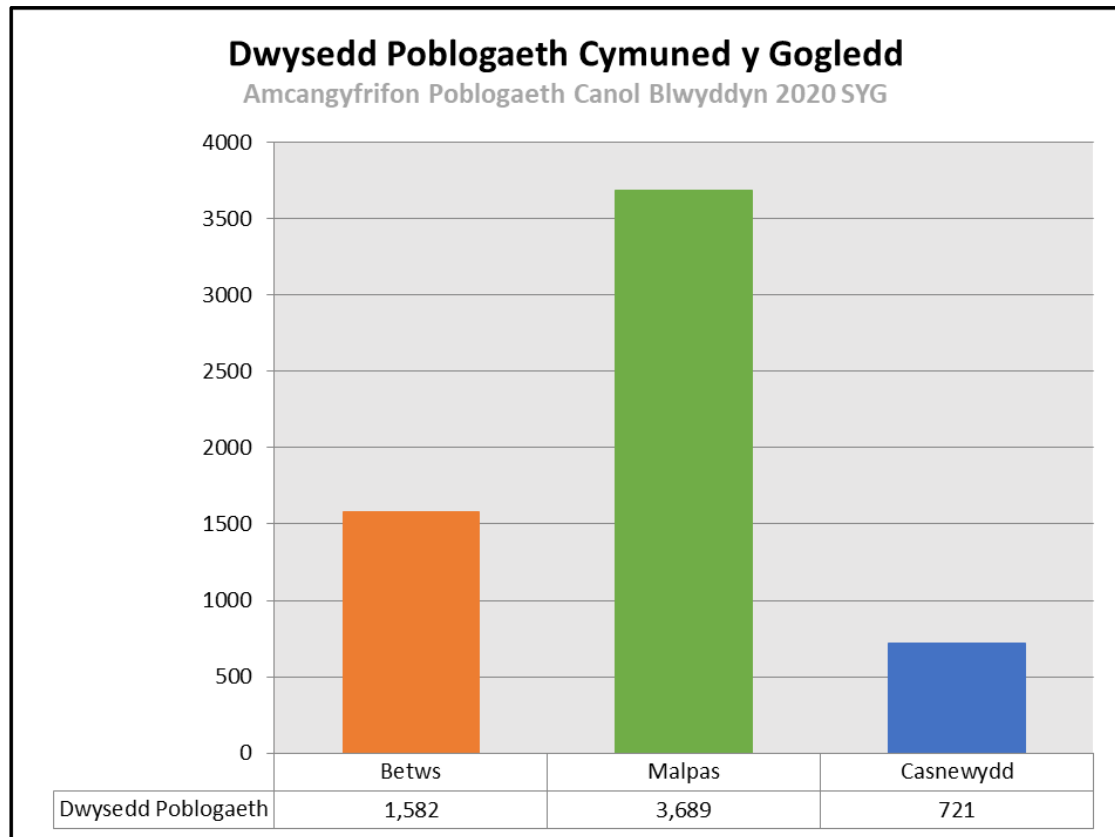
³ Cyfrifiad 2001, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

⁴ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

⁵ [Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG](#)

O fewn cymuned y Gogledd, roedd dwysedd y boblogaeth yn seiliedig ar amcangyfrifon canol blwyddyn 2020⁶ yn amrywio ar draws pob un o'i ddwy ward yn amrywio o 1,582 ym Metws i 3,689 ym Malpas, gyda'r ddwy ward yn uwch na chyfartaledd Casnewydd (721).

⁶ [Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG](#)

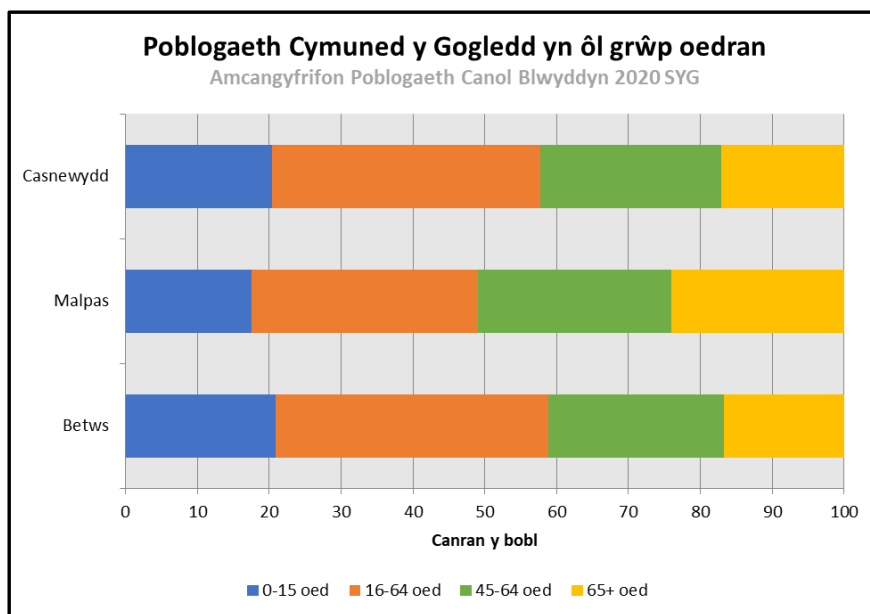
Beth yw cyfansoddiad y boblogaeth?

O fewn cymuned y Gogledd, roedd y rhaniad oedran yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward. Mae gan Betws ganran uwch o'r boblogaeth o dan 16 oed ac yn 16-44 oed, gyda chanran is yn 45-64 oed ac yn 65+ oed o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Mae gan Malpas ganran is o'r boblogaeth o dan 16 oed ac yn 16-44 oed, gyda chanran uwch yn 45-64 oed ac yn 65+ oed o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol – Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020⁷ ar gyfer cymuned y Gogledd:

	Pob Oedran	0 i 15 oed		16 i 44 oed		45 i 64 oed		65+ oed	
	Rhif	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws 1	1,354	319	23.6	503	37.1	289	21.3	243	17.9
Betws 2	1,185	226	19.1	442	37.3	319	26.9	198	16.7
Betws 3	1,344	309	23.0	493	36.7	337	25.1	205	15.3
Betws 4	1,653	387	23.4	715	43.3	340	20.6	211	12.8
Betws 5	1,342	268	20.0	471	35.1	337	25.1	266	19.8
Betws 6	1,254	194	15.5	459	36.6	371	29.6	230	18.3
Betws	8,132	1,703	20.9	3,083	37.9	1,993	24.5	1,353	16.6
Malpas 1	1,366	182	13.3	392	28.7	399	29.2	393	28.8
Malpas 2	1,874	446	23.8	706	37.7	435	23.2	287	15.3
Malpas 3	1,323	171	12.9	347	26.2	377	28.5	428	32.4
Malpas 4	1,632	303	18.6	537	32.9	446	27.3	346	21.2
Malpas 5	1,551	257	16.6	459	29.6	428	27.6	407	26.2
Malpas	7,746	1,359	17.5	2,441	31.5	2,085	26.9	1,861	24.0
Casnewydd	156,447	32,050	20.5	58,433	37.4	39,300	25.1	26,654	17.0

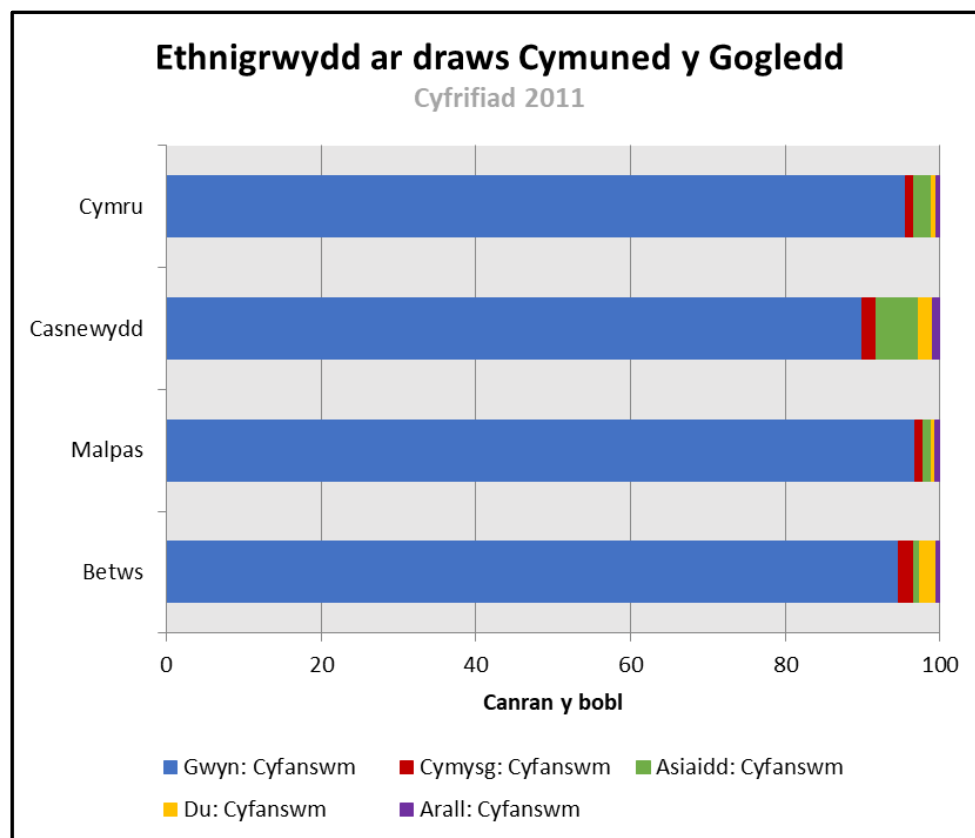
⁷ [Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG](#)

Ethnigrwydd a Hunaniaeth

Roedd y data Cyfrifiad diweddaraf yn 2011⁸ yn dangos bod poblogaeth cymuned y Gogledd ar gyfer pobl o gefndir gwyn yn amrywio ychydig ar draws pob un o'i dwy ward gan amrywio o 96.6% ym Metws i 96.7% ym Malpas; o'i chymharu ag 89.9% ar gyfer Casnewydd. Roedd gan Malpas a Betws hefyd ganran is o bobl o gefndir nad oeddent yn wyn o'i gymharu â Chasnewydd.

Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae'r ddinas wedi profi newidiadau i gyfansoddiad ei phoblogaeth, gydag 8.2% o bobl o gefndir Pobl Dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig ar 31 Rhagfyr 2011⁹, gan godi i 10.8% yn 2015 a 13.2% yn 2020. Bydd data mwy manwl am ethnigrwydd ar draws y ddwy ward hon ar gael pan gyhoeddir y Cyfrifiad nesaf.

Ethnigrwydd												
Cyfrifiad 2011	Pob Preswlydd		Gwyn: Cyfanswm		Cymysg: Cyfanswm		Asiaidd: Cyfanswm		Du: Cyfanswm		Arall: Cyfanswm	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	7,606	100.0	7,195	94.6	152	2.0	56	0.7	165	2.2	38	0.5
Malpas	7,997	100.0	7,736	96.7	84	1.1	91	1.1	38	0.5	45	0.6
Casnewydd	145,736	100.0	131,025	89.9	2,752	1.9	7,986	5.5	2,535	1.7	1,438	1.0
Cymru	3,063,456	100.0	2,928,253	95.6	31,521	1.0	70,128	2.3	18,276	0.6	15,278	0.5

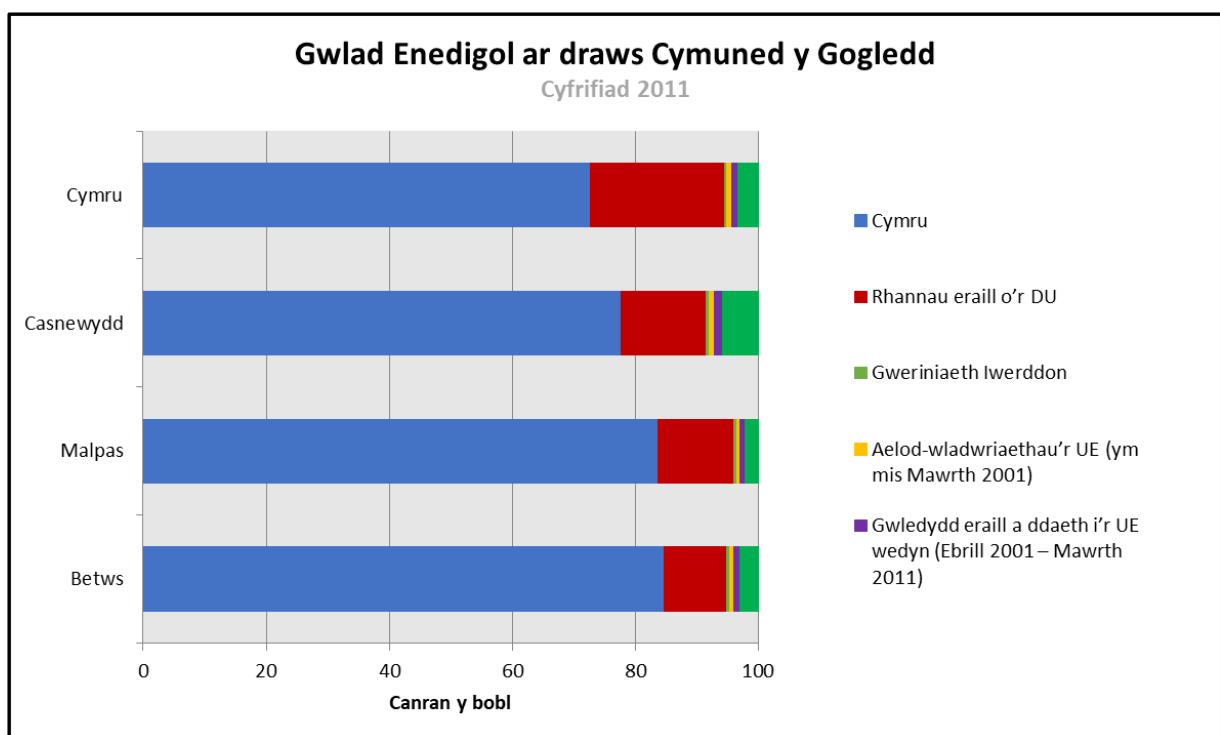

⁸ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

⁹ [Arolwg Blynnyddol o'r Boblogaeth, SYG](#)

Roedd y data Cyfrifiad diweddaraf yn 2011¹⁰ yn dangos bod poblogaeth cymuned y Gogledd ar gyfer pobl a aned y tu allan i'r DU yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o 5.1% ym Metws i 3.9% ym Malpas; o'i gymharu ag 8.5% ar gyfer Casnewydd. Roedd gan Malpas a Betws ganran is o bobl a gafodd eu geni y tu allan i'r DU o gymharu â Chasnewydd.

Gwlad Eneidigol												
Cyfrifiad 2011	Cymru		Y Deyrnas Unedig		Gweriniaeth Iwerddon		Aelod-wledydd Eraill yr UE		Gwledydd Eraill sydd wedi'u Derbynn gan yr UE		Gwledydd Eraill	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	6,448	84.8	7,216	94.9	43	0.6	44	0.6	82	1.1	221	2.9
Malpas	6,694	83.7	7,683	96.1	39	0.5	39	0.5	66	0.8	170	2.1
Casnewydd	113,353	77.8	133,403	91.5	717	0.5	1,187	0.8	2,101	1.4	8,328	5.7
Cymru	2,226,005	72.7	2,895,585	94.5	12,175	0.4	26,343	0.9	29,017	0.9	100,336	3.3

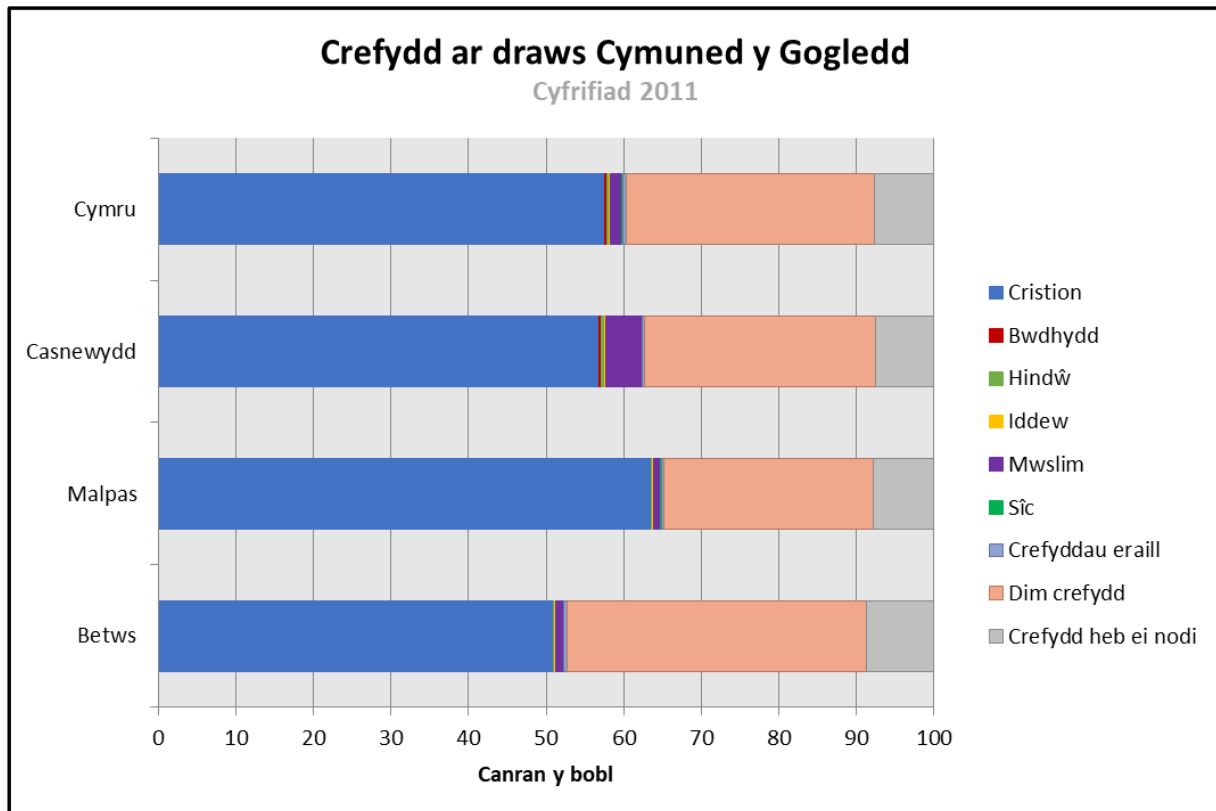

¹⁰ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Roedd y data Cyfrifiad diweddaraf yn 2011¹¹ yn dangos bod poblogaeth cymuned y Gogledd a nododd eu bod yn Gristnogion yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o 63.5% ym Malpas i 50.9% yn y Betws, o'i gymharu â 56.9% ar gyfer Casnewydd. Dim ond ym Malpas yr oedd canran uwch o bobl yn dweud eu bod yn Gristnogion o'i gymharu â Chasnewydd; roedd canran is yn y Betws.

Crefydd										
Cyfrifiad 2011	Cristion		Bwdhydd		Hindŵ		Iddew		Mwslim	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	3,874	50.9	4	0.1	3	0.0	14	0.2	78	1.0
Malpas	5,079	63.5	11	0.1	8	0.1	4	0.1	81	1.0
Casnewydd	82,858	56.9	360	0.2	685	0.5	99	0.1	6,859	4.7
Cymru	1,763,299	57.6	9,117	0.3	10,434	0.3	2,064	0.1	45,950	1.5

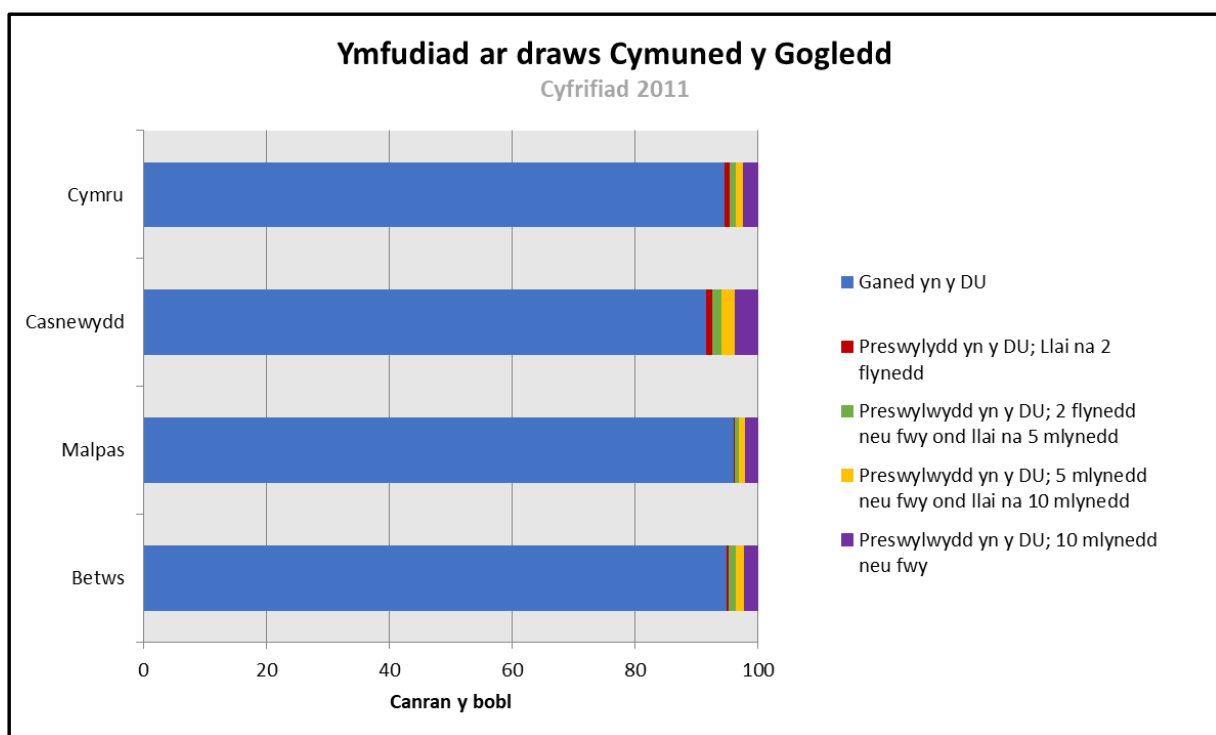
Cyfrifiad 2011	Sic		Crefyddau eraill		Dim crefydd		Heb nodi	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%		
Betws	4	0.1	31	0.4	2,935	38.6	663	8.7
Malpas	6	0.1	20	0.3	2,167	27.1	621	7.8
Casnewydd	141	0.1	463	0.3	43,336	29.7	10,935	7.5
Cymru	2,962	0.1	12,705	0.4	982,997	32.1	233,928	7.6

¹¹ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Roedd y data Cyfrifiad diweddaraf yn 2011¹² yn dangos bod poblogaeth cymuned y Gogledd sydd wedi bod yn breswylwyr yn y DU am lai na 10 mlynedd yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o 1.8% ym Malpas i 2.9% ym Metws, o'i chymharu â 4.8% ar gyfer Casnewydd. Roedd gan Malpas a Betws ganran is o bobl sydd wedi bod yn byw yn y DU am lai na 10 mlynedd o gymharu â Chasnewydd.

Mudo										
Cyfrifiad 2011	Ganed yn y DU		Preswlydd yn y DU; Llai na 2 flynedd		Preswlydd yn y DU am 2 flynedd neu fwy ond llai na 5 mlynedd		Preswlydd yn y DU am 5 mlynedd neu fwy ond llai na 10 mlynedd		Preswlydd yn y DU am 10 mlynedd neu fwy	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	7,216	94.9	32	0.4	87	1.1	102	1.3	169	2.2
Malpas	7,683	96.1	21	0.3	54	0.7	67	0.8	172	2.2
Casnewydd	133,403	91.5	1,609	1.1	2,242	1.5	3,082	2.1	5,400	3.7
Cymru	2,895,585	94.5	27,456	0.9	29,403	1.0	35,486	1.2	75,526	2.5

¹² Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Beth fydd y boblogaeth yn y dyfodol?

Mae'n ddefnyddiol deall sut y gallai niferoedd ein poblogaeth newid yn y dyfodol.

Mae'r tybiaethau a ddefnyddir i gynhyrchu amcanestyniadau poblogaeth awdurdodau lleol ar gyfer Cymru yn seiliedig ar dueddiadau'r gorffennol. Nid yw'r rhain yn caniatáu am effaith polisïau llywodraeth leol neu ganolog ar lefelau neu ddosbarthiad poblogaeth yn y dyfodol, ond maent yn nodi'r hyn y disgwylir iddo ddigwydd os bydd y tueddiadau hyn yn parhau. Gan eu bod yn seiliedig ar dueddiadau, maent yn mynd yn llai sicr po fwyaf y cânt eu cario ymlaen.

Mae'r tabl isod yn dangos y twf yn y boblogaeth ar gyfer Casnewydd a Chymru rhwng 2001 a 2020, gydag amcanestyniadau poblogaeth hyd at 2043 ar sail amcangyfrifon poblogaeth canol blwyddyn 2018¹³.

Mae hyn yn dangos y rhagwelir y bydd poblogaeth Casnewydd yn cynyddu i 176,632 yn 2043, sy'n gynydd o 15.2% o amcangyfrif poblogaeth 2018 y mae'r amcanestyniadau hyn yn seiliedig arnynt.

	2001 ¹⁴	2011 ¹⁵	2018	2020 ¹⁶	2025	2030	2035	2040	2043
Betws	8,278	7,606	-	8,132	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael
Malpas	8,148	7,997	-	7,746	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael
Casnewydd	137,011	145,736	153,302	156,447	161,476	166,187	170,296	174,290	176,632
Cymru	2,903,085	3,063,456	3,138,631	3,169,586	3,193,609	3,229,297	3,260,660	3,290,312	3,309,154

Ar lefel gymunedol, nid yw amcanestyniadau poblogaeth ar gael ar hyn o bryd. Fodd bynnag, o edrych ar dueddiadau'r gorffennol, mae'n debygol y bydd y poblogaethau ar draws Betws a Malpas yn gostwng.

¹³ [Amcanestyniadau Poblogaeth yn seiliedig ar amcangyfrifon canol blwyddyn 2018, Stats Cymru](#)

¹⁴ Cyfrifiad 2001, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

¹⁵ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

¹⁶ [Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG](#)

Adran 2: Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru

Pa mor ddifreintiedig yw ein cymuned?

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru ¹⁷(MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Graddfeydd MALIC 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	24.2	34.7	40.0	60.0
Cymru	1,909	10	20	30	50

Mae ACEHI Betws 1, Betws 3, Malpas 2 a Betws 5 yn y 10% uchaf o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru (yn gyffredinol). O'i gymharu mae ACEHI Malpas 1 a Malpas 3 yn yr 20% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 6 yn y 40% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn gyffredinol, mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda thair o'i chwech ACEHI yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru, gyda'r eraill yn y 30% mwyaf difreintiedig.

	Graddfa MALIC	Incwm	Cyflogaeth	Iechyd	Addysg	Mynediad i Wasanaethau	Diogelwch Cymunedol	Amgylchedd Ffisegol	Tai
Betws 1	47	39	15	195	73	602	46	826	1252
Betws 2	204	345	184	196	111	593	150	748	1426
Betws 3	77	71	41	158	182	446	114	695	1225
Betws 4	289	396	425	278	157	398	158	644	1001
Betws 5	169	186	142	151	159	643	137	1305	1150
Betws 6	644	795	742	343	389	1005	361	968	1404
Malpas 1	1710	1799	1613	1602	1469	1492	1357	346	1703
Malpas 2	79	67	91	162	42	472	200	928	1407
Malpas 3	1627	1663	1536	1580	1362	1414	1091	301	1649
Malpas 4	1528	1366	1300	1272	1204	1835	1256	725	1114
Malpas 5	1666	1661	1649	1276	1382	1697	1023	548	1702

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

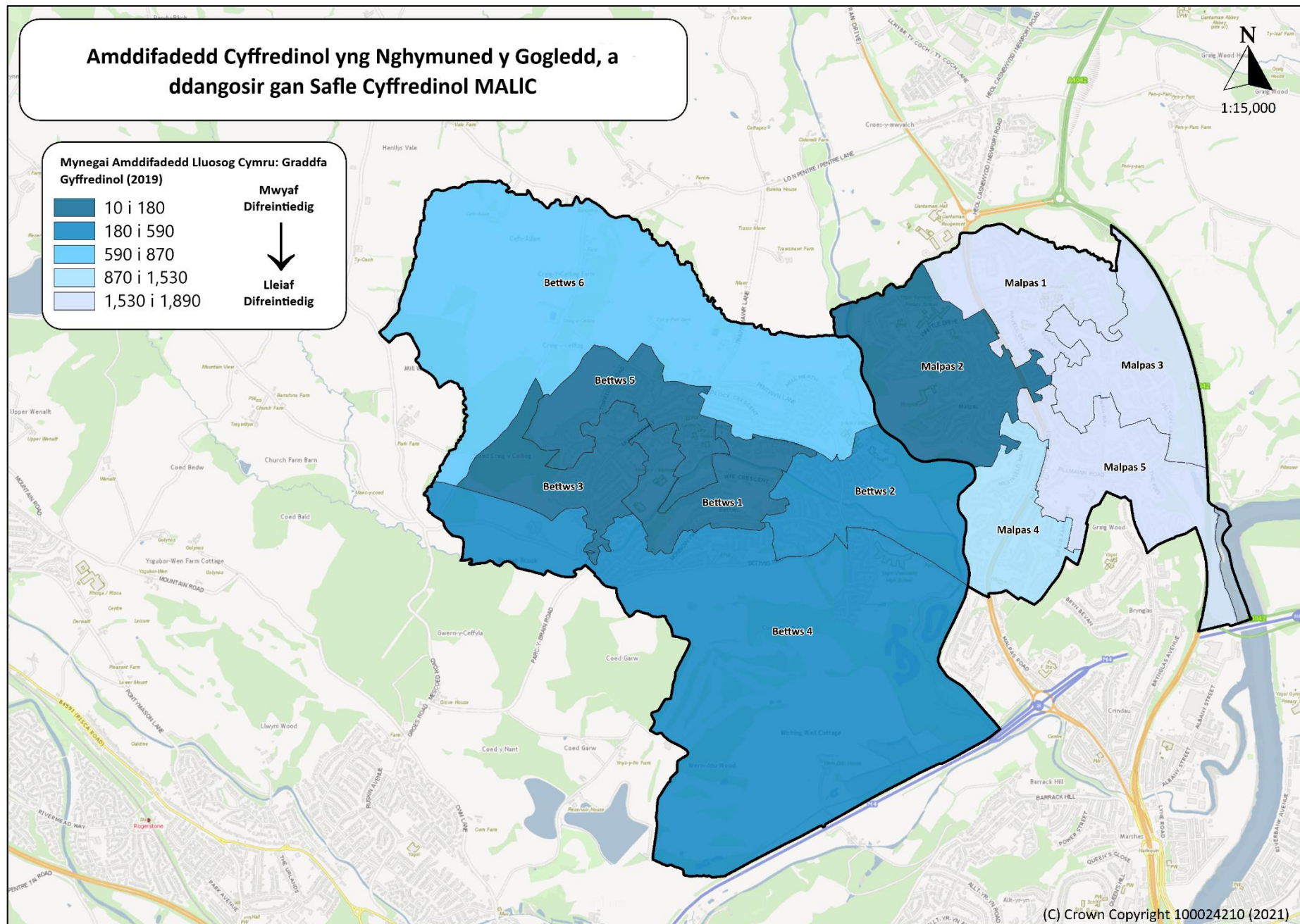
Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos gradd MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

¹⁷ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

Adran 3: Lles economaidd

Mae lles economaidd yn cynnwys poblogaeth fedrus a hyddysg, economi sy'n creu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan alluogi pobl i elwa o'r cyfoeth a gynhyrchir trwy sicrhau gwaith dibynadwy ac incwm digonol.

Beth yw lles economaidd ein cymuned?

MALIC 2019 – Maes Incwm

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru¹⁸ (MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r maes incwm yn cynnwys un dangosydd (canran y boblogaeth mewn amddifadedd incwm), sy'n cynnwys pedair elfen:

- Hawlwyr Budd-dal sy'n Gysylltiedig ag Incwm
- Derbynwyr Credydau Treth
- Ceiswyr Lloches a Gynorthwyr
- Pobl sy'n derbyn Credyd Cynhwysol (ac eithrio'r rhai sy'n 'gweithio heb unrhyw ofynion', hynny yw, gydag enillion unigol neu aelwydydd dros y lefel y mae amodoldeb¹⁹ yn gymwys).

Mae plant dibynnol yr uchod hefyd wedi'u cynnwys. Mynegir y dangosydd hwn fel canran o'r boblogaeth breswyl ar gyfer pob ACEHI, gyda phoblogaeth y carchardai yn cael ei thynnu o'r ACEHI sy'n cynnwys carchardai yng Nghymru.

Mesurwyd amddifadedd incwm fel canran y boblogaeth sy'n derbyn budd-daliadau nawdd cymdeithasol ers i MALIC gael ei ddatblygu gyntaf a thros amser bu newidiadau bach i'r system les sydd wedi effeithio ar drothwyon cymhwysedd a meini prawf ar gyfer rhai budd-daliadau. Er gwaethaf y newidiadau hyn, gan gynnwys cyflwyno Credyd Cynhwysol, yn raddol rydym wedi ceisio cadw data mor gymaradwy dros amser â phosibl. O ganlyniad, gellir ystyried bod data'n gymharol gymaradwy dros amser. Mae'r rhifyn blaenorol o erthygl canllawiau dangosyddion MALIC (2014-2017)²⁰ yn cynnwys rhagor o fanylion am gyflwyno hawlwr Credyd Cynhwysol ar gyfer diweddariadau dangosyddion 2016 a 2017.

Ar gyfer MALIC 2019 defnyddiwyd data o flwyddyn ariannol 2016-17 gan mai dyma oedd y pwynt olaf mewn amser cyn dechrau cyflwyno gwasanaeth llawn Credyd Cynhwysol yng Nghymru. Dechreuwyd cyflwyno'r gwasanaeth Credyd Cynhwysol llawn yng Nghymru ym mis Ebrill 2017. O ystyried natur ddaearyddol ac amserlen hir gweithredu'r gwasanaeth, mae gwahaniaethau rhwng Credyd Cynhwysol a budd-daliadau etifeddol yn golygu efallai na fyddwn yn cymharu tebyg â'r tebyg yn ystod y broses gyflwyno'n llawn. Gan ddefnyddio data o flwyddyn ariannol 2016-17 a dim ond gan gynnwys achosion cynnar, syml o hawlwr Credyd Cynhwysol (a'u dibynyddion), sicrhodd felly gysondeb data ar draws ardaloedd. Er bod data o flwyddyn ariannol 2016-17 hefyd wedi'i ddefnyddio ar gyfer diweddariad dangosyddion 2017, oherwydd y defnydd o amcangyfrifon poblogaeth diwygiedig a thynnu poblogaeth y carchardai yn 2019, ni fydd data o 2017 a 2019 o reidrwydd yn cyfateb.

Er bod Credyd Cynhwysol yn dal i gael ei gyflwyno, ni allwn ddiweddarau ein mesur o hawlwr budd-daliadau fel procsi ar gyfer incwm isel. Fodd bynnag, byddwn yn parhau i weithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol ar opsiynau ar gyfer mesur priodol o amddifadedd incwm ar gyfer mynegeion yn y dyfodol.

¹⁸ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

¹⁹ [Yr Adran Gwaith a Phensiynau - Stat Xplore](#)

²⁰ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru - Canllawiau i'r Dangosyddion](#)

Graddfeydd Incwm 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	20.0	32.6	41.1	57.9
Cymru	1,909	10	20	30	50

Roedd ACEHI Betws 1, Malpas 2, Betws 3 a Betws 5 yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Incwm. O gymharu â hyn, roedd ACEHI Malpas 1 yn y 10% uchaf o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig; a Betws yn y 50% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn y maes Incwm mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda thair o'i chwe ACEHI yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru, gyda'r lleill yn y 30% uchaf o amddifadedd.

	Graddfa MALIC	Incwm
Betws 1	47	39
Betws 2	204	345
Betws 3	77	71
Betws 4	289	396
Betws 5	169	186
Betws 6	644	795
Malpas 1	1710	1799
Malpas 2	79	67
Malpas 3	1627	1663
Malpas 4	1528	1366
Malpas 5	1666	1661

Allwedd:

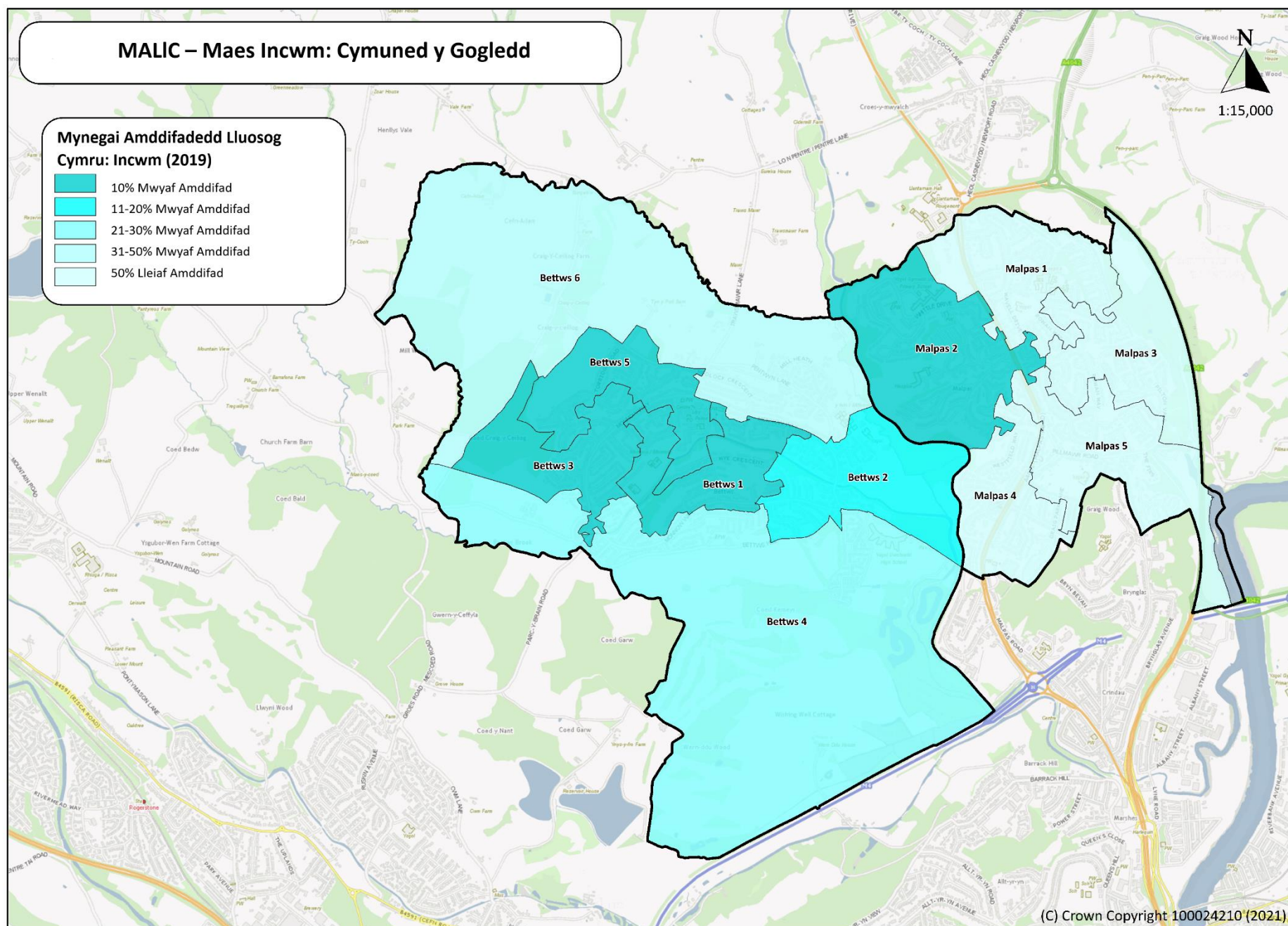
Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos gradd Maes Incwm MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

MALIC 2019 – Maes Cyflogaeth

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru²¹ (MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r maes cyflogaeth yn cynnwys un dangosydd (canran y boblogaeth o oedran gweithio sy'n derbyn budd-daliadau sy'n gysylltiedig â chyflogaeth), sy'n cynnwys pedair elfen:

- Lwfans Ceisio Gwaith (LCG)
- Lwfans Cyflogaeth a Chymorth (LCCh)
- Budd-dal Analluogrwydd (wedi disodli Lwfans Anabledd Difrifol)
- Credyd Cynhwysol (CC) ac nid mewn cyflogaeth.

Mynegir y dangosydd hwn fel canran o'r boblogaeth breswyl o oedran gweithio ar gyfer pob ACEHI, gyda phoblogaeth y carchardai yn cael ei thynnu o'r ACEHI sy'n cynnwys carchardai yng Nghymru.

Mae newidiadau i'r system les, gan gynnwys cyflwyno Credyd Cynhwysol yn raddol, yn golygu bod trothwyon cymhwysedd a meini prawf ar gyfer rhai budd-daliadau wedi newid dros amser. Er gwaethaf y newidiadau hyn, gan gynnwys cyflwyno Credyd Cynhwysol, yn raddol rydym wedi ceisio cadw data mor gymaradwy dros amser â phosibl. O ganlyniad, gellir ystyried bod data'n gymharol gymaradwy dros amser. Mae'r rhifyn blaenorol o erthygl canllawiau dangosyddion MALIC (2014-2017)²² yn cynnwys rhagor o fanylion am gyflwyno hawlwy'r Credyd Cynhwysol ar gyfer diweddariadau dangosyddion 2016 a 2017. Ar gyfer MALIC 2019 defnyddiwyd data o flwyddyn ariannol 2016-17 gan mai dyma oedd y pwynt olaf mewn amser cyn dechrau cyflwyno gwasanaeth llawn Credyd Cynhwysol yng Nghymru. O ystyried natur ddaearyddol ac amserlen hir gweithredu'r gwasanaeth, mae gwahaniaethau rhwng Credyd Cynhwysol a budd-daliadau etifeddol yn golygu efallai na fyddwn yn cymharu tebyg â'r tebyg yn ystod y broses gyflwyno'n llawn. Trwy ddefnyddio data o flwyddyn ariannol 2016-17, dim ond achosion cynnar, syml o hawlwy'r Credyd Cynhwysol oedd wedi'u cynnwys ac felly sicrhawyd cysondeb data ar draws ardaloedd. Defnyddiwyd data o flwyddyn ariannol 2016-17 hefyd ar gyfer diweddariad dangosyddion 2017. Fodd bynnag, oherwydd y defnydd o amcangyfrifon poblogaeth diwygiedig a thynnu poblogaeth y carchardai yn 2019, ni fydd data o 2017 a 2019 o reidrwydd yn cyfateb.

Er bod Credyd Cynhwysol yn dal i gael ei gyflwyno, ni allwn ddiweddarau ein mesur o amddifadedd cyflogaeth. Fodd bynnag, byddwn yn parhau i weithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol ar opsiynau ar gyfer mesur priodol o amddifadedd cyflogaeth ar gyfer mynegeion yn y dyfodol.

Safleoedd Cyflogaeth 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	11.6	25.3	34.7	53.7
Cymru	1,909	10	20	30	50

²¹ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

²² [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru - Canllawiau i'r Dangosyddion](#)

Mae ACEHI Betws 1, Betws 3, Malpas 2, Betws 5 a Betws 2 wedi'u rhestru yn 10% uchaf yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Cyflogaeth. O'i gymharu roedd ACEHI Malpas 5, Malpas 1 a Malpas 3 yn yr 20% uchaf o'r lleiaf difreintiedig, a Betws 6 yn y 40% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn y maes Cyflogaeth mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda phedair o'i chwe ACEHI yn 10% uchaf ardaloedd mwyaf difreintiedig Cymru, gyda'r lleill yn y 30% uchaf o amddifadedd.

	Graddfa MALIC	Cyflogaeth
Betws 1	47	15
Betws 2	204	184
Betws 3	77	41
Betws 4	289	425
Betws 5	169	142
Betws 6	644	742
Malpas 1	1710	1613
Malpas 2	79	91
Malpas 3	1627	1536
Malpas 4	1528	1300
Malpas 5	1666	1649

Allwedd:

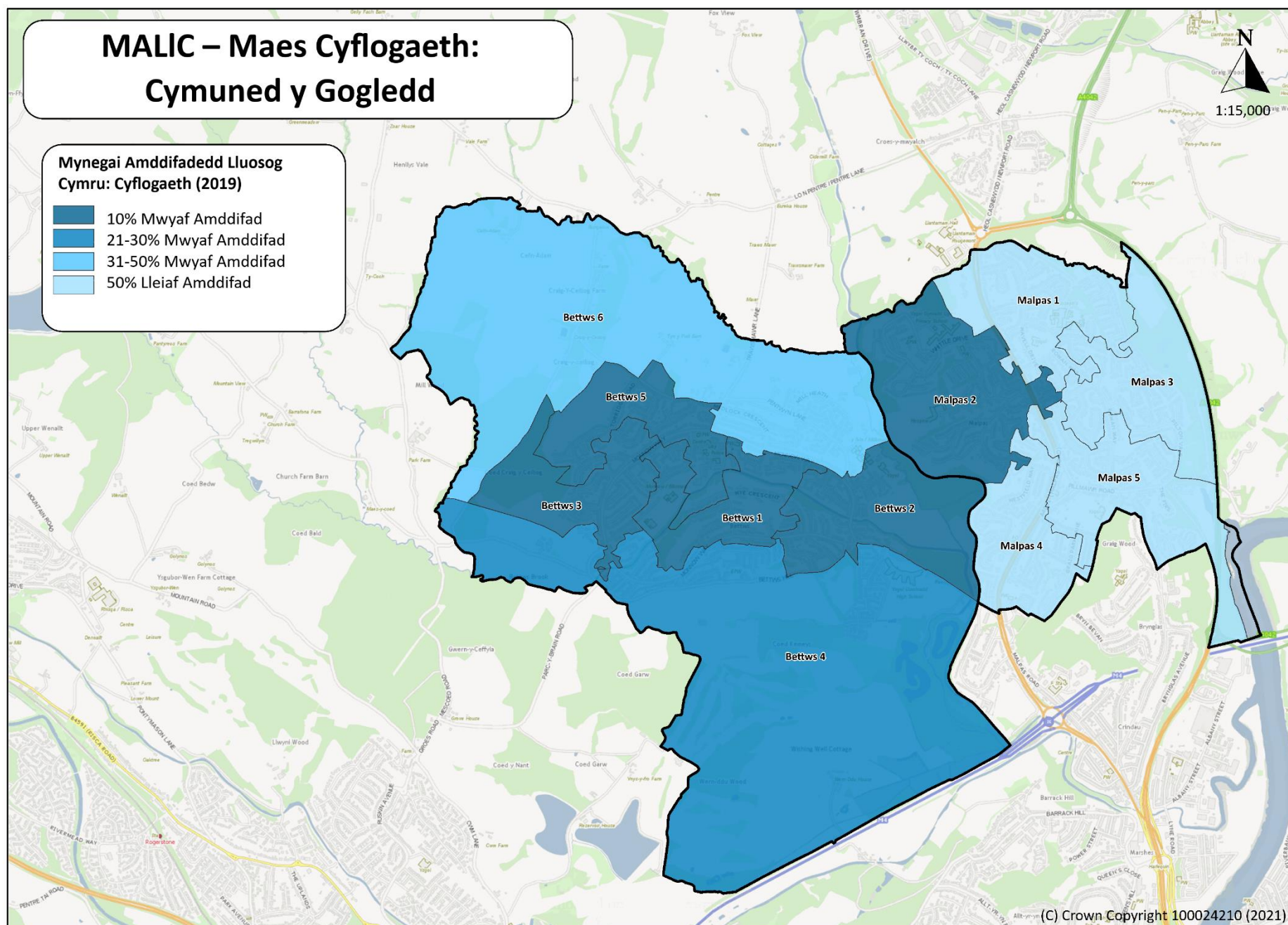
Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfa Maes Cyflogaeth MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

MALIC 2019 – Maes Addysg

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru²³ (MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol: Mae'r maes addysg yn cynnwys chwe dangosydd:

- Sgôr Pwyntiau Cyfartalog y Cyfnod Sylfaen
- Sgôr Pwyntiau Cyfartalog Cyfnod Allweddol 2
- Sgôr Pwyntiau Cyfartalog Cyfnod Allweddol 4 ar gyfer Pynciau Craidd
- Absenoldeb Mynych
- Cyfran Ymadawyr Cyfnod Allweddol 4 sy'n mynd i Addysg Uwch
- Nifer yr Oedolion 25-64 oed Heb Gymwysterau

Bu sawl newid methodolegol i'r maes addysg rhwng MALIC 2014 a MALIC 2019. Roedd tri o'r chwe dangosydd yn y maes yn bresennol ym MALIC 2014:

- Sgôr Pwyntiau Cyfartalog Cyfnod Allweddol 2
- Absenoldeb Mynych
- Nifer yr Oedolion 25-64 oed Heb Gymwysterau

Gellir cymharu data Cyfnod Allweddol 2 ac absenoldeb mynych dros amser.

Mae'r ddau ddangosydd Cyfnod Allweddol 4 a gafwyd ym MALIC 2014 wedi cael eu disodli gan un dangosydd. Lluniwyd y dangosydd hwn gan ddefnyddio methodoleg newydd ac felly ni ellir ei gymharu â'r dangosyddion blaenorol a ddefnyddiwyd ym MALIC 2014.

Mae dangosydd Cyfnod Sylfaen sy'n seiliedig ar ganlyniadau asesiadau athrawon ar gyfer disgyblion a addysgir yng Ngrŵp Blwyddyn 2 y Cwricwlwm Cenedlaethol wedi'i gynnwys ym MALIC 2019. Bwriedir iddo ategu dangosydd Cyfnod Allweddol 2 i fesur amddifadedd addysg mewn ysgolion cynradd.

Mae'r pedwar dangosydd y cyfeirir atynt uchod i gyd yn seiliedig ar dair blynedd o ddata o flynyddoedd academiaidd 2015/16, 2016/17 a 2017/18. Daw'r data o Gyfrifiad Ysgolion Blyneddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD), y Casgliad Data Cenedlaethol (CDC) ac – ar gyfer Sgôr Pwyntiau Cyfartalog Cyfnod Allweddol 4 – Gronfa Ddata Arholiadau Cymru.

Yr enwaduron a ddefnyddiwyd i gyfrifo sgoriau pwyntiau cyfartalog y Cyfnod Sylfaen, Cyfnod Allweddol 2 a Chyfnod Allweddol 4 oedd cyfanswm nifer y disgyblion a oedd yn astudio'r Cwricwlwm Cenedlaethol yng Ngrwpiau Blwyddyn 2, 6 ac 11.

Mae'r dangosydd absenoldeb mynych yn mesur canran y disgyblion ysgol gynradd ac uwchradd sy'n colli mwy na 15% o sesiynau ysgol. Yr enwadur a ddefnyddiwyd i gyfrifo Absenoldeb Mynych oedd cyfanswm nifer y disgyblion ysgol gynradd ac uwchradd.

Mae dangosydd cyfran y bobl 18-19 oed nad ydynt yn mynd i Addysg Uwch wedi cael ei ddisodli gan ddangosydd sy'n mesur Cyfran y rhai sy'n gadael Cyfnod Allweddol 4 sy'n mynd i Addysg Uwch. Er bod y dangosyddion hyn yn mesur pethau tebyg, nid oes modd eu cymharu'n uniongyrchol. Mae data ar lefel disgyblion o CYBLD wedi'i baru â data Cofnod yr Awdurdod Ystadegau Addysg Uwch (HESA) a Chofnod Dysgu Gydol Oes Cymru (LLWR) i fesur cyfran y disgyblion CA4 a oedd, rywbryd yn ystod y dair blynedd ddilynol ar ôl gadael Blwyddyn 11, wedi mynd i Addysg Uwch. Diffinnir darpariaeth Addysg Uwch at ddibenion y dangosydd hwn fel unrhyw raglen ddysgu sy'n uwch na lefel 3 – h.y. mae'n cynnwys graddau israddedig, prentisiaethau uwch. Mae'r dangosydd hwn yn seiliedig ar y cyfartaledd 4 blynedd ar gyfer blynedd academaidd 2011/12 i 2014/15. Yr enwadur a ddefnyddir yw cyfanswm nifer y disgyblion yng Ngrŵp Blwyddyn 11 y Cwricwlwm Cenedlaethol.

²³ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

Daw'r data am nifer yr Oedolion heb unrhyw gymwysterau o Gyfrifiad 2011 ac felly nid yw wedi newid o'i gymharu â data Mynegai 2014. Mynegir y dangosydd hwn fel canran a'r enwadur a ddefnyddir yw cyfanswm y boblogaeth 25-64 oed.

Graddfeydd Addysg 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	21.1	29.5	44.2	52.6
Cymru	1,909	10	20	30	50

Mae ACEHI Malpas 2, Betws 1, Betws 2, Betws 4, Betws 5 a Betws 3 yn y 10% uchaf o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Addysg. O'i gymharu, mae ACEHI Malpas 1, Malpas 5 a Malpas 3 yn y 30% uchaf o amddifadedd; a Betws 6 yn y 30% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn y maes Addysg mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda phump o'i chwe ACEHI yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru, gyda'r llall yn y 30% uchaf o ran amddifadedd.

	Graddfa MALIC	Addysg
Betws 1	47	73
Betws 2	204	111
Betws 3	77	182
Betws 4	289	157
Betws 5	169	159
Betws 6	644	389
Malpas 1	1710	1469
Malpas 2	79	42
Malpas 3	1627	1362
Malpas 4	1528	1204
Malpas 5	1666	1382

Allwedd:

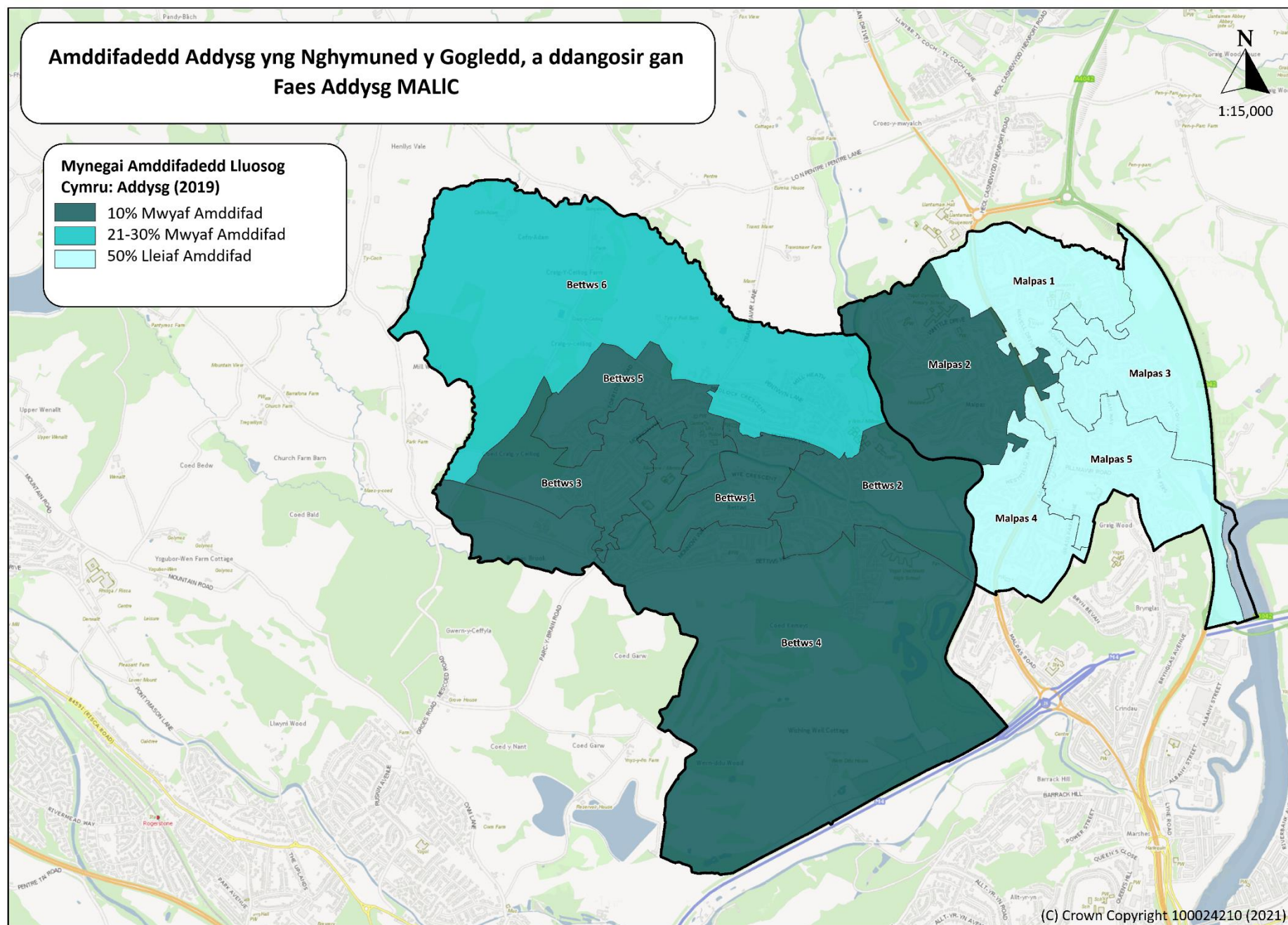
Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfeydd Maes Addysg MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

Gweithgarwch Economaidd

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011²⁴ yn dangos bod gweithgarwch economaidd preswylwyr yng nghymuned y Gogledd yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 60.1% ym Metws i 67.9% ym Malpas; o'i gymharu â 67.5% yng Nghasnewydd a 65.8% ar draws Cymru. Dim ond trigolion Betws oedd yn llai gweithgar yn economaidd o gymharu â chyfartaledd Casnewydd, tra bod Malpas ychydig yn fwy gweithgar yn economaidd.

Roedd gan Malpas (4.6%) ganran is o breswylwyr sy'n ddi-waith o gymharu â Chasnewydd (5.3%); tra bod gan Betws ganran uwch (8.0%).

Gweithgarwch Economaidd								
Cyfrifiad 2011	Pob Preswlydd Arferol (16-74 oed)		Economaidd Weithgar		Yn gyflogedig (rhan amser)		Yn gyflogedig (llawn amser)	
	Rhif		Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	5,640		3,391	60.1	896	15.9	1,698	30.1
Malpas	5,761		3,909	67.9	976	16.9	2,166	37.6
Casnewydd	105,141		71,011	67.5	15,531	14.8	39,177	37.3
Cymru	2,245,166		1,476,735	65.8	313,022	13.9	799,348	35.6

Cyfrifiad 2011	Hunangyflogedig		Yn Ddi-waith		Myfyriwr Llawn Amser	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	209	3.7	453	8.0	135	2.4
Malpas	324	5.6	266	4.6	177	3.1
Casnewydd	6,894	6.6	5,616	5.3	3,793	3.6
Cymru	194,029	8.6	96,689	4.3	73,647	3.3

²⁴ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Anweithgarwch Economaidd,

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011 yn²⁵ dangos bod gweithgarwch economaidd preswylwyr yng nghymuned y Gogledd yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, sef 32.1% ym Malpas i 39.9% ym Metws; o'i chymharu â 32.5% ar gyfer Casnewydd a 34.2% ar draws Cymru. Dim ond trigolion Betws oedd yn fwy economaidd anweithgar o gymharu â chyfartaledd Casnewydd, tra bod Malpas ychydig yn llai gweithgar yn economaidd.

Roedd gan Malpas (19.3%) a Betws (17.2%) ganran uwch o breswylwyr a oedd wedi ymddeol o gymharu â Chasnewydd (14.6%) a Chymru (16.1%). Roedd gan Betws (9.0%) ganran uwch o breswylwyr â salwch neu anabledd hirdymor o gymharu â Chasnewydd (5.7%); a Chymru (6.3%), tra bod gan Malpas (4.4%) ganran is.

Anweithgarwch Economaidd								
Cyfrifiad 2011	Pob Preswlydd Arferol (16-74 oed)		Economaidd Anweithgar		Wedi ymddeol		Myfyrwyr	
	Rhif		Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	5,640		2,249	39.9	968	17.2	248	4.4
Malpas	5,761		1,852	32.1	1,110	19.3	195	3.4
Casnewydd	105,141		34,130	32.5	15,389	14.6	5,591	5.3
Cymru	2,245,166		768,431	34.2	361,501	16.1	133,880	6.0

Cyfrifiad 2011	Gofalu am y cartref neu'r teulu		Salwch neu anabledd hirdymor		Arall	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	343	6.1	509	9.0	181	3.2
Malpas	193	3.4	255	4.4	99	1.7
Casnewydd	4,642	4.4	6,039	5.7	2,469	2.3
Cymru	86,396	3.8	140,760	6.3	45,894	2.0

²⁵ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

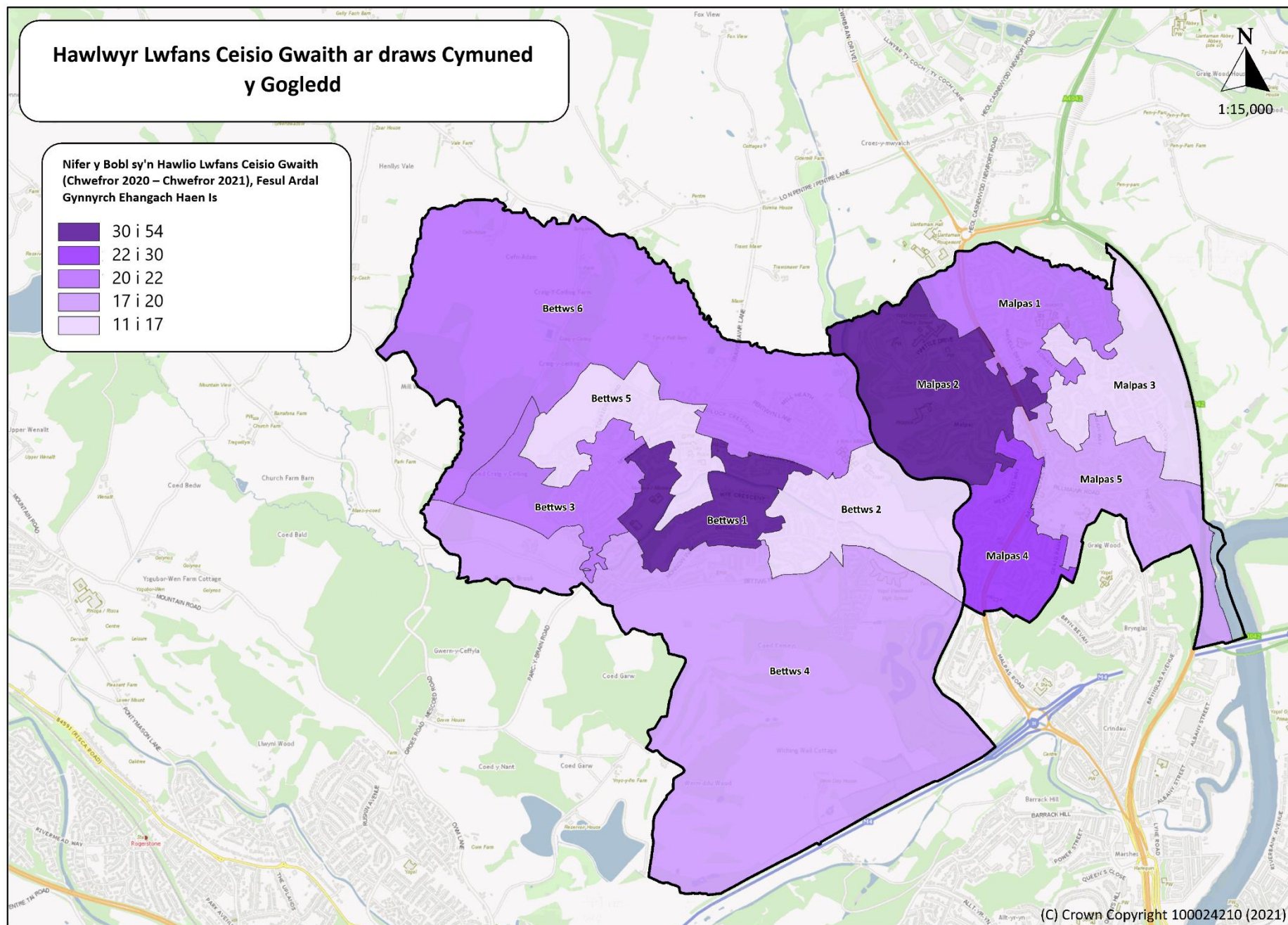
Lwfans Ceisio Gwaith

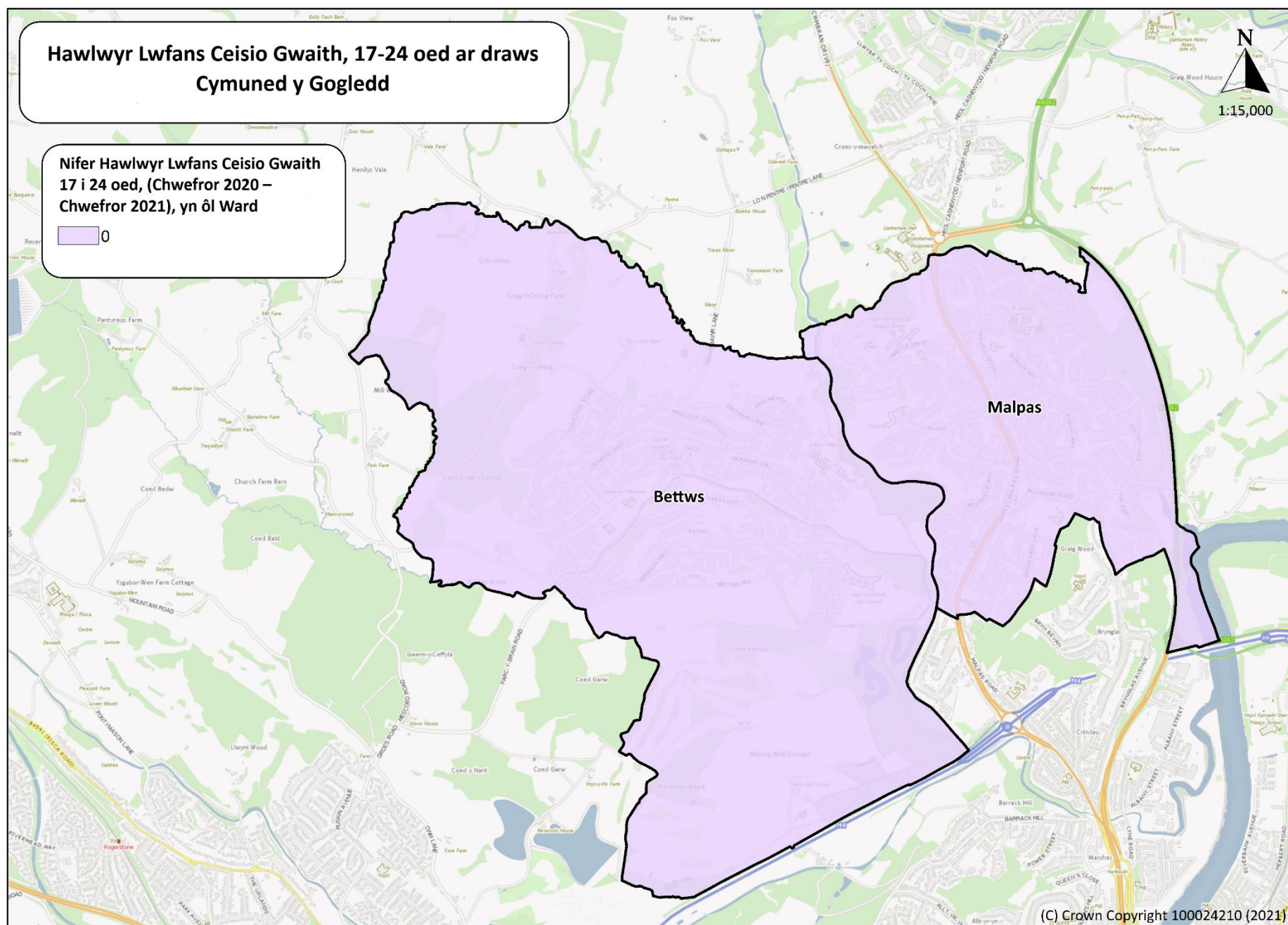
Ar draws y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yr ACEHI â'r nifer uchaf o hawlwyd Lwfans Ceisio Gwaith rhwng mis Chwefror 2020 a mis Chwefror 2021 oedd ym Malpas 2 a Betws 1. Mae hyn yn cymharu â'r niferoedd isaf a geir ym Metws 2, Malpas 3 a Betws 5.

Nid oedd Betws a Malpas yn dangos hawlwyd 17-24 oed rhwng mis Chwefror 2020 a mis Chwefror 2021.

Cyfanswm yr Hawlwyr Lwfans Ceisio Gwaith rhwng mis Chwefror 2020 a mis Chwefror 2021		
Adran Gwaith a Phensiynau ²⁶	Pob Oedran	17-24 oed
Betws 1	30	
Betws 2	11	
Betws 3	21	
Betws 4	17	
Betws 5	16	
Betws 6	21	
Betws	116	0
Malpas 1	20	
Malpas 2	54	
Malpas 3	12	
Malpas 4	22	
Malpas 5	17	
Malpas	125	0
Casnewydd	2,535	90

²⁶ Adran Gwaith a Phensiynau

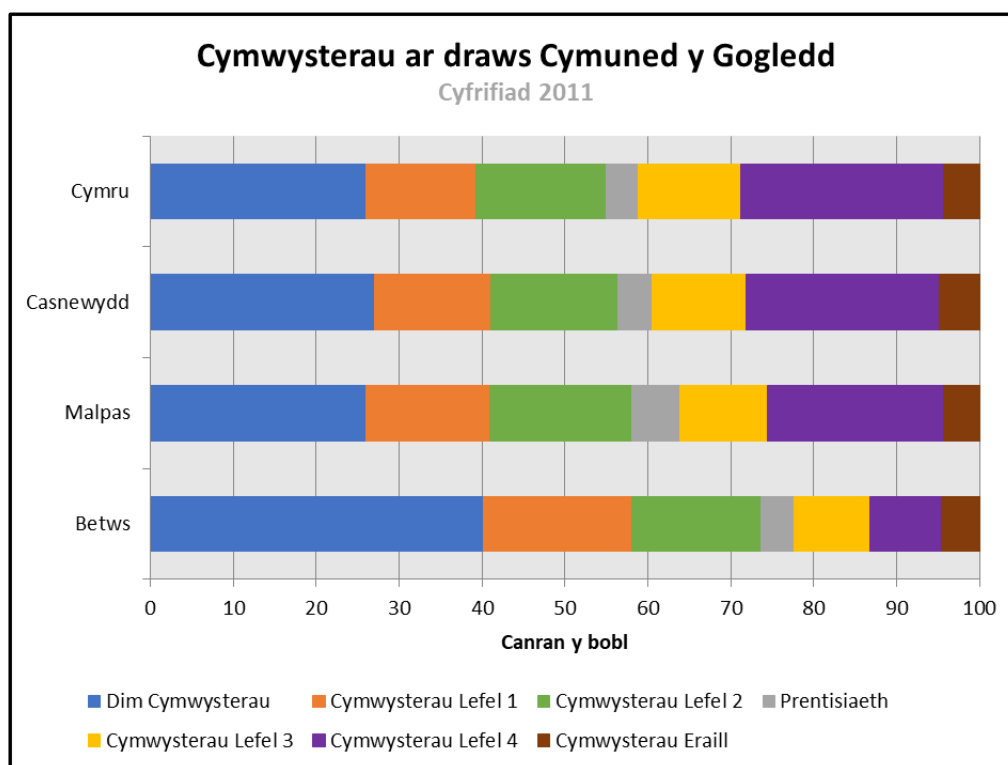
Cymwysterau Oedolion

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011 yn dangos bod oedolion heb gymwysterau yng nghymuned y Gogledd yn amrywio²⁷ ar draws pob un o'i dwy ward, yn amrywio o Malpas (26.0%) i Fetws (40.1%); o'i gymharu â 27.0% ar gyfer Casnewydd. Ar gyfer cymwysterau lefel uwch, roedd hyn yn amrywio o Fetws (8.6%) i Falpas (21.2%); o'i gymharu â 23.4% ar gyfer Casnewydd.

Roedd gan Fetws gyfran uwch o oedolion heb unrhyw gymwysterau a chyfran is â chymwysterau lefel uwch o gymharu â chyfartaledd Casnewydd. Tra bod gan Falpas gyfran is o oedolion heb unrhyw gymwysterau, a chymwysterau lefel uwch ill dau, o gymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Cymwysterau								
Cyfrifiad 2011	Pob preswlydd arferol (16 oed a hŷn)		Dim Cymwysterau		Cymwysterau Lefel 1		Cymwysterau Lefel 2	
	Rhif		Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	6,035		2,423	40.1	1,080	17.9	944	15.6
Malpas	6,528		1,696	26.0	977	15.0	1,118	17.1
Casnewydd	116,348		31,454	27.0	16,399	14.1	17,834	15.3
Cymru	2,507,160		650,517	25.9	332,943	13.3	393,819	15.7

Cyfrifiad 2011	Prentisiaeth		Cymwysterau Lefel 3		Cymwysterau Lefel 4		Cymwysterau Eraill	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Nac Oes	%
Betws	242	4.0	548	9.1	520	8.6	278	4.6
Malpas	379	5.8	690	10.6	1,385	21.2	283	4.3
Casnewydd	4,685	4.0	13,203	11.3	27,202	23.4	5,571	4.8
Cymru	98,843	3.9	308,171	12.3	614,116	24.5	108,751	4.3

²⁷ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Beth rydym ni'n ei wybod am les economaidd ein plant a'n pobl ifanc?

Plant sy'n Byw mewn Teuluoedd Incwm Isel

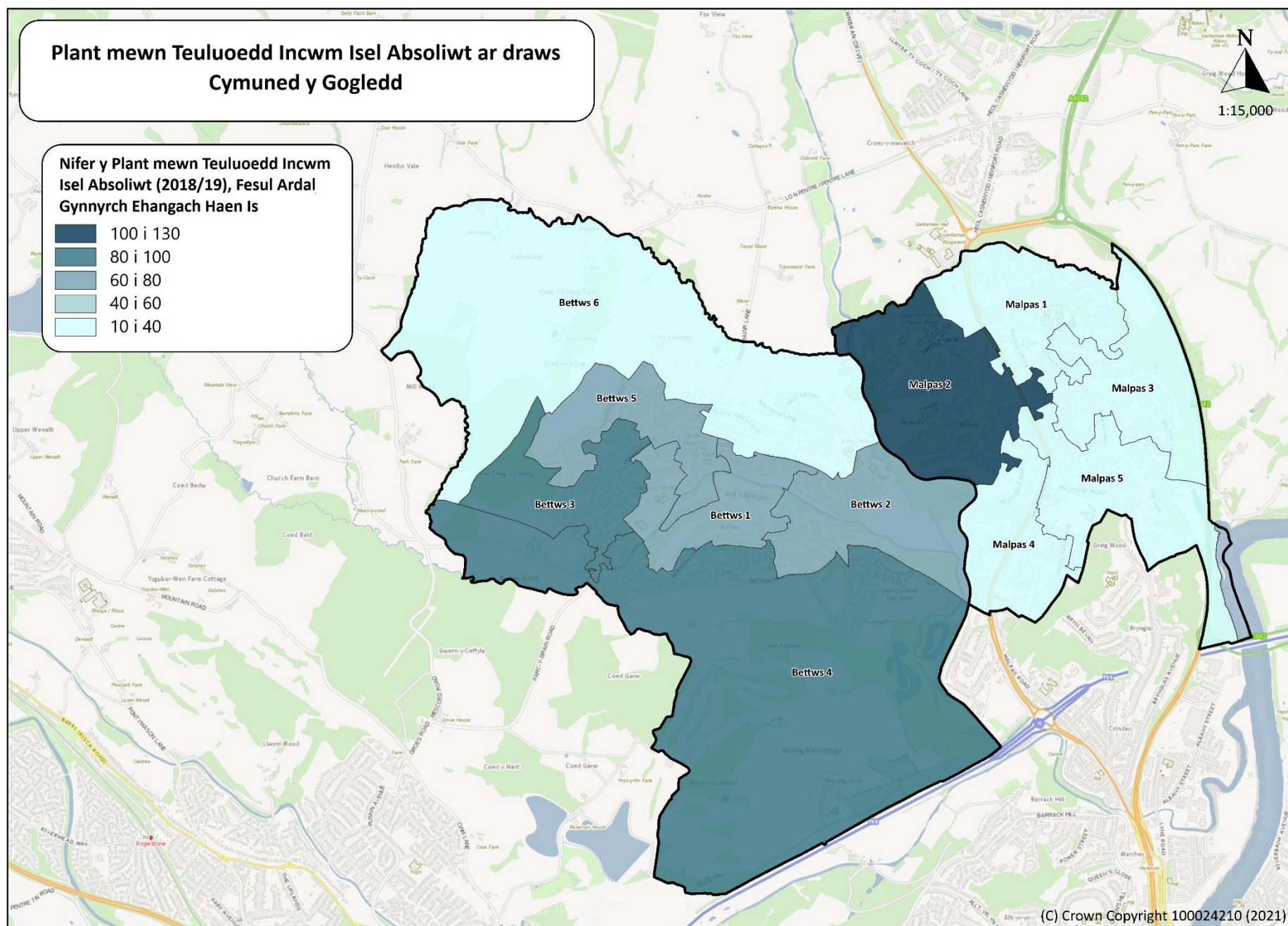
O fewn cymuned y Gogledd roedd yr ardal gyda'r nifer uchaf o blant mewn teuluoedd incwm isel absoliwt yn 2018-19 ym Malpas 2 (124). Mae hyn yn cymharu â'r niferoedd isaf a gafwyd ym Malpas 3 (19), Malpas 1 (20), Malpas 4 (31), Malpas 5 (37) a Betws 6 (37).

Ar draws cymuned y Gogledd ar gyfer nifer y plant mewn teuluoedd incwm isel absoliwt, roedd hyn yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o Falpas (231) i Fetws (408).

Ers 2014-15 mae nifer y plant mewn teuluoedd incwm isel absoliwt wedi gostwng ar draws pob un o'i dwy ward, gyda'r gostyngiad mwyaf ym Malpas (26.20%) wedyn Betws (23.02%), sy'n cymharu â gostyngiad o 20.20% ar gyfer Casnewydd a 23.44% ar gyfer Cymru.

Plant mewn Teuluoedd Incwm Isel Absoliwt					
Adran Gwaith a Phensiynau ²⁸	2014-15 Rhif	2015-16 Rhif	2016-17 Rhif	2017-18 Rhif	2018-19 Rhif
Betws 1	102	79	63	102	67
Betws 2	75	60	77	62	64
Betws 3	88	86	79	57	80
Betws 4	106	104	60	72	95
Betws 5	103	82	71	59	65
Betws 6	56	54	52	51	37
Betws	530	465	402	403	408
Malpas 1	39	29	27	18	20
Malpas 2	166	155	119	85	124
Malpas 3	17	28	26	27	19
Malpas 4	50	34	34	33	31
Malpas 5	41	38	43	44	37
Malpas	313	284	249	207	231
Casnewydd	8,021	7,327	6,674	6,494	6,401
Cymru	130,279	118,031	105,728	103,568	99,736

²⁸ Adran Gwaith a Phensiynau

Prydau Ysgol Am Ddim

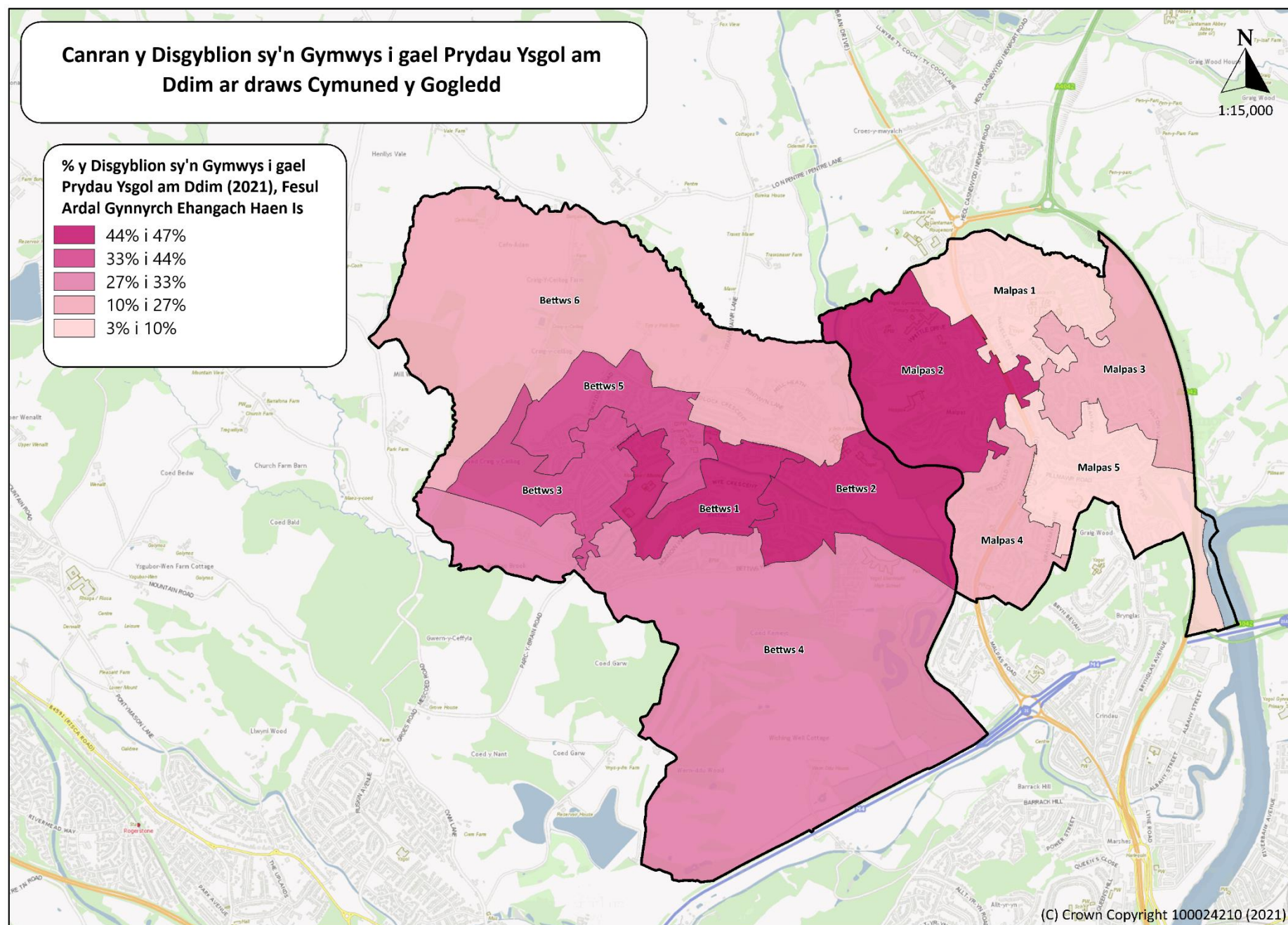
O fewn cymuned y Gogledd, yr ardaloedd â'r ganran uchaf o ddisgyblion a oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn 2021 oedd Malpas 2 (47.2%), Betws 2 (44.7%) a Betws 1 (43.9%). Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion cymwys ym Malpas 5 (3.2%) a Malpas 1 (6.0%).

Ar draws cymuned y Gogledd o ran canran uchaf y disgyblion oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn 2021, roedd yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o Falpas (18.2%) i Fetws (33.3%); o gymharu â 21.0% ar draws Casnewydd.

Ar gyfer disgyblion oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn 2021, roedd gan Fetws ganran uwch o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd, gyda Malpas yn dangos canran is.

Prydau Ysgol Am Ddim yn 2021			
CYBLD 2021 ²⁹	Cyfanswm y Disgyblion	Disgyblion sy'n Gymwys i Gael Prydau Ysgol Am Ddim	
		Rhif	%
Betws 1	255	112	43.9
Betws 2	228	102	44.7
Betws 3	280	91	32.5
Betws 4	354	97	27.4
Betws 5	208	71	34.1
Betws 6	175	26	14.9
Betws	1,500	499	33.3
Malpas 1	149	9	6.0
Malpas 2	305	144	47.2
Malpas 3	164	16	9.8
Malpas 4	252	26	10.3
Malpas 5	248	8	3.2
Malpas	1,118	203	18.2
Casnewydd	26,363	5,532	21.0

²⁹ Cyfrifiad Arolwg Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2021

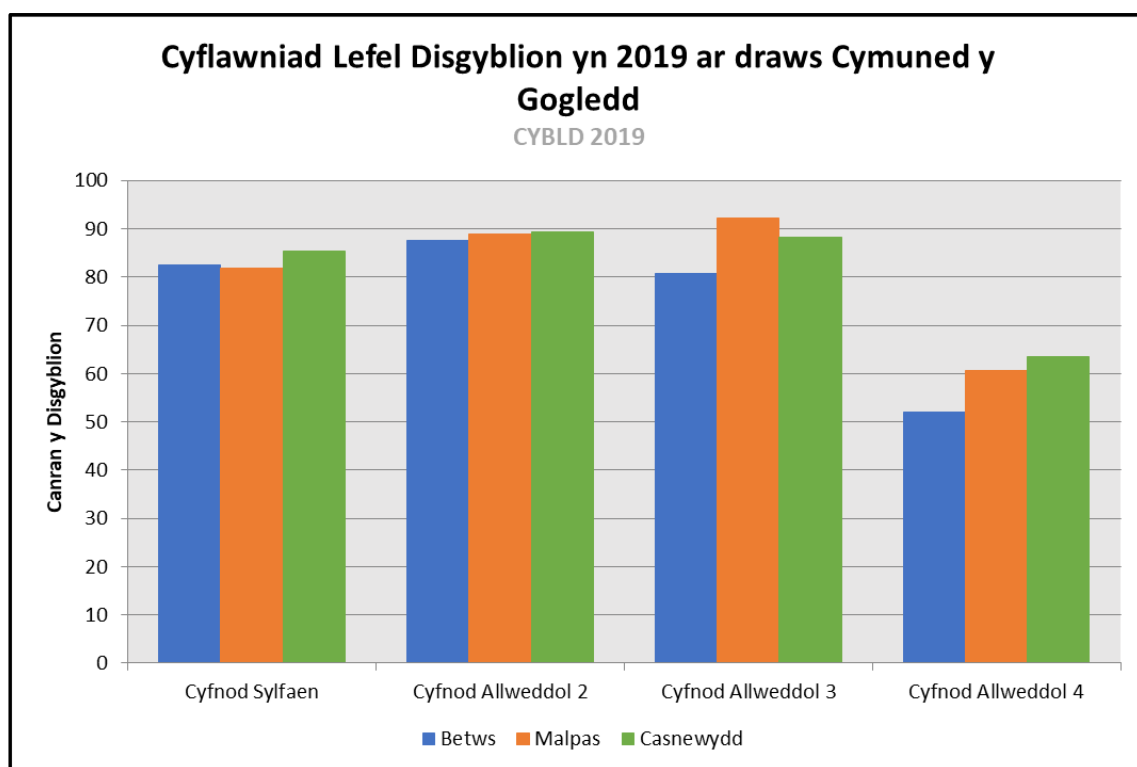

Pa mor fedrus yw ein plant a'n pobl ifanc?

Gall cael addysg dda chwarae rhan hanfodol wrth alluogi pobl ifanc i fanteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd sydd ar gael iddynt, cyflawni eu potensial a gwneud cyfraniad cadarnhaol at yr economi.

Mae'r graff isod yn dangos y lefelau cyflawniad a gafwyd ymhlith disgyblion ysgol ar draws y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yn y Cyfnod Sylfaen a chyfnodau allweddol 2 i 4.

Cyflawniad Lefel Disgyblion yn 2019 – Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig								
CYBLD 2019 ³⁰	Cyfnod Sylfaen		Cyfnod Allweddol 2		Cyfnod Allweddol 3		Cyfnod Allweddol 4	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	104	82.5	78	87.6	71	80.7	40	51.9
Malpas	68	81.9	81	89.0	83	92.2	43	60.6
Casnewydd	1,640	85.3	1,752	89.3	1,470	88.3	985	63.5

³⁰ Cyfrifiad Ysgolion Blynnyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

Cyfnod Sylfaen

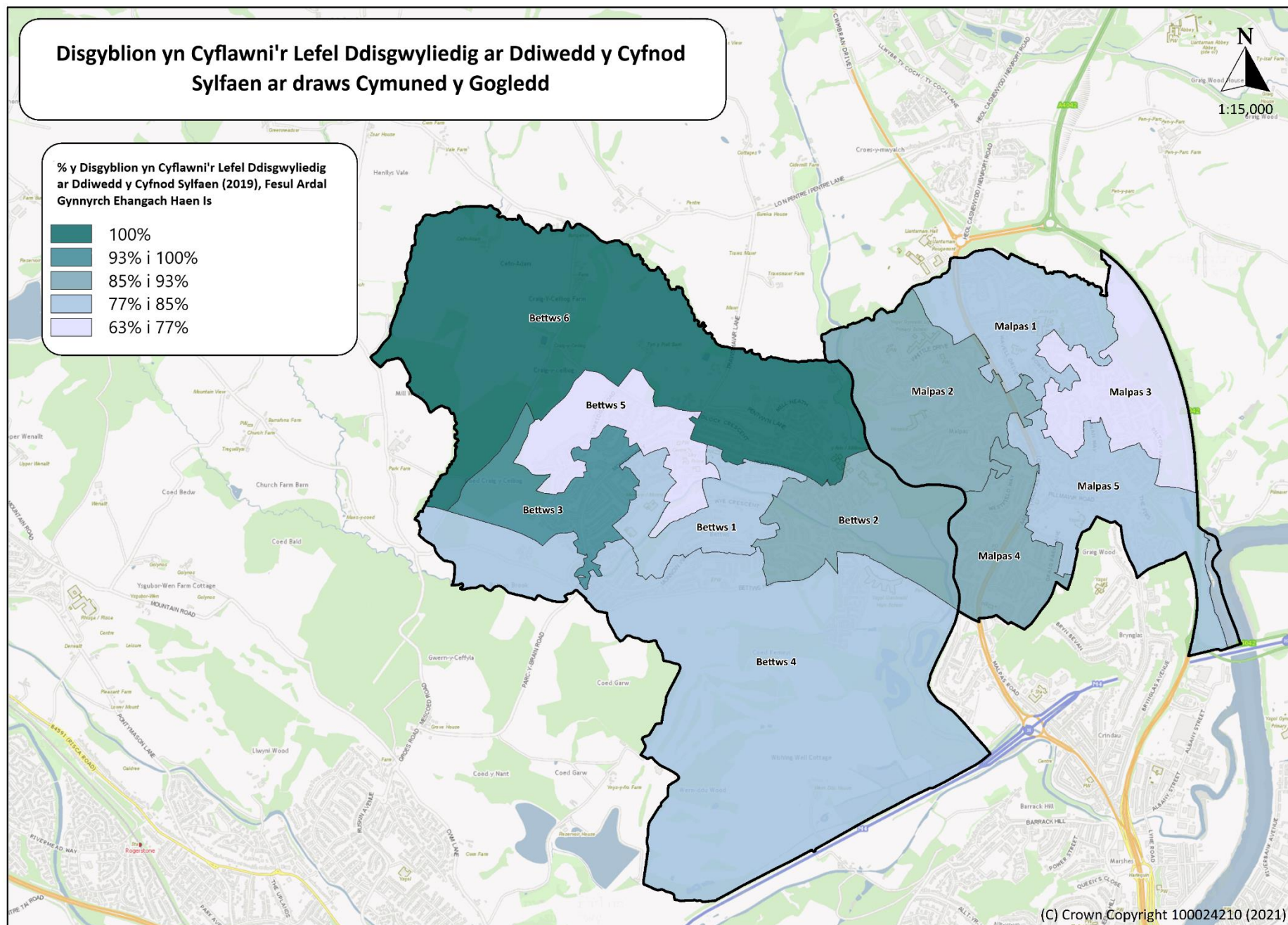
O fewn cymuned y Gogledd, yr ardal â'r ganran uchaf o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen yn 2019 oedd ym Metws 6 gyda chyflawniad 100%. Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion i'w gweld ym Malpas (62.5%) a Betws 5 (68.4%).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y disgyblion a gyflawnodd eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen yn 2019 yn amrywio ychydig ar draws ei dwy ward, o Fetws (82.5%) i Falpas (81.9%).

Roedd gan Falpas a Betws ganran is o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig o gymharu â chyfartaledd Casnewydd (85.3%).

Cyflawniad Lefel Disgyblion yn 2019 – Y Cyfnod Sylfaen			
CYBLD 2019 ³¹	Cyfanswm y Disgyblion	yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig	
		Rhif	%
Betws 1	29	23	79.3
Betws 2	7	6	85.7
Betws 3	28	26	92.9
Betws 4	30	23	76.7
Betws 5	19	13	68.4
Betws 6	13	13	100.0
Betws	126	104	82.5
Malpas 1	11	9	81.8
Malpas 2	26	22	84.6
Malpas 3	8	5	62.5
Malpas 4	16	14	87.5
Malpas 5	22	18	81.8
Malpas	83	68	81.9
Casnewydd	1,922	1,640	85.3

³¹ Cyfrifiad Ysgolion Blynnyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

Cyfnod Allweddol 2 (11 oed)

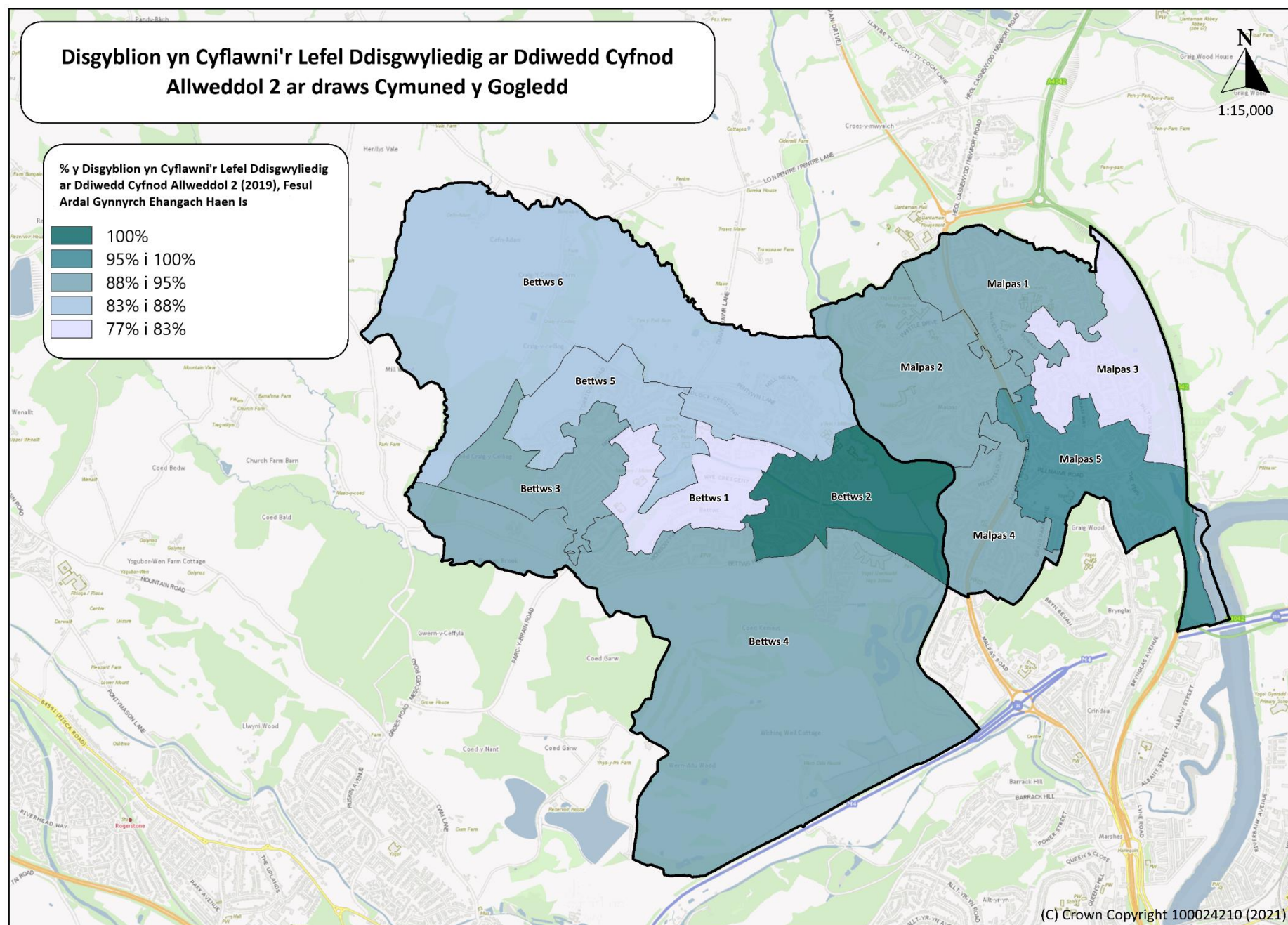
O fewn cymuned y Gogledd, yr ardal â'r ganran uchaf o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd Cyfnod Sylfaen 2 yn 2019 oedd Betws 2 gyda chyflawniad 100%. Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion i'w gweld ym Metws 1 (76.9%) a Malpas 3 (78.6%).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y disgyblion a gyflawnodd eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd Cyfnod Sylfaen 2 yn 2019 yn amrywio ar draws ei dwy ward, o Falpas (89.0%) i Fetws (87.6%).

Roedd gan Falpas a Betws ganran uwch o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd (83.1%).

Cyflawniad ar Lefel Disgyblion yn 2019 – Cyfnod Allweddol 2				
CYBLD 2019 ³²	Cyfanswm y Disgyblion	yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig		
		Rhif		%
Betws 1	13	10		76.9
Betws 2	10	10		100.0
Betws 3	16	14		87.5
Betws 4	24	22		91.7
Betws 5	14	12		85.7
Betws 6	12	10		83.3
Betws	89	78		87.6
Malpas 1	11	10		90.9
Malpas 2	29	26		89.7
Malpas 3	14	11		78.6
Malpas 4	18	16		88.9
Malpas 5	19	18		94.7
Malpas	91	81		89.0
Casnewydd	2,108	1,752		83.1

³² Cyfrifiad Ysgolion Blyneddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

Cyfnod Allweddol 3 (14 oed)

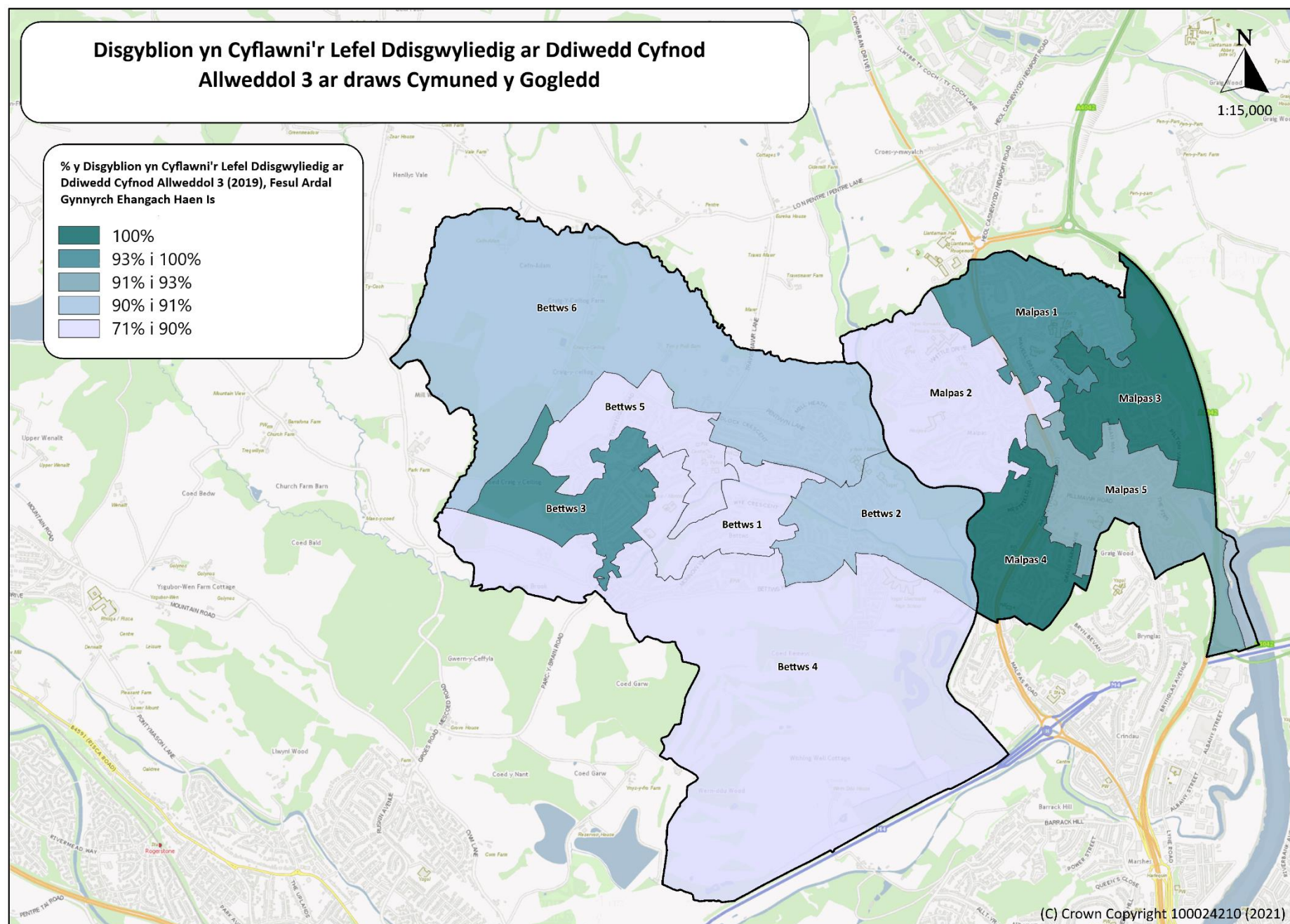
Yng nghymuned y Gogledd roedd yr ardaloedd â'r ganran uchaf o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd Cyfnod Allweddol 3 yn 2019 ym Malpas 3 a Malpas 4 gyda chyflawniad o 100%. Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion ym Metws 1 (70.6%), Betws 4 (73.9%), Betws 5 (78.6%) a Malpas 2 (81.0%).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y disgyblion a gyflawnodd eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd Cyfnod Sylfaen 3 yn 2019 yn amrywio ar draws ei dwy ward, o Falpas (92.2%) i Fetws (80.7%).

Roedd gan Fetws ganran is o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd (88.3%), ac roedd gan Falpas ganran uwch.

Cyflawniad ar Lefel Disgyblion yn 2019 – Cyfnod Allweddol 3				
CYBLD 2019 ³³	Cyfanswm y Disgyblion	yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig		
		Rhif		%
Betws 1	17	12		70.6
Betws 2	10	9		90.0
Betws 3	14	13		92.9
Betws 4	23	17		73.9
Betws 5	14	11		78.6
Betws 6	10	9		90.0
Betws	88	71		80.7
Malpas 1	17	16		94.1
Malpas 2	21	17		81.0
Malpas 3	10	10		100.0
Malpas 4	19	19		100.0
Malpas 5	23	21		91.3
Malpas	90	83		92.2
Casnewydd	1,664	1,470		88.3

³³ Cyfrifiad Ysgolion Blyneddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

Cyfnod Allweddol 4 (Trothwy Lefel 2)

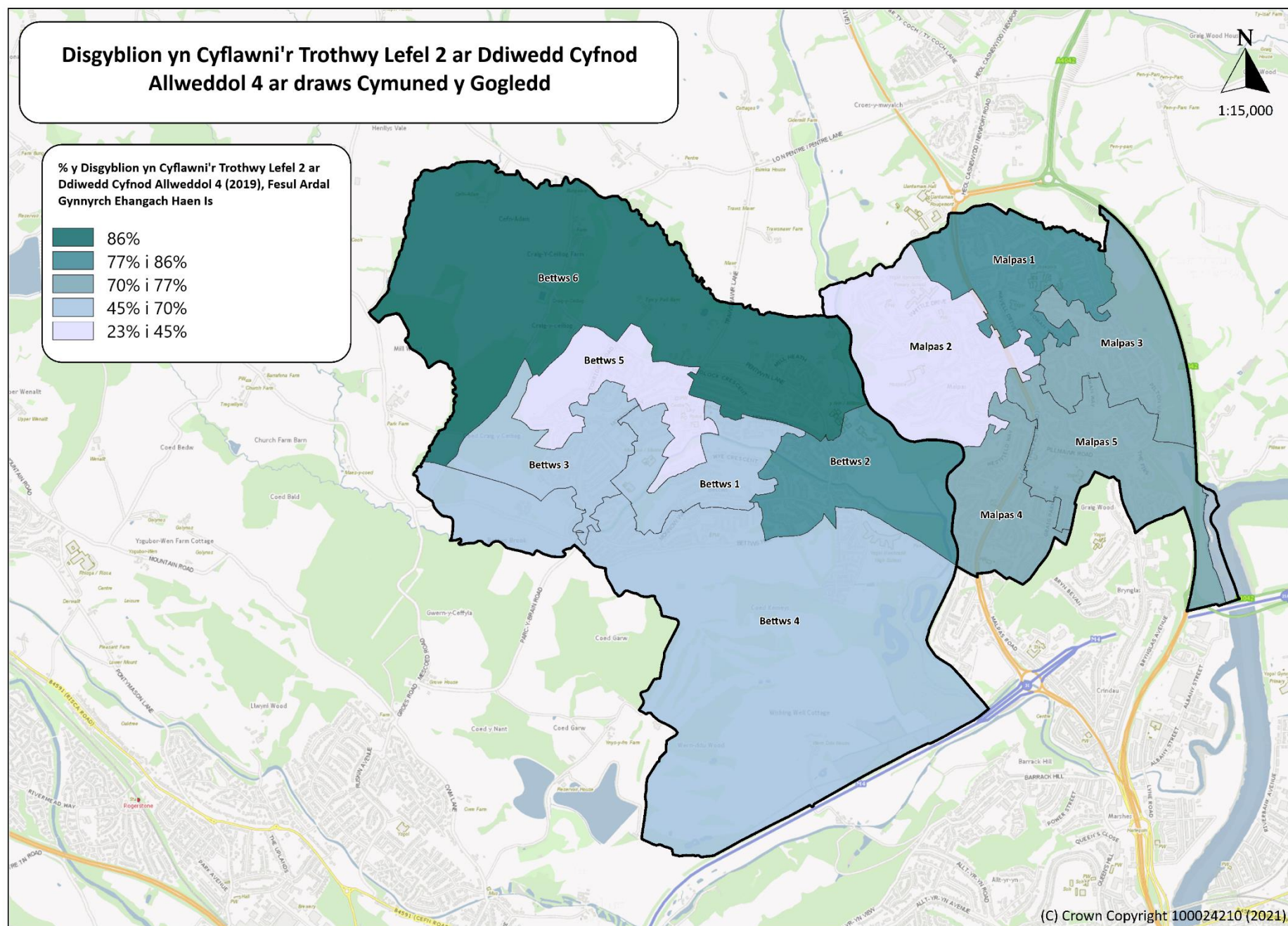
Yng nghymuned y Gogledd roedd yr ardaloedd â'r ganran uchaf o ddisgyblion yn cyflawni'r Trothwy Lefel 2 ar ddiwedd Cyfnod Allweddol 4 yn 2019 ym Metws 6 (85.7%). Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion i'w gweld ym Metws 5 (23.1%) a Malpas 2 (31.8%).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y disgyblion yn cyflawni Trothwy Lefel 2 ar ddiwedd Cyfnod Sylfaen 4 yn 2019 yn amrywio ar draws ei dwy ward, o Falpas (60.6%) i Fetws (51.9%).

Roedd gan Fetws a Malpas ganran is o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig o gymharu â chyfartaledd Casnewydd (63.5%).

Cyflawniad ar Lefel Disgyblion yn 2019 – Cyfnod Allweddol 4				
CYBLD 2019 ³⁴	Cyfanswm y Disgyblion	yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig		
		Rhif	%	
Betws 1	11	5	45.5	
Betws 2	9	7	77.8	
Betws 3	16	9	56.3	
Betws 4	21	10	47.6	
Betws 5	13	3	23.1	
Betws 6	7	6	85.7	
Betws	77	40	51.9	
Malpas 1	13	10	76.9	
Malpas 2	22	7	31.8	
Malpas 3	10	7	70.0	
Malpas 4	15	11	73.3	
Malpas 5	11	8	72.7	
Malpas	71	43	60.6	
Casnewydd	1,550	985	63.5	

³⁴ Cyfrifiad Ysgolion Blynnyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

Adran 4: Lles Cymdeithasol

Mae lles cymdeithasol yn cwmpasu meysydd fel iechyd, tai a chymunedau diogel. Gallai gwybodaeth a allai fod yn ddefnyddiol wrth asesu lles cymdeithasol ardal gynnwys mesurau sy'n ymwneud â lles corfforol a meddyliol, ymddygiadau iechyd, disgwyliad oes, ansawdd ac argaeledd tai, diogelwch cymunedol a byw heb ofni troseddu.

Pa mor iach yw ein cymuned?

MALIC 2019 – Maes Iechyd

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru³⁵ (MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r dangosyddion (sy'n ymwneud â'r boblogaeth gyfan) o fewn maes iechyd MALIC wedi'u safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw i addasu ar gyfer yr achosion disgwylidig o glefydau o fewn y boblogaeth sylfaenol. Mae hyn yn galluogi'r Mynegai i nodi ardaloedd lle mae amddifadedd iechyd yn bodoli y tu hwnt i effaith oedran a rhyw. Mae'r maes iechyd yn cynnwys saith dangosydd:

- Cyflyrau cronig wedi'u cofnodi gan feddygon teulu
- Salwch cyfyngus hirdymor
- Marwolaethau cynamserol
- Cyflyrau iechyd meddwl wedi'u cofnodi gan feddygon teulu
- Achosion o ganser
- Pwysau geni isel
- Plant 4-5 oed sy'n ordew

Diagnosis wedi'i gofnodi gan feddygon teulu o gyflwr cronig (wedi'i safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Roedd hwn yn ddangosydd newydd yn 2019 ac mae'n seiliedig ar gyfrifiadau o bobl â diagnosis am gyflyrau o restr ddiffiniedig o gofrestrau ac is-ddangosyddion clefydau a gafwyd gan bractisau meddygon teulu yng Nghymru (ar 31 Mawrth 2019). Mae'n mesur nifer y bobl sydd â diagnosis cyfredol o un neu fwy o'r cyflyrau a restrir isod:

- Clefyd Coronaidd y Galon
- Clefyd Rhwystrol Cronig yr Ysgyfaint
- Strôc ac Ymosodiad Isgemig Dros Dro
- Clefyd y Rhydweili Ymylol
- Clefyd Cronig yr Arennau
- Diabetes Mellitus (math 1 ar gyfer pob oedran, math 2 a mathau eraill ar gyfer pobl 17+ oed)
- Epilepsi

Dilëwyd dyblygiadau o'r cyfrifiadau hyn fel nad oedd cleifion â mwy nag un cyflwr yn cael eu cyfrif ddwywaith. Roedd data ar lefel cleifion wedi'u cyfuno i ardaloedd bach (ACEHI), yn ôl cyfeiriadau cleifion, fel bod nifer yr achosion yn seiliedig ar ble mae pobl yn byw yn hytrach na lle maent wedi'u cofrestru gyda meddyg teulu. Cyflwynir y dangosydd hwn fel cyfradd fesul 100 o bobl. Ar gyfer yr enwadur, rydym wedi defnyddio'r Amcangyfrifon Poblogaeth Ardaloedd Bach diweddaraf sydd ar gael (canol 2018), namyn poblogaeth y carchardai (2018).

³⁵ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

Salwch cyfyngus hirdymor (wedi'i safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Mae'r dangosydd hwn yn cwmpasu unrhyw salwch, problem iechyd neu anabledd sy'n cyfyngu ar weithgareddau neu waith dyddiol, ac sy'n cynnwys yr holl breswylwyr arferol. Mae'r dangosydd hwn yn seiliedig ar ddata Cyfrifiad 2011 ac fe'i mynegir fel cyfradd fesul 100 o bobl. Defnyddiwyd yr un data ar gyfer MALIC 2019 (fel ar gyfer MALIC 2014), gan nad oedd diweddariad o'r Cyfrifiad (na ffynhonnell amgen ar lefel ardal fach) rhwng y ddau fynegai.

Cyfradd marwolaethau cynamserol – ar gyfer y rhai dan 75 oed (wedi'u safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Roedd hwn yn ddangosydd newydd ar gyfer MALIC 2019 ac mae'n seiliedig ar 10 mlynedd o ddata cofrestrïadau marwolaeth (cyfartaledd 2009-2018 yn 2019) gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Cyflwynir y gyfradd marwolaethau cynamserol fel cyfradd fesul 100,000 o bobl. Gall iechyd gwael amlygu ei hun mewn disgwyliad oes is, y gellir ei nodi trwy gyfraddau marwolaeth safonedig yn ôl oedran a rhyw.

Diagnosis wedi'i gofnodi gan feddygon teulu o iechyd meddwl (wedi'i safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Roedd hwn yn ddangosydd newydd ar gyfer MALIC 2019 ac mae'n seiliedig ar gyfrifiadau o bobl â diagnosis am gyflyrau o restr ddiffiniedig o gofrestrau ac is-ddangosyddion clefydau a gafwyd gan bractisau meddygon teulu yng Nghymru (ar 31 Mawrth 2019). Mae'n mesur nifer y bobl sydd â diagnosis cyfredol o un neu fwy o'r cyflyrau a restrir isod:

- Iselder
- Hwyliau isel (cleifion â chofnod o hwyliau isel ac ail bresgripsiwn gweithredol ar gyfer gwrth-iselydd)
- Anhwylder gorbryder (gan gynnwys anhwylderau panig)
- Dementia
- Salwch meddwl difrifol (sgitsoffrenia, anhwylder affeithiol deubegynol, a seicosisau eraill)

Dilëwyd dyblygiadau o'r cyfrifiadau hyn fel nad oedd cleifion â mwy nag un cyflwr yn cael eu cyfrif ddwywaith. Roedd data ar lefel cleifion wedi'u cyfuno i ardaloedd bach (ACEHI), yn ôl cyfeiriadau cleifion, fel bod nifer yr achosion yn seiliedig ar ble mae pobl yn byw yn hytrach na lle maent wedi'u cofrestru gyda meddyg teulu. Ar gyfer yr enwadur, rydym wedi defnyddio'r Amcangyfrifon Poblogaeth Ardaloedd Bach diweddaraf sydd ar gael (canol 2018), namyn poblogaeth y carchardai (2018).

Achosion o ganser (wedi'u safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Mae'r dangosydd hwn yn defnyddio cyfrifiadau o bob achos o ganser gan gynnwys pob malaenedd, ac eithrio canser y croen nad yw'n felanoma (data gan Iechyd Cyhoeddus Cymru) a data poblogaeth gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Mae'r dangosydd hwn yn seiliedig ar ddeng mlynedd o ddata (2007-2016 ym MALIC 2019) ac mae wedi'i gyhoeddi'n rheolaidd ers 2008. Mynegir y data fel cyfradd fesul 100,000 o bobl. Nid oes modd cymharu data dangosyddion yn fanwl dros amser oherwydd bod y dechneg safoni anuniongyrchol yn cynnwys defnyddio cyfraddau wedi'u diweddarau sy'n benodol i oedran a rhyw ar gyfer Cymru wrth gyfrifo cyfraddau ar gyfer ardaloedd bach.

Pwysau geni isel

Y dangosydd hwn yw canran y genedigaethau sengl byw y mae pwysau geni yn llai na 2.5kg ar eu cyfer, ac fe'i cyfrifir fel cyfartaledd 10 mlynedd, gan ddefnyddio data gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Gellir cymharu'r dangosydd hwn dros amser. Ar gyfer MALIC 2019, y cyfnod cyfeirio ar gyfer y data oedd 2009 i 2018.

Plant 4-5 oed sy'n ordew

Mae'r dangosydd newydd hwn ar gyfer plant sy'n ordew yn mesur cyfran y plant oedran derbyn (y rhai 4 a 5 oed) sy'n ordew. Mae'r data hwn yn seiliedig ar y cyfartaledd dros 6 blynedd o 2012-13 i 2017-18. Darperir y data hwn gan Iechyd Cyhoeddus Cymru, ac fe'i cesglir trwy Raglen Mesur Plant Cymru. Cyfrifir gordewdra gan ddefnyddio'r canraddau mynegai màs corff (BMI) sy'n benodol i oedran a rhyw (sy'n cynnwys gwybodaeth am

daldra) a gyfrifir gan ddefnyddio cyfeirnod twf Prydain 1990 (UK90) (o ddull a gynigiwyd gan Cole et al (1995)). Ystyrir bod plant sydd yn y 95fed canradd neu'n uwch yn ordew.

Y lefel leiaf y mae lechyd Cyhoeddus Cymru yn cyhoeddi data'r CMP arni yw lefel Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Ganol (ACEHG), yn hytrach nag ACEHI. Mae hyn oherwydd pryderon ynghylch y posibilrwydd o gamddefnyddio data i nodi meysydd penodol lle mae'r ganran uchaf o blant gordew yn byw a'r posibilrwydd o nodi unigolion wrth archwilio niferoedd bach yn fanwl. Am y rhesymau hyn, er bod cyfraddau lefel ACEHI yn cael eu defnyddio yng nghyfrifiadau'r maes a'r Mynegai, dim ond fel rhan o setiau data dangosyddion MALIC y byddwn yn cyhoeddi gwerthoedd dangosyddion ar gyfer ACEHG ac ardaloedd lefel uwch. Defnyddiwyd cyfeiriadau cartref disgyblion i nodi'r ACEHI y mae plant yn byw ynddi yn hytrach nag ACEHI eu hysgol.

Graddfeydd lechyd 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	14.7	26.3	34.7	54.7
Cymru	1,909	10	20	30	50

Mae ACEHI Betws 5, Betws 3 a Malpas 2 yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes lechyd. O'i gymharu mae ACEHI Malpas 1 a Malpas 3 yn yr 20% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 6, Betws 4, Betws 2 a Betws 1 yn yr 20% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

O ran y maes lechyd, mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda'i holl ACEHI yn yr 20% uchaf o ran yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALIC	lechyd
Betws 1	47	195
Betws 2	204	196
Betws 3	77	158
Betws 4	289	278
Betws 5	169	151
Betws 6	644	343
Malpas 1	1710	1602
Malpas 2	79	162
Malpas 3	1627	1580
Malpas 4	1528	1272
Malpas 5	1666	1276

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191 y 10% mwyaf difreintiedig

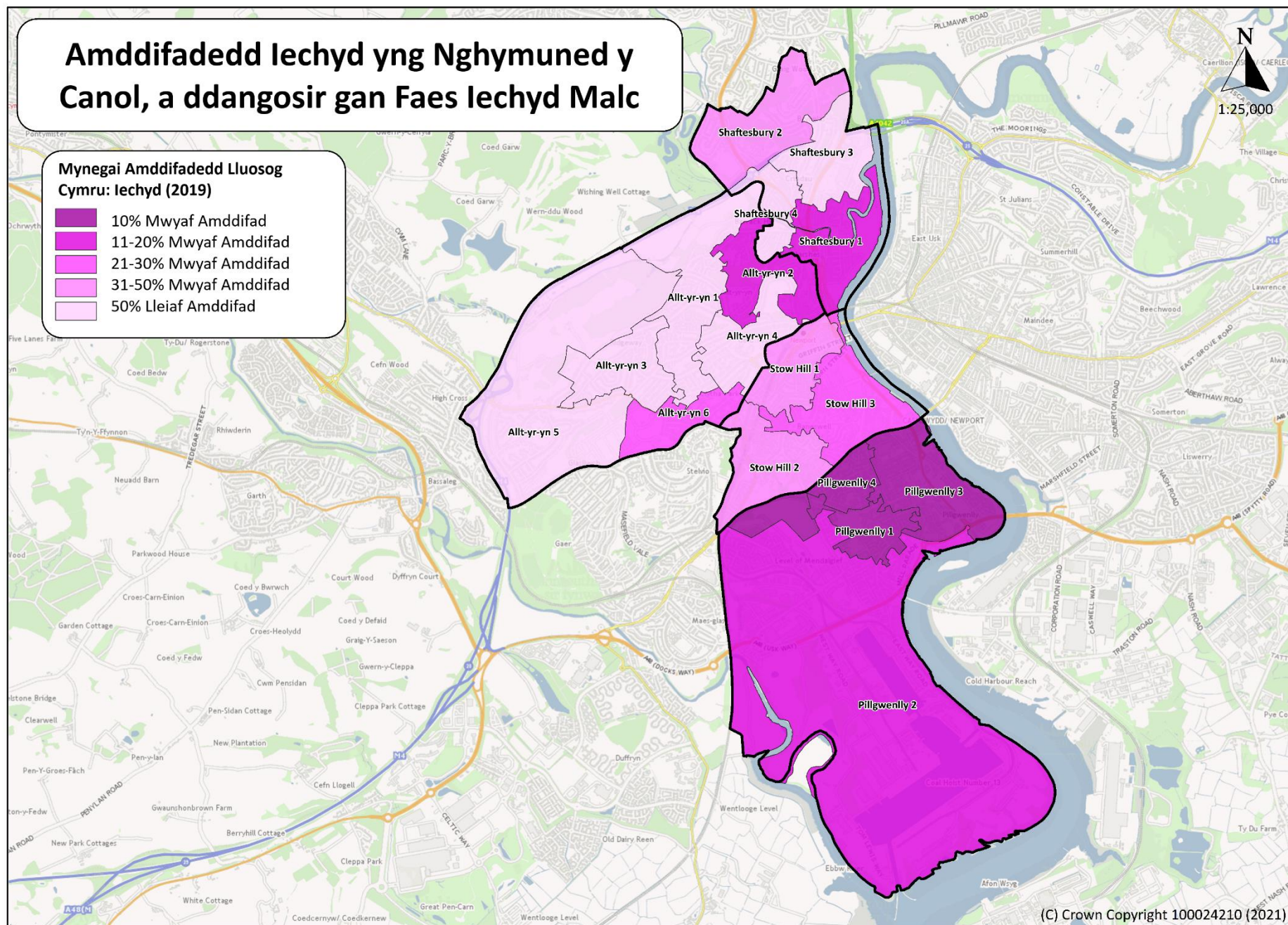
192 i 382 - yr 20% mwyaf difreintiedig

383 i 573 - y 30% mwyaf difreintiedig

574 i 955 - y 50% mwyaf difreintiedig

956 i 1,909 - y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos safle Maes lechyd MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

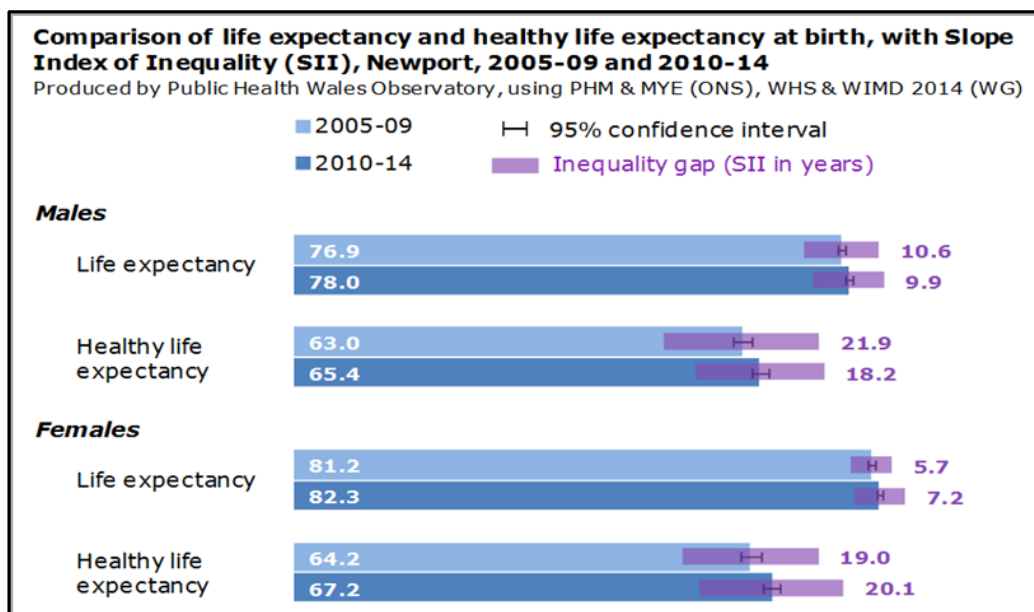

Disgwyliad Oes

Mae mesurau disgwyliad oes yn allweddol i ddeall lles ardal a'i dinasyddion. Mae disgwyliad oes adeg geni yn fesur ystadegol a ddefnyddir yn eang o'r blynyddoedd bywyd disgwylidig cyfartalog ar gyfer newydd-anedig yn seiliedig ar gyfraddau marwolaethau a welir ar hyn o bryd. O ganlyniad, mae disgwyliad oes adeg geni hefyd yn fesur o farwolaethau ar draws pob oedran.

Mae disgwyliad oes³⁶ dynion yng Nghasnewydd yn 77.9 o flynyddoedd, o'i gymharu â 78.5 o flynyddoedd i Gymru. Mae hyn wedi gostwng yn raddol i Gasnewydd ers 2012-14 (78.1 o flynyddoedd). Mae disgwyliad oes menywod yng Nghasnewydd yn 82.3 o flynyddoedd, sydd yr un fath â Chymru. Mae hyn wedi gostwng ychydig ers 2012-14 (82.4 o flynyddoedd). Mae disgwyliad oes menywod yn 4.4 mlynedd yn hirach na disgwyliad oes dynion yn 2017-19.

Mae anghydraddoldebau iechyd sylweddol yn parhau rhwng y rhai sy'n byw mewn ardaloedd sydd â'r crynodiad uchaf o amddifadedd o'u cymharu â'r rhai sy'n byw mewn ardaloedd lle ceir crynodiad is o amddifadedd.

Yng Nghasnewydd mae'r bwlch mewn blynyddoedd o ran disgwyliad oes adeg geni dynion rhwng ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig Casnewydd yn dal i fod yn sylweddol, ond mae wedi gostwng o 10.6 o flynyddoedd yn 2005-2009 i 9.9 mlynedd yn 2010-2014. Mae'r bwlch yng Nghymru wedi gostwng ychydig o 8.9 mlynedd i 8.8 mlynedd.

I'r gwrthwyneb, mae'r bwlch o ran blynyddoedd yn y disgwyliad oes adeg geni menywod rhwng ardaloedd mwyaf difreintiedig a lleiaf difreintiedig Casnewydd wedi cynyddu o 5.7 mlynedd yn 2005-2009 i 7.2 mlynedd yn 2010-2014. Mae hyn bellach yr un bwlch â chyfartaledd Cymru sydd wedi cynyddu o 6.9 mlynedd i 7.2 mlynedd.

Disgwyliad Oes Iach

Mae disgwyliad oes iach yn amcan o faint o flynyddoedd y gallai person fyw mewn cyflwr 'iach'. Mae disgwyliad oes iach ymhlith dynion yng Nghasnewydd wedi cynyddu o 63.0 o flynyddoedd yn 2005-09 i 65.4 o flynyddoedd yn 2010-14. Fodd bynnag, mae'r bwlch mewn blynyddoedd rhwng ardaloedd lleiaf a mwyaf difreintiedig Casnewydd yn sylweddol, sef 21.9 o flynyddoedd yn 2005-09 gan ostwng i 18.2 o flynyddoedd yn

³⁶ [Disgwyliad Oes, Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)

2010-14. Mae hyn yn cymharu â chyfartaledd Cymru sydd wedi gostwng o 19.0 o flynyddoedd i 18.7 mlynedd yn yr un cyfnod.

Mae disgwyliad oes iach ymhlith menywod hefyd wedi cynyddu o 64.2 o flynyddoedd i 67.2 mlynedd. I'r gwrthwyneb, mae'r bwlch o ran blynnyddoedd yn nisgwyliad oes adeg geni menywod rhwng ardaloedd mwyaf difreintiedig a lleiaf difreintiedig Casnewydd wedi cynyddu o 19.0 o flynyddoedd yn 2005-2009 i 20.1 o flynyddoedd yn 2010-2014. Mae hyn yn cymharu â chyfartaledd Cymru sydd wedi gostwng o 18.0 o flynyddoedd i 18.2 o flynyddoedd yn yr un cyfnod.

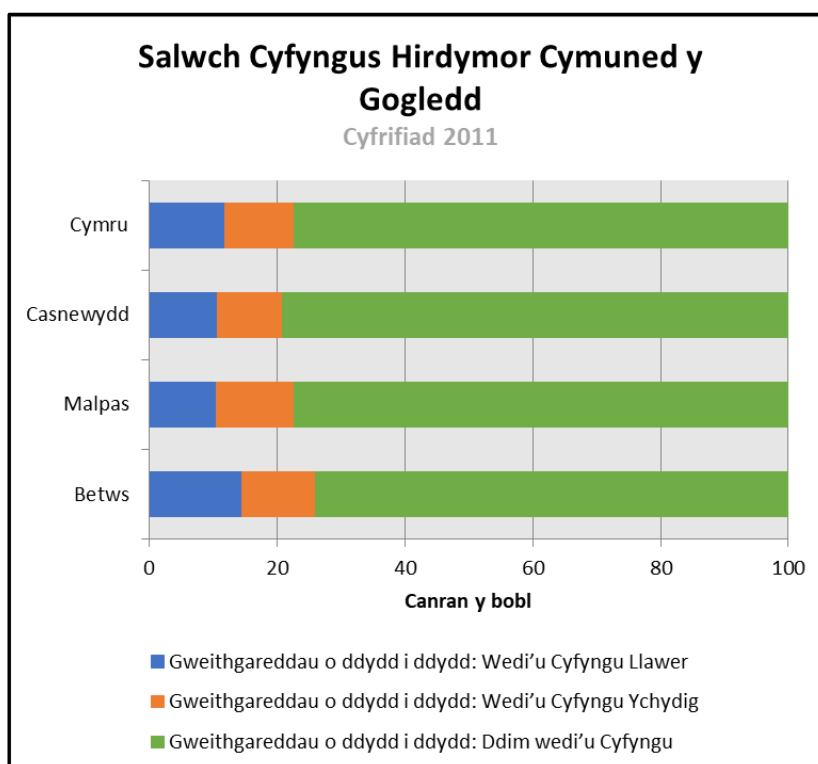
Statws Iechyd

Dangosodd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011³⁷ fod canran y preswylwyr yng nghymuned y Gogledd y cyfyngid yn fawr neu ychydig ar eu gweithgareddau oherwydd salwch hirdymor yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 22.7% ym Malpas i 26.0% ym Metws, o'i gymharu ag 20.8% yng Nghasnewydd a 22.7% yng Nghymru.

Roedd gan Fetws a Malpas ganran uwch o breswylwyr yr oedd eu gweithgareddau'n gyfyngedig oherwydd salwch hirdymor o gymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Salwch Cyfyngus Hirdymor: Gweithgareddau o Ddydd i Ddydd

Cyfrifiad 2011	Pob Preswlydd	Cyfyngu Llawer		Cyfyngu Ychydig		Ddim yn Cyfyngu	
	Rhif	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	7,606	1,100	14.5	875	11.5	5,631	74.0
Malpas	7,997	843	10.5	976	12.2	6,178	77.3
Casnewydd	145,736	15,515	10.6	14,801	10.2	115,420	79.2
Cymru	3,063,456	364,318	11.9	331,537	10.8	2,367,601	77.3

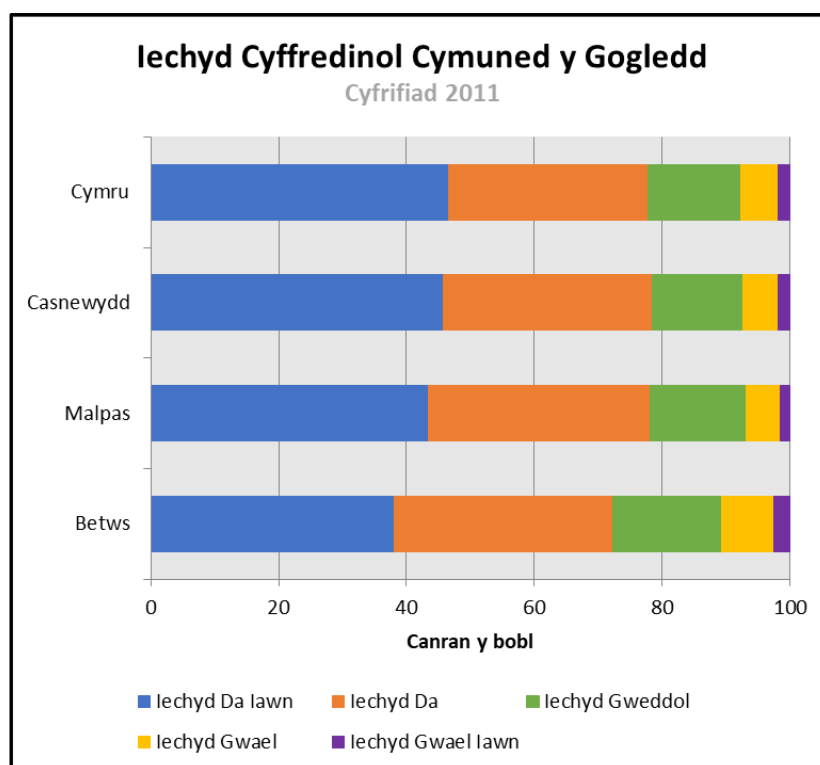

³⁷ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011³⁸ yn dangos bod canran y preswylwyr yng nghymuned y Gogledd a nododd fod eu hiechyd yn wael neu wael iawn yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 6.8% ym Malpas i 10.6% ym Metws; a oedd yn cymharu â 7.4% yng Nghasnewydd a 7.6% yng Nghymru.

Roedd gan Fetws ganran uwch o breswylwyr a nododd fod eu hiechyd yn wael neu'n wael iawn o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd, ac roedd gan Falpas ganran is.

Iechyd Cyffredinol										
Cyfrifiad 2011	Iechyd Da iawn		Iechyd Da		Iechyd Gweddol		Iechyd Gwael		Iechyd Gwael iawn	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	2,901	38.1	2,602	34.2	1,297	17.1	611	8.0	195	2.6
Malpas	3,476	43.5	2,775	34.7	1,205	15.1	427	5.3	114	1.4
Casnewydd	66,667	45.7	47,811	32.8	20,538	14.1	8,161	5.6	2,559	1.8
Cymru	1,428,697	46.6	953,363	31.1	447,789	14.6	178,222	5.8	55,385	1.8

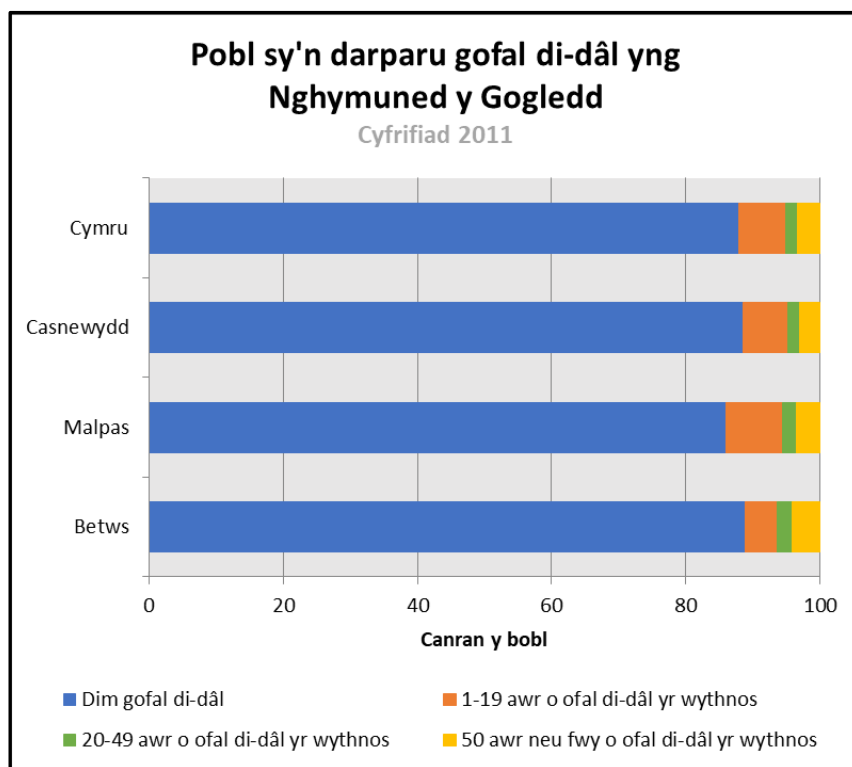

³⁸ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011³⁹ yn dangos bod canran y preswylwyr yng nghymuned y Gogledd a oedd yn darparu gofal di-dâl yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 11.1% ym Metws i 13.9% ym Malpas; o'i chymharu ag 11.4% yng Nghasnewydd a 12.1% yng Nghymru.

Roedd gan Fetws ganran is o breswylwyr a oedd yn darparu gofal di-dâl o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd, tra bod gan Falpas ganran uwch.

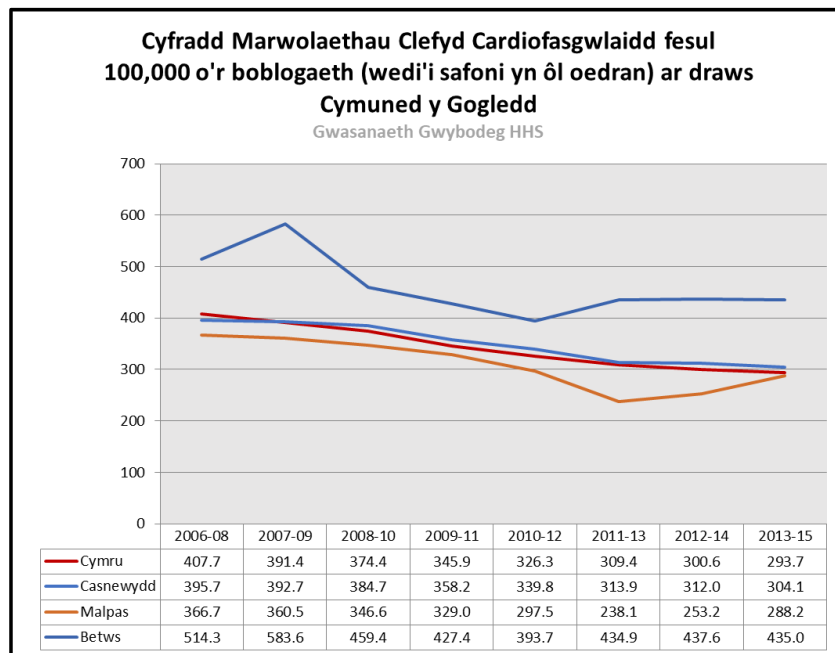
Pawb sy'n darparu gofal di-dâl							
Cyfrifiad 2011	Dim gofal di-dâl		1-19 awr o ofal di-dâl yr wythnos		20-49 awr o ofal di-dâl yr wythnos		50 awr neu fwy o ofal di-dâl yr wythnos
	Rhif		Rhif	%	Rhif	%	Rhif %
Betws	6,758	88.9	368	4.8	164	2.2	316 4.2
Malpas	6,882	86.1	665	8.3	169	2.1	281 3.5
Casnewydd	129,132	88.6	9,548	6.6	2,549	1.7	4,507 3.1
Cymru	2,693,226	87.9	212,436	6.9	54,046	1.8	103,748 3.4

³⁹ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Clefydau Cardiofasgwlaidd

Y cyfraddau marwolaethau diweddaraf ar gyfer clefydau cardiofasgwlaidd sydd ar gael ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yw'r rheiny ar gyfer 2013-15 (nid oes data mwy diweddar ar gael ar hyn o bryd).

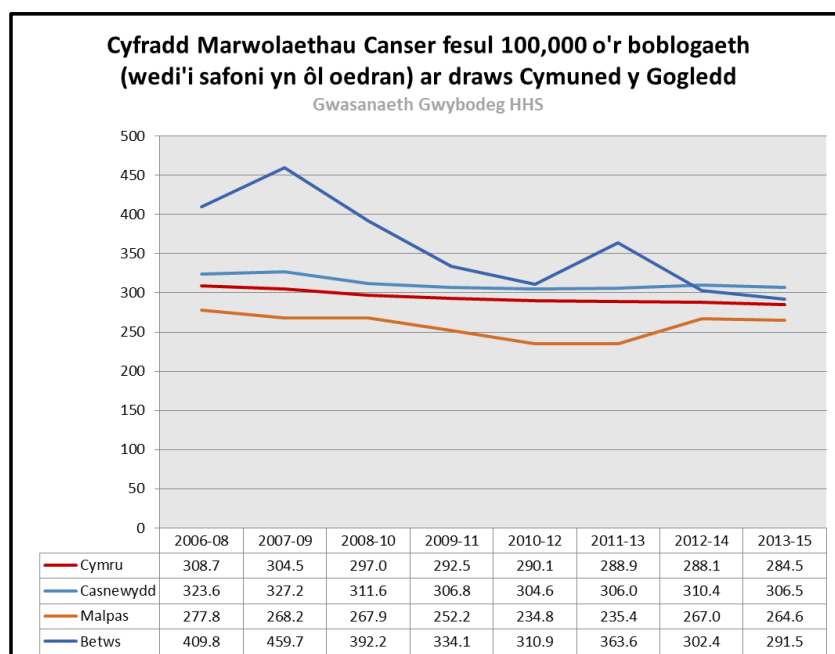
Roedd y gyfradd marwolaethau oherwydd clefydau cardiofasgwlaidd fesul 100,000 o'r boblogaeth ar draws cymuned y Gogledd yn 2013-15 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 435.0 ym Metws i 288.2 yn y Tŷ-du.

Bu gostyngiad yn y cyfraddau ar draws y ddwy ward rhwng 2006-08 a 2013-15.

Yn 2013-15 roedd gan Fetws gyfradd uwch na chyfartaledd Casnewydd (304.1) a chyfartaledd Cymru (293.7); tra bod gan Falpas gyfradd is na'r ddwy.

Canser

Y cyfraddau diweddaraf o ran marwolaethau o ganser sydd ar gael ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yw'r rheiny ar gyfer 2013-15 (nid oes data mwy diweddar ar gael ar hyn o bryd).

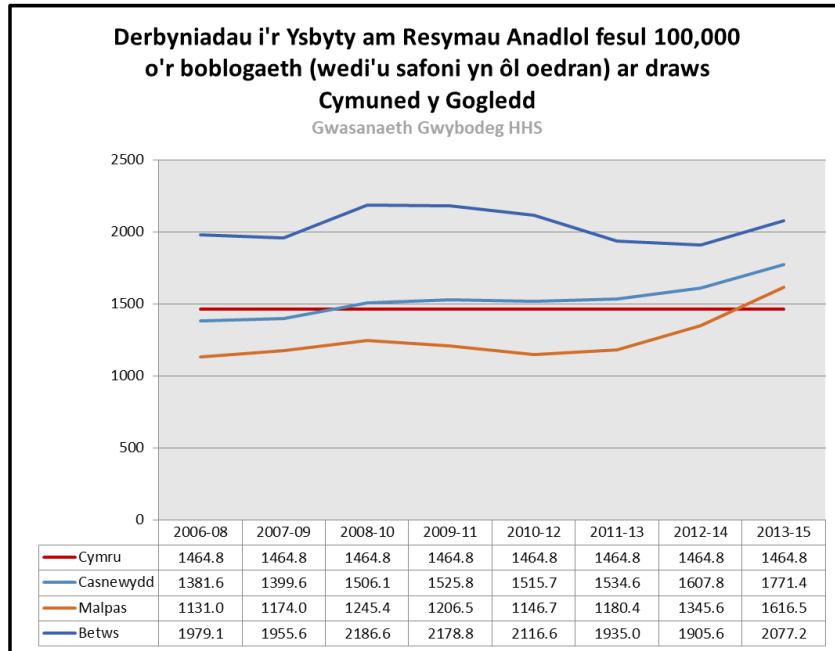
Roedd y gyfradd marwolaethau oherwydd cancer fesul 100,000 o'r boblogaeth ar draws cymuned y Gogledd yn 2013-15 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, sef 291.5 ym Metws i 264.6 ym Malpas.

Bu gostyngiad yn y cyfraddau ar draws y ddwy ward rhwng 2006-08 a 2013-15.

Yn 2013-15 roedd gan Falpas gyfradd is na chyfartaledd Casnewydd (306.5) a Chymru (284.5); tra bod gan Fetws gyfradd is na Chasnewydd ond cyfradd uwch na Chymru.

Clefydau Anadlol

Y cyfraddau diweddaraf ar gyfer derbyniadau i'r ysbyty o ran achosion anadlol sydd ar gael ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yw'r rheiny ar gyfer 2013-15 (nid oes data mwy diweddar ar gael ar hyn o bryd).

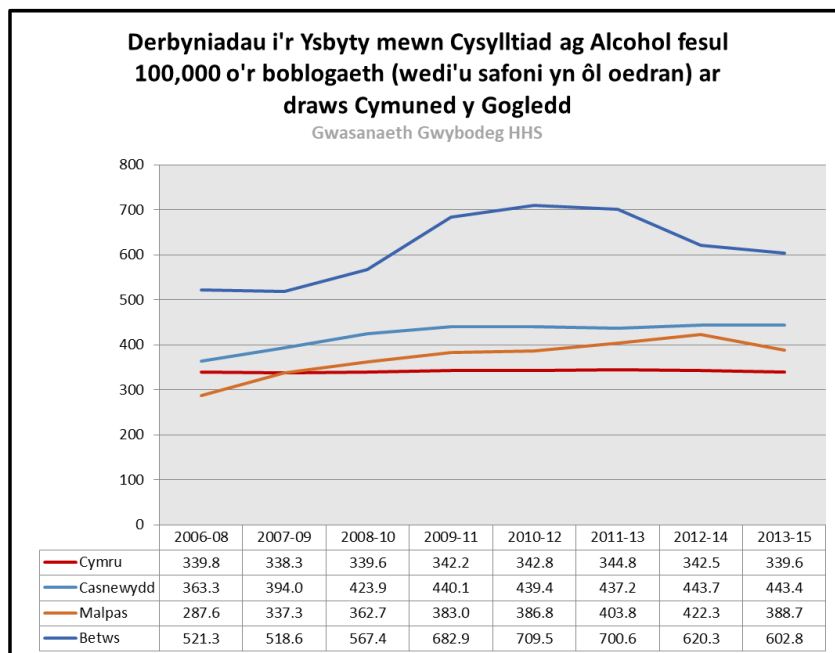
Roedd nifer y derbyniadau i'r ysbyty fesul 100,000 o'r boblogaeth ar draws cymuned y Gogledd yn 2013-15 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 2,077.2 ym Metws i 1,616.5 ym Malpas.

Bu gostyngiad yn y cyfraddau ar draws y ddwy ward rhwng 2006-08 a 2013-15.

Yn 2013-15 roedd gan Fetws gyfradd uwch na chyfartaledd Casnewydd (1,771.4) a Chymru (1,464.8) tra bod gan Malpas gyfradd is na Chasnewydd ond cyfradd uwch na Chymru.

Alcohol

Y cyfraddau diweddaraf ar gyfer derbyniadau i'r ysbyty a oedd yn gysylltiedig ag alcohol a geir ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yw'r rheiny ar gyfer 2013-15 (nid oes data mwy diweddar ar gael ar hyn o bryd).

Roedd nifer y derbyniadau i'r ysbyty a oedd yn gysylltiedig ag alcohol fesul 100,000 o'r boblogaeth ar draws cymuned y Gogledd yn 2013-15 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o 602.8 ym Metws i 388.7 ym Malpas.

Bu cynnydd yn y cyfraddau ar draws y ddwy ward rhwng 2006-08 a 2013-15.

Yn 2013-15 roedd gan Fetws gyfradd uwch na chyfartaledd Casnewydd (443.4) a Chymru (339.6); tra bod gan Malpas gyfradd is na Chasnewydd ond cyfradd uwch na Chymru.

Pa mor ddiogel yw ein cymuned?

MALIC 2019 – Maes Diogelwch Cymunedol

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru⁴⁰ (MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r maes Diogelwch Cymunedol yn mesur amddifadedd sy'n ymwneud â byw mewn cymuned ddiogel. Mae chwe dangosydd sy'n rhan o'r maes diogelwch cymunedol ac amlinellir y rhain isod. Daw'r rhain o Heddluoedd Cymru (oni nodir yn wahanol) ac maent yn cynnwys:

- Difrod Troseddol wedi'i Gofnodi gan yr Heddlu
- Troseddau Treisgar wedi'u Cofnodi gan yr Heddlu
- Ymddygiad Gwrthgymdeithasol wedi'i Gofnodi gan yr Heddlu
- Byrgleriaeth wedi'i Chofnodi gan yr Heddlu
- Lladrad wedi'i Gofnodi gan yr Heddlu
- Digwyddiadau Tân

Mynegir yr holl ddangosyddion fel cyfraddau, gyda'r rhifiadur yn cynnwys nifer y troseddau/digwyddiadau/tanau fesul ACEHI (ar gyfartaledd dros ddwy flynedd) a'r enwadur yn cynnwys nifer y bobl/cartrefi yn yr ACEHI.

Gwnaed mân newidiadau i'r fethodoleg ar gyfer datblygu'r rhifiaduron digwyddiadau troseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol ar gyfer MALIC 2019. Mae'r newidiadau hyn yn cynnwys mabwysiadu'r un dechneg agregu daearyddol a thechneg gyfyngu ag a ddefnyddir ym Maes Troseddu Mynegeion Amddifadedd Lloegr 2019. Mae'r broses sicrhau ansawdd dau gam gyda'r heddluoedd hefyd yn adlewyrchu'r hyn a fabwysiadwyd ym Maes Troseddu Mynegeion Amddifadedd Lloegr 2019.

Bu newidiadau bach hefyd i'r categorïau manwl sy'n ffurfio pob un o'r dangosyddion troseddau wedi'u cofnodi a sut caiff rhai troseddau eu dosbarthu ers cyhoeddi MALIC 2014. Fodd bynnag, gellir ystyried bod y data yn gymharol debyg i'r data a gyhoeddwyd cyn 2019 ar gyfer y maes hwn. I gael rhagor o wybodaeth am newidiadau methodolegol, gweler Adroddiad Technegol MALIC 2019⁴¹.

Graddfeydd Diogelwch Cymunedol 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	35.8	47.4	54.7	75.8
Cymru	1,909	10	20	30	50

⁴⁰ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

⁴¹ [Adroddiad Technegol MALIC 2019](#)

Roedd ACEHI Betws 1, Betws 3, Betws 5, Betws 2 a Betws 4 yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes Diogelwch Cymunedol, tra bod Malpas 2 yn yr 20% uchaf o ran amddifadedd. O gymharu roedd ACEHI Malpas 1 yn y 30% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 6 yn y 20% uchaf o'r mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

O ran y maes Diogelwch Cymunedol, mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda phump o'i chwech ACEHI yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALIC	Diogelwch Cymunedol
Betws 1	47	46
Betws 2	204	150
Betws 3	77	114
Betws 4	289	158
Betws 5	169	137
Betws 6	644	361
Malpas 1	1710	1357
Malpas 2	79	200
Malpas 3	1627	1091
Malpas 4	1528	1256
Malpas 5	1666	1023

Allwedd:

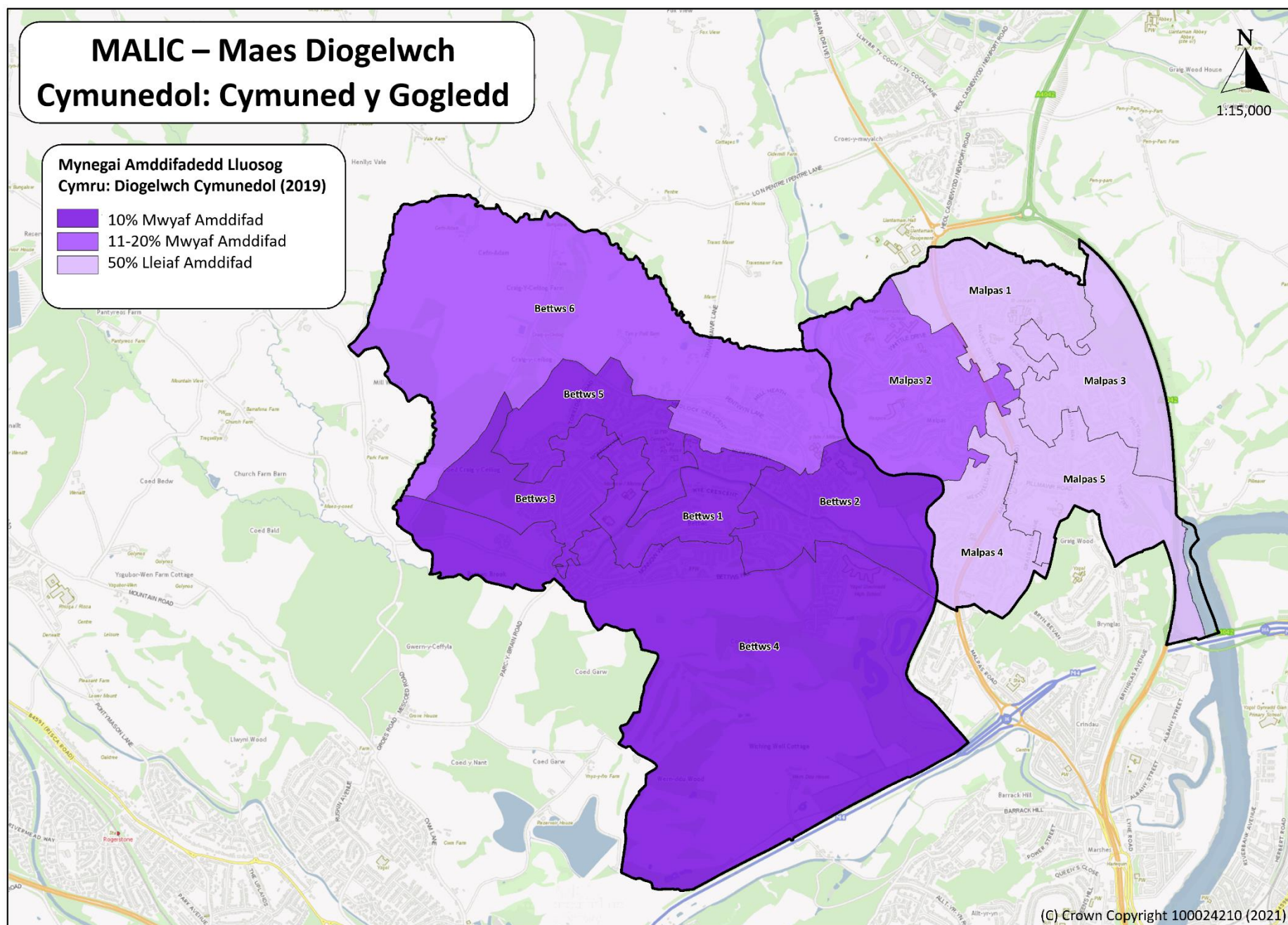
Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfa Maes Diogelwch Cymunedol MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

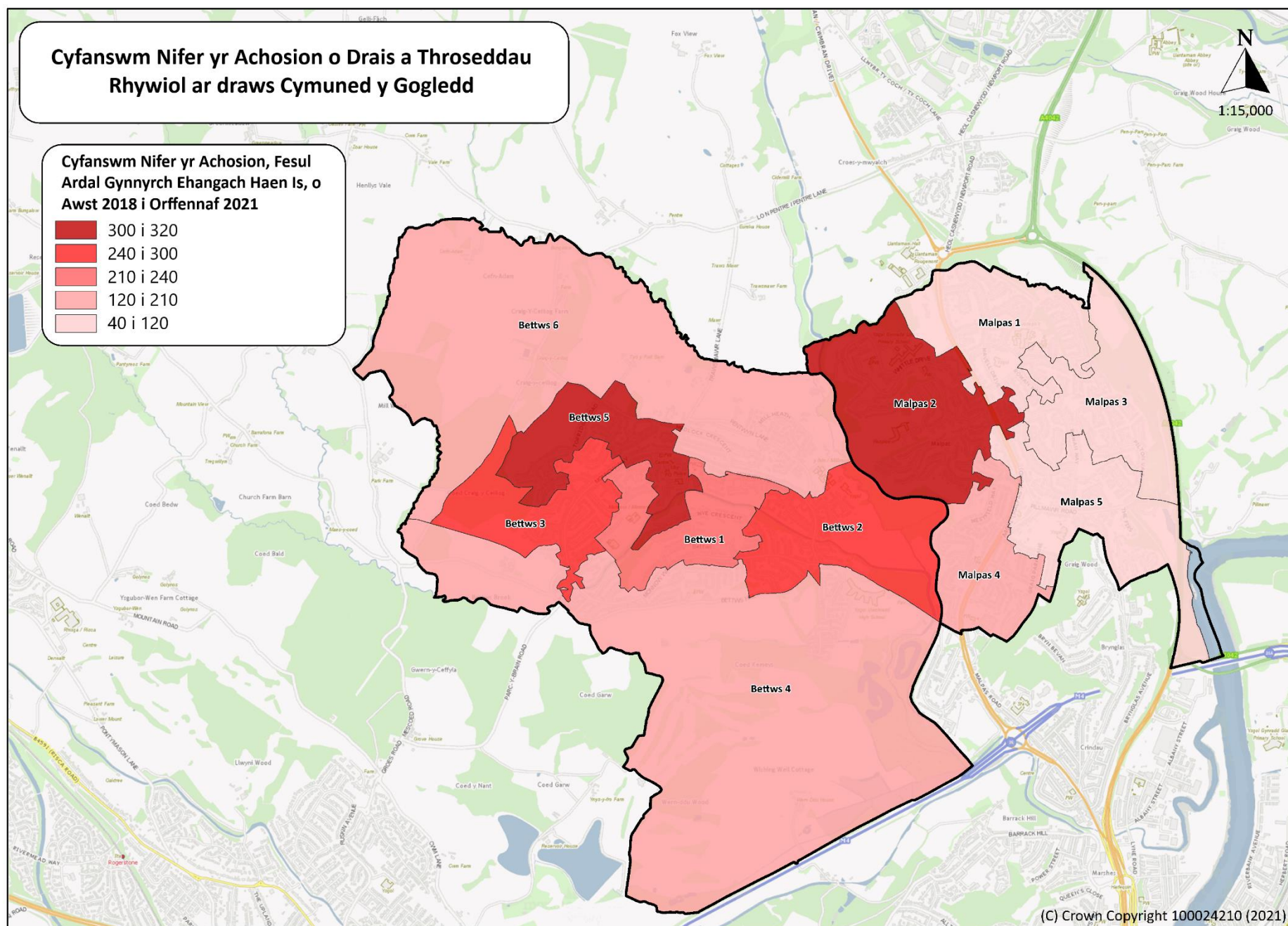
Trais a Throseddau Rhywiol

O fewn Cymuned y Gogledd yr ACEHI gyda'r niferoedd uchaf o achosion o drais a throseddau rhywiol rhwng mis Awst 2018 a mis Gorffennaf 2021 oedd Malpas 2 (317) a Betws 5 (303). Mae hyn yn cymharu â'r nifer isaf o ddigwyddiadau ym Malpas 1 (47), Malpas 3 (74) a Malpas 5 (98).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd nifer yr achosion o drais a throseddau rhywiol rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 yn amrywio ar draws pob un o'i wardiau, yn amrywio o Fetws (1,367) i Falpas (659).

Cyfanswm Nifer yr Achosion o Drais a Throseddau Rhywiol	
Police.co.uk ⁴²	Achosion o Awst 2018 i Orffennaf 2021
Betws 1	210
Betws 2	244
Betws 3	264
Betws 4	208
Betws 5	303
Betws 6	138
Betws	1,367
Malpas 1	47
Malpas 2	317
Malpas 3	74
Malpas 4	123
Malpas 5	98
Malpas	659
Casnewydd	18,073

⁴² www.Police.co.uk

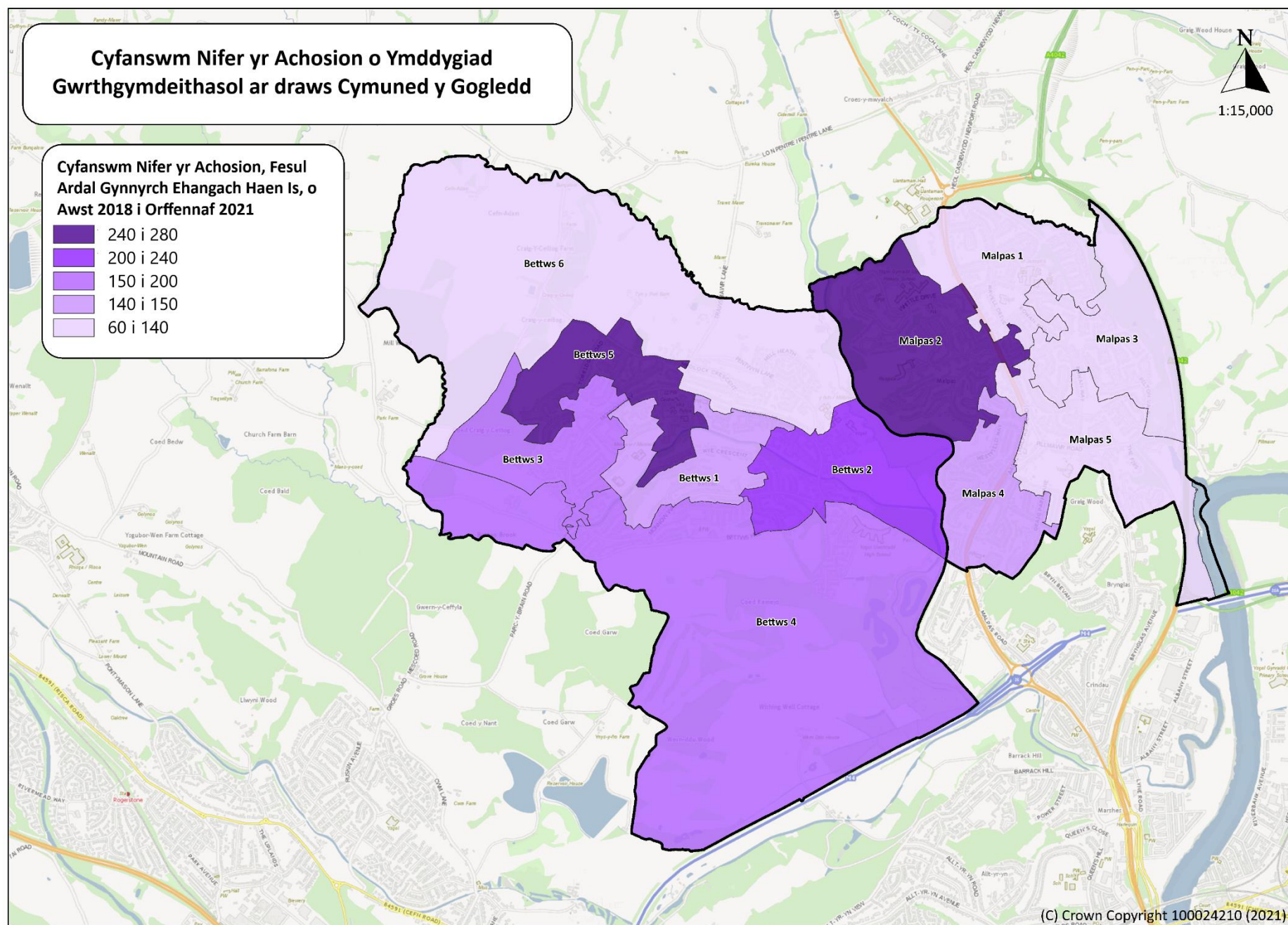
Achosion o Ymddygiad Gwrthgymdeithasol

O fewn Cymuned y Gogledd yr ACEHI gyda'r niferoedd uchaf o achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 oedd ym Metws 5 (280) a Malpas 2 (241). Mae hyn yn cymharu â'r nifer isaf o ddigwyddiadau ym Malpas 3 (68), Malpas 1 (77), Betws 6 (106) a Malpas 5 (137).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd nifer yr achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, yn amrywio o Fetws (1,109) i Falpas (668).

Cyfanswm Nifer yr Achosion o Ymddygiad Gwrthgymdeithasol	
Police.co.uk ⁴³	Achosion o Awst 2018 i Orffennaf 2021
Betws 1	144
Betws 2	201
Betws 3	198
Betws 4	180
Betws 5	280
Betws 6	106
Betws	1,109
Malpas 1	77
Malpas 2	241
Malpas 3	68
Malpas 4	145
Malpas 5	137
Malpas	668
Casnewydd	17,583

⁴³ www.Police.co.uk

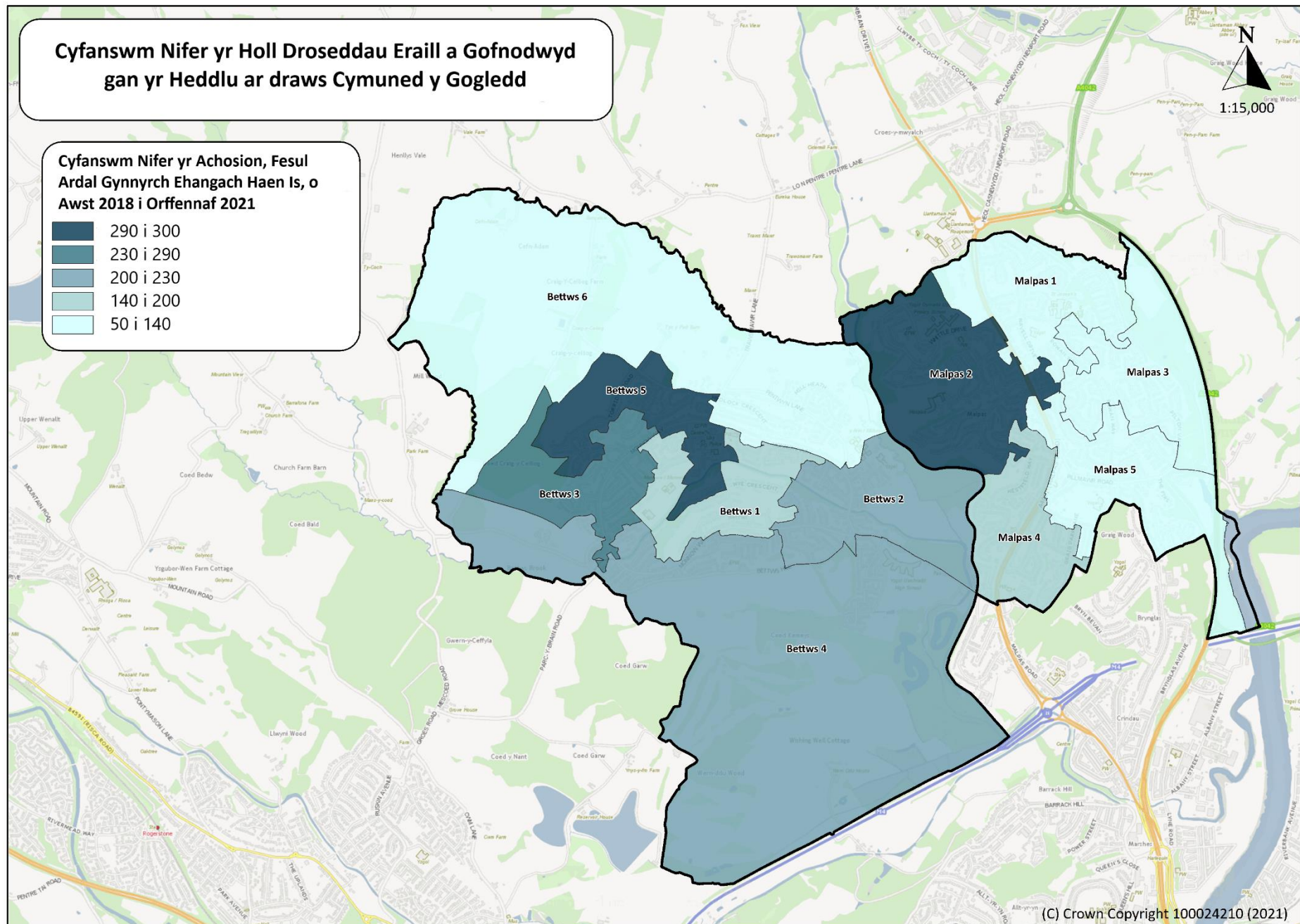
Yr Holl Droseddau Eraill a Gofnodwyd gan yr Heddlu

O fewn cymuned y Gogledd roedd yr ACEHI gyda'r niferoedd uchaf o'r holl droseddau eraill a gofnodwyd gan yr heddlu rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 ym Metws 5 (298) a Malpas 2 (293). Mae hyn yn cymharu â'r nifer isaf o ddigwyddiadau ym Malpas 3 (54), Malpas 5 (100), Malpas 1 (123) a Betws 6 (139).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd nifer yr holl droseddau eraill a gofnodwyd gan yr heddlu rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, yn amrywio o Fetws (1,334) i Falpas (734).

Cyfanswm yr Holl Droseddau Eraill a Gofnodwyd	
Police.co.uk ⁴⁴	Achosion o Awst 2018 i Orffennaf 2021
Betws 1	198
Betws 2	228
Betws 3	268
Betws 4	203
Betws 5	298
Betws 6	139
Betws	1,334
Malpas 1	123
Malpas 2	293
Malpas 3	54
Malpas 4	164
Malpas 5	100
Malpas	734
Casnewydd	27,342

⁴⁴ www.Police.co.uk

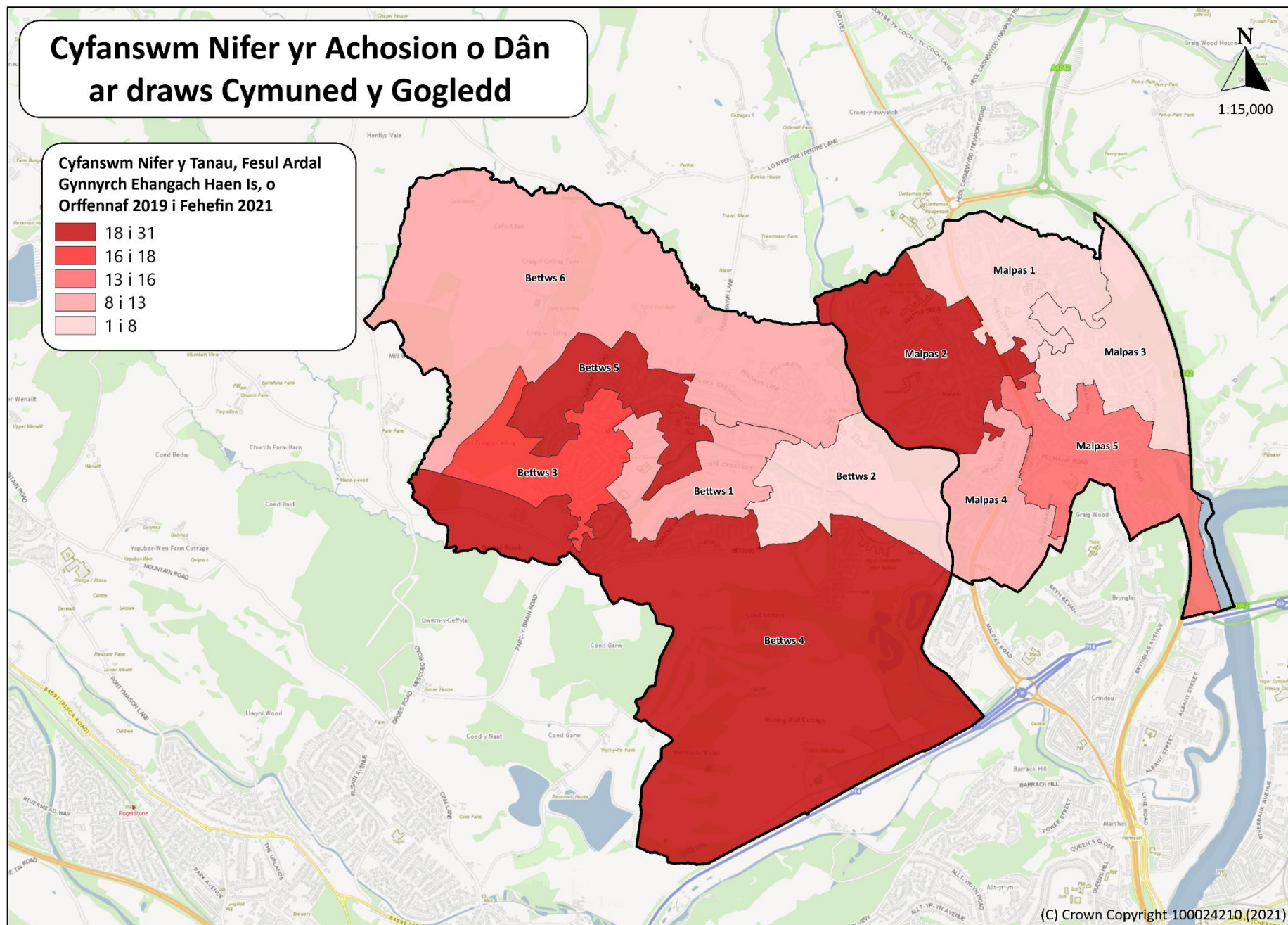
Tân

O fewn Cymuned y Gogledd yr ACEHI gyda'r niferoedd uchaf o achosion o dân rhwng Gorffennaf 2019 a Mehefin 2021 oedd Betws 4 (31), Malpas 2 (29) a Betws 5 (18). Mae hyn yn cymharu â'r nifer isaf o ddigwyddiadau ym Malpas 3 (1), Malpas 1 (3), a Betws 2 (6).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd cyfanswm nifer yr achosion o dân rhwng Gorffennaf 2018 a Mehefin 2021 yn amrywio ar draws ei dwy ward, yn amrywio o Falpas (55) i Betws (88).

Cyfanswm Nifer y Digwyddiadau Tân	
GTADC ⁴⁵	Digwyddiadau rhwng Gorffennaf 2019 a Mehefin 2021
Betws 1	9
Betws 2	6
Betws 3	16
Betws 4	31
Betws 5	18
Betws 6	8
Betws	88
Malpas 1	3
Malpas 2	29
Malpas 3	1
Malpas 4	9
Malpas 5	13
Malpas	55
Casnewydd	1,519

⁴⁵ Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru

Sut mae'r trefniadau byw i'r preswylwyr?

MALIC 2019 – Maes Tai

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru⁴⁶ (MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Diben y maes tai yw nodi tai annigonol, o ran amodau ffisegol a byw, ac argaeledd. Yma, mae amodau byw yn golygu addasrwydd y tai ar gyfer y rhai sy'n byw ynddynt, er enghraifft o ran iechyd a diogelwch, ac addasiadau angenrheidiol. Mae'r maes tai yn cynnwys dau ddangosydd:

- Mae dangosydd sy'n ymwneud â gorlenwi yn mesur canran y bobl sy'n byw ar aelwydydd gorlawn (mesur ystafelloedd gwely ar sail Cyfrifiad 2011).
- Dangosydd newydd wedi'i fodelu ar gyfer tai o ansawdd gwael. Mae'n mesur y tebygolrwydd y bydd tai mewn cyflwr gwael neu'n cynnwys peryglon difrifol (er enghraifft, risg o gwympo neu dai oer), ac fe'i cyfrifwyd o gymysgedd o arolwg a ffynonellau data gweinyddol gan y Sefydliad Ymchwil Adeiladu (BRE).

Gorlenwi

Daw'r data am bobl sy'n byw ar aelwydydd gorlawn o Gyfrifiad 2011 ac felly nid yw wedi newid o'i gymharu â data 2014. Roedd y data ym MALIC 2011 yn seiliedig ar ddata o Gyfrifiad 2001 ond ni ellir ei gymharu â data mwy diweddar oherwydd newid i'r mesur ar sail nifer yr ystafelloedd gwely.

Mae'r dangosydd hwn yn mesur a yw llety aelwyd yn orlawn (ar sail nifer yr ystafelloedd gwely). Defnyddir oedrannau aelodau'r aelwyd a'u perthynas â'i gilydd i gyfrifo nifer yr ystafelloedd gwely sydd eu hangen arnynt, ar sail fformiwla safonol. Gweler adroddiad technegol MALIC 2019⁴⁷ am fwy o fanylion.

Tai o Ansawdd Gwael

Ym MALIC 2019, mae'r maes tai yn cyflwyno dangosydd modelu newydd ar gyfer tai o ansawdd gwael. Mae'r dangosydd hwn yn helpu i gofnodi cyflwr ffisegol ac amodau byw. Dyma'r tro cyntaf i ddefnyddio data wedi'i fodelu mewn unrhyw faes o MALIC, ac mae wedi gwella'r ystod o wybodaeth am dai sydd ar gael yn yr ardal leol. Fodd bynnag, un anfantais o ddefnyddio data wedi'i fodelu'n barhaus yw'r cyfyngiad posibl o ran adlewyrchu effaith ymyriadau diweddar neu newidiadau eraill. Os yw'n llywio penderfyniadau, dylid defnyddio data wedi'i fodelu ar y cyd â data neu wybodaeth leol gadarn a chyfredol lle bynnag y bo'n bosibl.

Cyfrifir y dangosydd newydd gan ddefnyddio model a adeiladwyd o ddata arolwg, sy'n gwneud rhagfynegiadau tebygolrwydd am anheddau lefel unigol yng Nghymru, gan ddefnyddio ystod o setiau data gweinyddol fel mewnbynnau. Gweler adroddiad technegol MALIC 2019 am fwy o fanylion. Mae hyn yn ein galluogi i amcangyfrif y tebygolrwydd y bydd gan anheddau mewn ardal benodol:

- berygl Categori 1 oherwydd gormod o oerfel, cwympiadau neu beryglon eraill o dan y System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (SMIDT)⁴⁸
- neu y byddant mewn cyflwr gwael

Ystyrir bod gan annedd berygl Categori 1 o ganlyniad i oerfel gormodol os oes bygythiad difrifol o dymheredd dan do is-optimaidd. Asesir bod gan annedd berygl Categori 1 o ran cwympiadau os ystyrir bod risg ddifrifol o gwympo ar y grisiau, rhwng lefelau neu ar arwynebau gwastad, neu gwympo sy'n gysylltiedig â bath, cawod neu gyfleuster tebyg.

Dywedir bod annedd mewn cyflwr gwael os yw o leiaf un o'r elfennau adeiladwaith allweddol yn hen ac mae angen ei hadnewyddu neu ei hatgyweirio'n sylweddol oherwydd ei chyflwr; neu mae mwy nag un o'r

⁴⁶ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

⁴⁷ [Adroddiad Technegol MALIC 2019](#)

⁴⁸ [System Mesur Iechyd a Diogelwch Tai \(SMIDT\)](#)

cydrannau adeiladwaith eraill yn hen ac mae angen eu hadnewyddu neu eu hatgyweirio'n sylweddol. Sylwer bod angen i dai cymdeithasol gynnal Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC)⁴⁹, ac felly mewn ardaloedd lle mae cyfran uchel o dai cymdeithasol, mae'r data wedi'i fodelu yn tueddu i ddangos tebygolrwydd is o dai o ansawdd gwael.

Graddfeydd Tai 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	12.6	25.3	27.4	37.9
Cymru	1,909	10	20	30	50

Mae ACEHI Betws 4 a Malpas 4 yn y 50% uchaf o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Tai. O gymharu roedd ACEHI Malpas 1, Malpas 5 a Malpas 3 yn y 20% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 2 a Betws 6 yn y 30% uchaf o'r lleiaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALIC	Tai
Betws 1	47	1252
Betws 2	204	1426
Betws 3	77	1225
Betws 4	289	1001
Betws 5	169	1150
Betws 6	644	1404
Malpas 1	1710	1703
Malpas 2	79	1407
Malpas 3	1627	1649
Malpas 4	1528	1114
Malpas 5	1666	1702

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos gradd Maes Tai MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

⁴⁹ [Safon Ansawdd Tai Cymru \(SATC\)](#)

MALIC 2019 – Maes Mynediad Wasanaethau

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru⁵⁰ (MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r maes mynediad i wasanaethau yn mesur mynediad corfforol trwy amserau teithiau dychwelyd cyfartalog (mewn munudau) i 8 gwasanaeth gan ddefnyddio trafndiaeth gyhoeddus a 9 gwasanaeth sy'n defnyddio trafndiaeth breifat. Mae dangosydd mynediad i wasanaethau digidol hefyd wedi'i ychwanegu ar gyfer MALIC 2019, sy'n mesur mynediad i fand eang cyflym iawn. Amlinellir y dangosyddion sy'n cyfrannu at y maes hwn isod.

- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Fferyllfa
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Siop Fwyd
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Feddygfa
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Swyddfa Bost
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Ysgol Gynradd
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Lyfrgell Gyhoeddus
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Gyfleuster Chwaraeon
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Ysgol Uwchradd
- Amser teithio preifat cyfartalog i Orsaf Betrol
- % Diffyg argaeledd band eang ar 30Mb/s

Mynediad Corfforol

Rydym wedi diweddaru cyfres o ddangosyddion MALIC 2014 sy'n mesur amserau teithio i wasanaethau allweddol. Er nad yw egwyddorion y fethodoleg ar gyfer mesur amserau teithio wedi newid rhwng MALIC 2014 a MALIC 2019 – mae'r pecynnau cymorth technegol a ddefnyddiwyd wedi newid yn sylweddol i geisio cynyddu cywirdeb, cadernid a'r modd i ailadrodd y data. Ceir manylion llawn am yr hyn sydd wedi newid, a'r paramedrau a ddefnyddiwyd ar gyfer cyfrifiadau MALIC 2019, yn yr Adroddiad Technegol⁵¹.

Oherwydd y gwelliannau a wnaed, dylid bod yn ofalus wrth ddehongli newidiadau yng ngwerthoedd y dangosydd amser teithio, nad ydynt yn gwbl gymaradwy â data hyn.

Ar gyfer MALIC 2019, cyfrifwyd amserau teithio trafndiaeth gyhoeddus (cerdded a defnyddio bws cyhoeddus, trên cyhoeddus neu coets cenedlaethol) i'r pwynt mynediad agosaf ar gyfer gwasanaeth penodol gan ddefnyddio propeR, cynllunydd teithiau amlfoddol ffynhonnell agored (ceir mwy o wybodaeth yn ystorfa GitHub⁵²).

Cyfrifwyd amserau teithio trafndiaeth breifat i'r man mynediad agosaf ar gyfer gwasanaeth penodol gan ddefnyddio'r llyfrgell pgRouting o fewn PostGIS. Cipiwyd y rhwydwaith cerbydau ar ffurf Rhwydwaith Priffyrdd MasterMap yr Arolwg Ordnans, gyda'r cyflymder cerbydau cyfartalog yn seiliedig ar Ddata Cyflymder Cyfartalog o Basemap.

Mae data cyflymder cyfartalog yn adlewyrchu'r cyflymder cerbydau cyfartalog ar draws 2018. Cafwyd geometreg y ffordd, amserlenni trafndiaeth gyhoeddus a'r holl darddiadau gwasanaethau ym mis Mawrth 2019.

Mynediad Digidol

Cyfrifir y dangosydd mynediad digidol fel cyfran y cartrefi a'r busnesau bach nad ydynt yn gallu cael band eang llinell sefydlog ar gyflymder cysoni lawrlwytho o 30Mb/s neu uwch (band eang cyflym iawn). Mae hyn yn

⁵⁰ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

⁵¹ [Adroddiad Technegol MALIC 2019](#)

⁵² [Ystorfa GitHub](#)

cynnwys eiddo heb fand eang. Y ffynhonnell yw Adroddiad Cysylltu'r Gwledydd Ofcom ar gyfer Gwanwyn 2019⁵³.

Graddfeydd Mynediad i Wasanaethau 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	2.1	8.4	23.2	43.2
Cymru	1,909	10	20	30	50

Roedd ACEHI Malpas 2, Betws 3 a Betws 4 yn y 30% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Mynediad at Wasanaethau. O gymharu roedd AGEHI Malpas 4 yn y 10% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 6 yn y 50% uchaf o'r lleiaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALIC	Mynediad i Wasanaethau
Betws 1	47	602
Betws 2	204	593
Betws 3	77	446
Betws 4	289	398
Betws 5	169	643
Betws 6	644	1005
Malpas 1	1710	1492
Malpas 2	79	472
Malpas 3	1627	1414
Malpas 4	1528	1835
Malpas 5	1666	1697

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

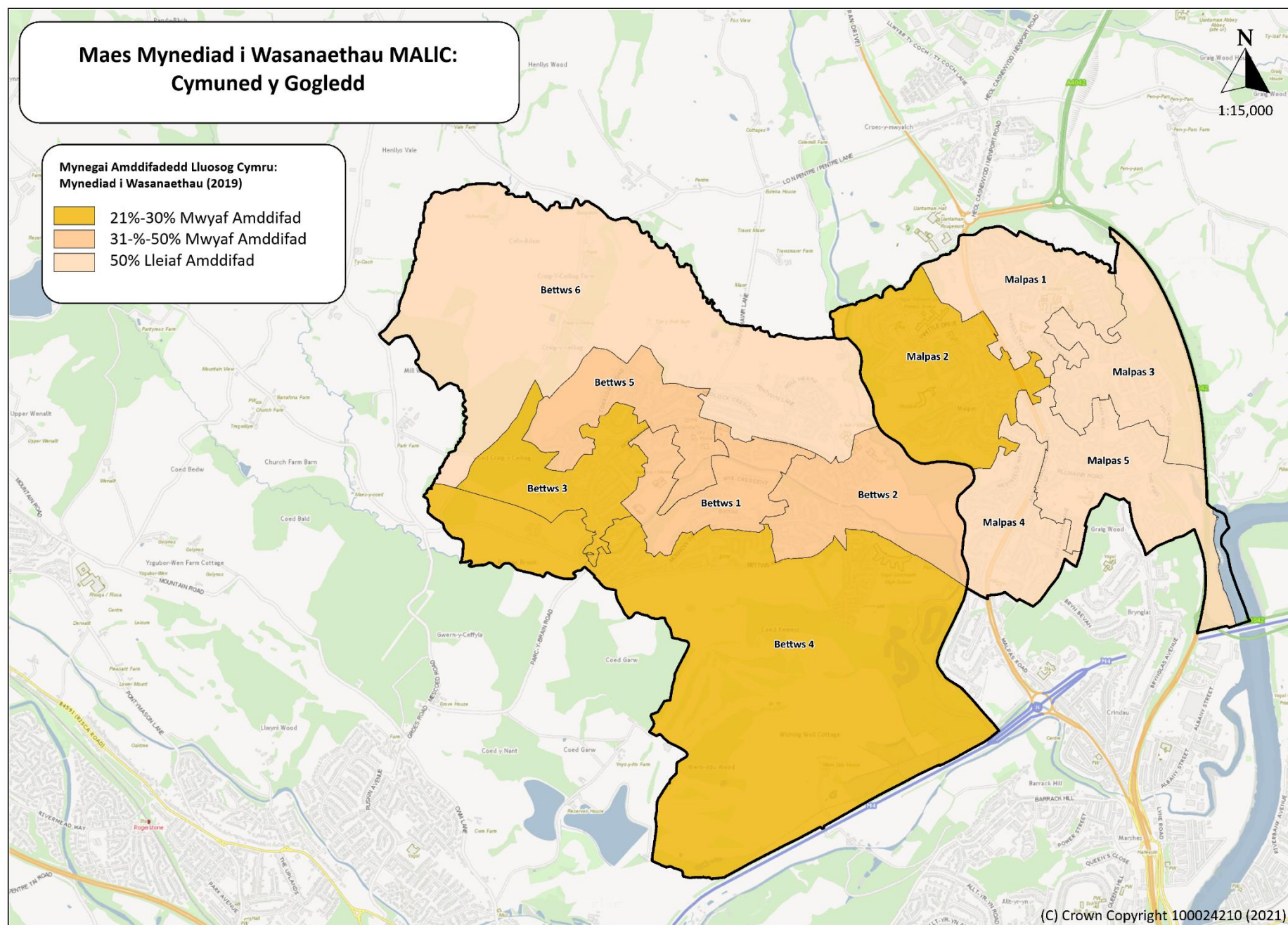
Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfa Maes Mynediad i Wasanaethau MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

⁵³ [Adroddiad Cysylltu'r Gwledydd Ofcom ar gyfer Gwanwyn 2019](#)

Cartrefi Gwag

Ar draws cymuned y Gogledd roedd nifer y cartrefi gwag yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward yn amrywio o Fetws (7) i Malpas (16).

Nifer y Cartrefi Gwag Prosbectws Tai CDC Mehefin 2021 ⁵⁴		Rhif
Betws		7
Malpas		16
Casnewydd		625

Mae'r ddelwedd thematig isod yn dangos nifer y cartrefi gwag o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

Tai Fforddiadwy

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y stoc bresennol sy'n dai fforddiadwy yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o Falpas (15%) i Fetws (41%).

Stoc Bresennol sy'n Dai Fforddiadwy Prosbectws Tai CDC Mehefin 2021		%
Betws		41
Malpas		15

Mae'r ddelwedd thematig isod yn dangos canran y stoc bresennol sy'n dai fforddiadwy o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

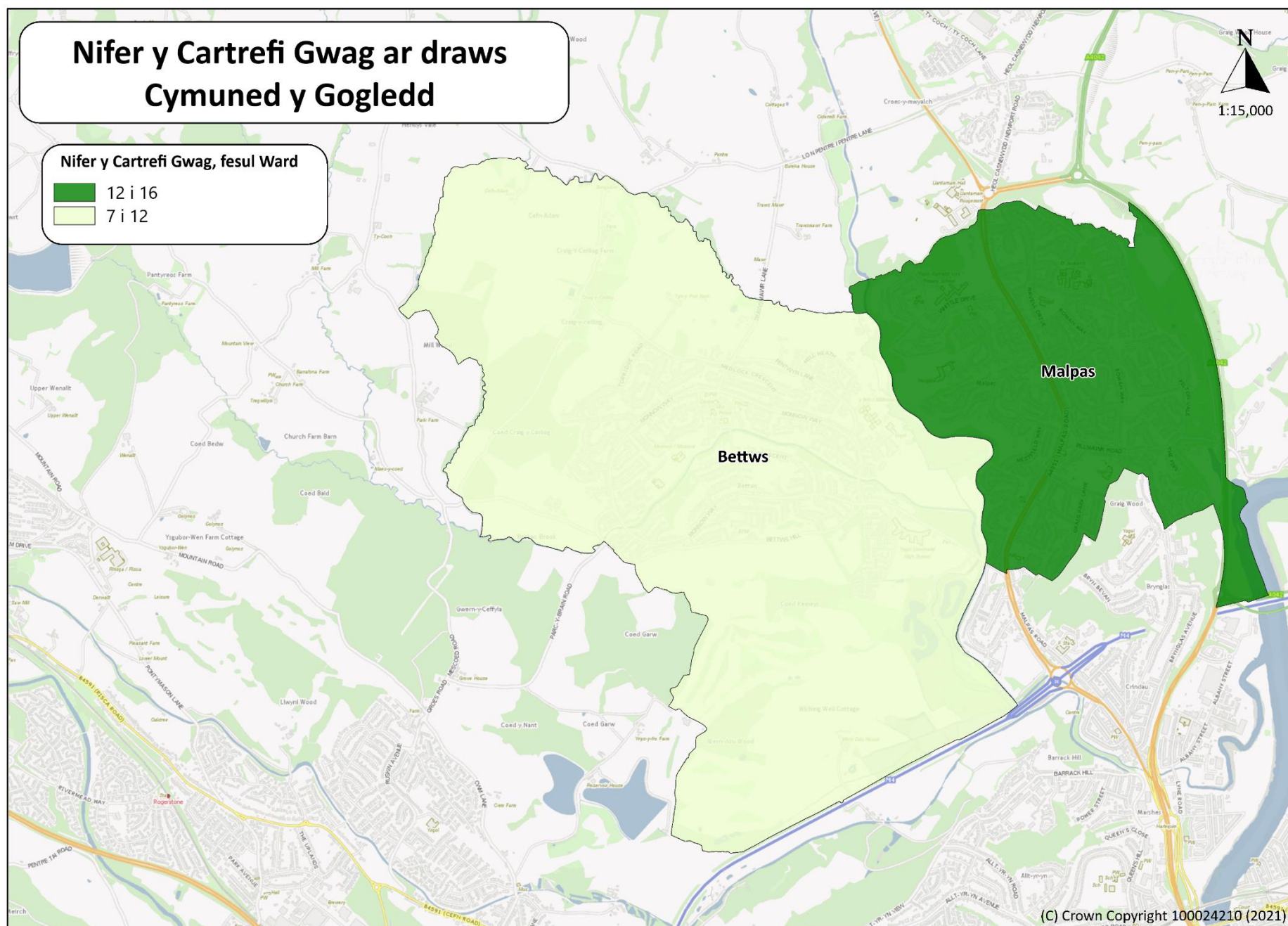
Chwilio am Lety

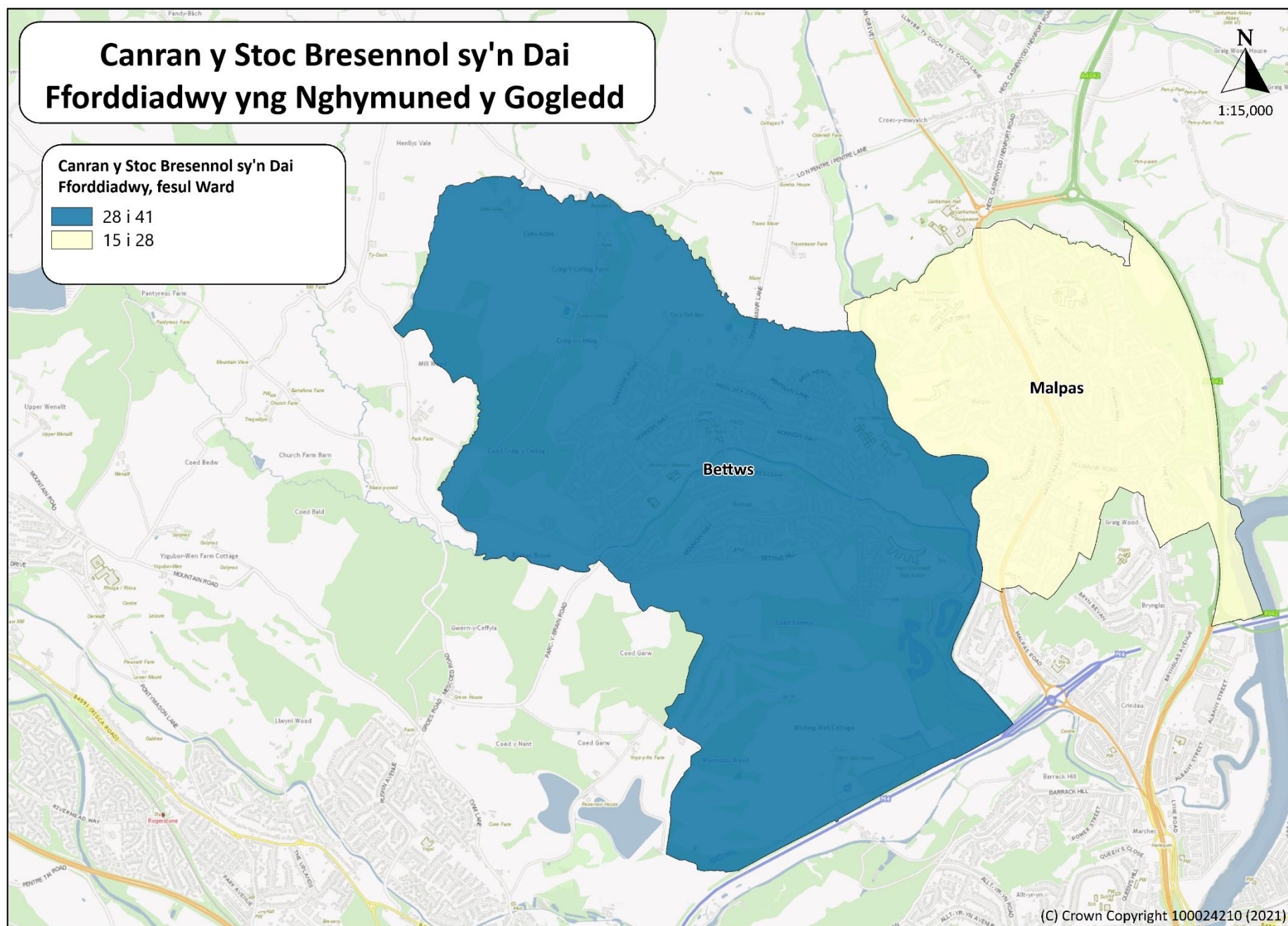
Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran yr ymgeiswyr tai oedd yn chwilio am lety yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o Fetws (21%) i Falpas (24%).

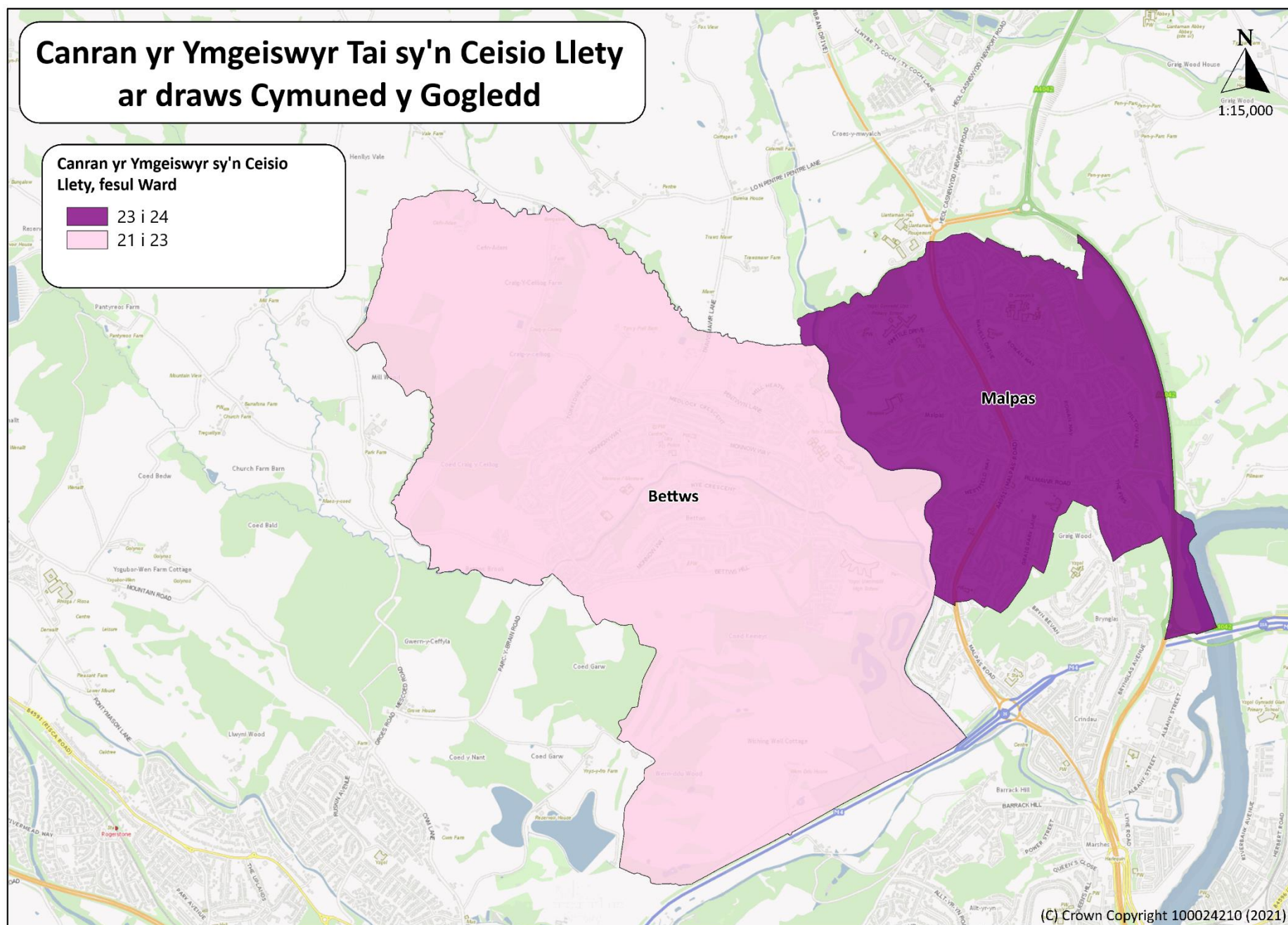
Ymgeiswyr Tai yn Ceisio Llety Prosbectws Tai CDC Mehefin 2021		%
Betws		21
Malpas		24

Mae'r ddelwedd thematig isod yn dangos canran yr ymgeiswyr tai sy'n chwilio am lety o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

⁵⁴ Prosbectws Tai Cyngor Dinas Casnewydd Mehefin 2021

Adran 5: Lles Diwylliannol

Mae lles diwylliannol yn cwmpasu meysydd fel tollau, credoau a rennir, ymddygiadau a hunaniaeth. Gallai gwybodaeth a allai fod yn ddefnyddiol wrth asesu lles diwylliannol ardal gynnwys mesurau sy'n ymwneud â threftadaeth, iaith a thraddodiadau, a chymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden, creadigol a diwylliannol.

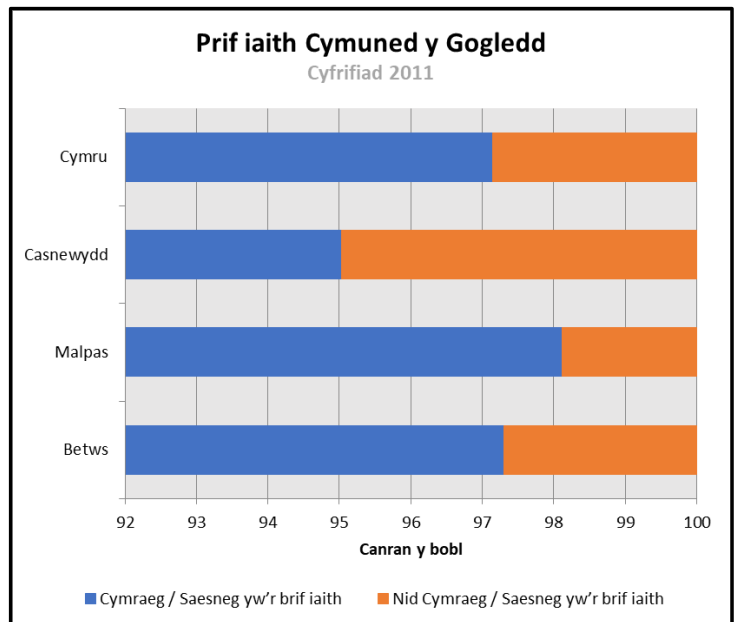
Ar hyn o bryd, prin yw'r mesurau sydd ar gael ar lefel ward neu ACEHI i gefnogi'r asesiad ardal leol o les diwylliannol.

Beth yw prif iaith y gymuned?

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011⁵⁵ yn dangos bod canran y preswylwyr (3 oed a hŷn) o fewn cymuned y Gogledd a nododd mai Cymraeg / Saesneg oedd eu prif iaith yn amrywio ar draws ei dwy ward, gan amrywio o Fetws (97.3%) i Falpas (98.1%), a oedd yn cymharu â 95.0% ar gyfer Casnewydd a 97.1% ar gyfer Cymru.

Roedd amrywiad bach hefyd rhwng yr ACEHI ym mhob un o'r wardiau yn amrywio o 95.7% i 99.5% ym Metws; a 96.3% i 98.9% ym Malpas.

Roedd gan Falpas a Betws ganran uwch o breswylwyr (3 oed a hŷn) a nododd mai Cymraeg / Saesneg oedd eu prif iaith o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Prif iaith y gymuned							
Cyfrifiad 2011	Pawb arferol 3 oed a hŷn		Cymraeg / Saesneg		Nid Cymraeg / Saesneg		laith arwyddion (gan gynnwys yn y Gymraeg / Saesneg)
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif %
Betws 1	1,220	94.6	1,171	96.0	49	4.0	2 0.2
Betws 2	1,088	96.9	1,064	97.8	24	2.2	1 0.1
Betws 3	1,311	94.6	1,272	97.0	39	3.0	0 0.0
Betws 4	1,115	95.6	1,067	95.7	48	4.3	0 0.0
Betws 5	1,313	96.0	1,283	97.7	30	2.3	1 0.1
Betws 6	1,221	95.8	1,215	99.5	6	0.5	0 0.0
Betws	7,268	95.6	7,072	97.3	196	2.7	4 0.1
Malpas 1	1,502	98.5	1,486	98.9	16	1.1	0 0.0
Malpas 2	1,687	95.1	1,624	96.3	63	3.7	5 0.3
Malpas 3	1,403	96.8	1,388	98.9	15	1.1	0 0.0
Malpas 4	1,580	97.0	1,548	98.0	32	2.0	0 0.0
Malpas 5	1,577	97.3	1,557	98.7	20	1.3	0 0.0
Malpas	7,749	96.9	7,603	98.1	146	1.9	5 0.1
Casnewydd	139,849	96.0	132,901	95.0	6,948	5.0	71 0.1
Cymru	2,955,841	96.5	2,871,405	97.1	84,436	2.9	1,118 0.0

⁵⁵ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

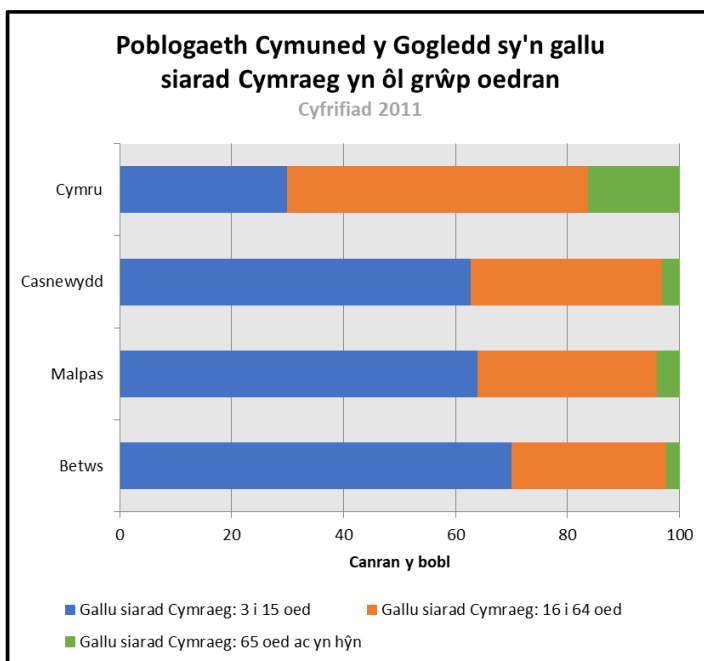
Pwy sy'n siarad Cymraeg yn y gymuned?

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011⁵⁶ yn dangos bod canran y preswylwyr (3 oed a hŷn) o fewn cymuned y Gogledd a nododd y gallent siarad Cymraeg yn amrywio ar draws ei dwy ward, yn amrywio o Fetws (8.0%), i Falpas (8.5%), a oedd yn cymharu â 9.3% ar gyfer Casnewydd a 19.0% ar gyfer Cymru.

Roedd amrywiad hefyd rhwng yr ACEHI ym mhob un o'r wardiau yn amrywio o 6.7% i 8.8% ym Metws; a 7.9% i 9.2% ym Malpas.

Roedd gan Fetws a Malpas ganran is o breswylwyr (3 oed a hŷn) a nododd y gallent siarad Cymraeg o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Sgiliau iaith Gymraeg y gymuned (3 oed a hŷn)								
Cyfrifiad 2011	Gallu siarad Cymraeg		Gallu siarad Cymraeg (3 i 15 oed)		Gallu siarad Cymraeg (16 i 64 oed)		Gallu siarad Cymraeg (65 oed a hŷn)	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws 1	82	6.7	67	81.7	15	18.3	0	0.0
Betws 2	79	7.3	53	67.1	22	27.8	4	5.1
Betws 3	113	8.6	83	73.5	27	23.9	3	2.7
Betws 4	98	8.8	70	71.4	27	27.6	1	1.0
Betws 5	101	7.7	60	59.4	36	35.6	5	5.0
Betws 6	105	8.6	72	68.6	33	31.4	0	0.0
Betws	578	8.0	405	70.1	160	27.7	13	2.2
Malpas 1	138	9.2	83	60.1	48	34.8	7	5.1
Malpas 2	137	8.1	97	70.8	34	24.8	6	4.4
Malpas 3	123	8.8	63	51.2	56	45.5	4	3.3
Malpas 4	134	8.5	96	71.6	36	26.9	2	1.5
Malpas 5	124	7.9	81	65.3	36	29.0	7	5.6
Malpas	656	8.5	420	64.0	210	32.0	26	4.0
Casnewydd	13,002	9.3	8,164	62.8	4,436	34.1	402	3.1
Cymru	562,016	19.0	168,750	30.0	302,334	53.8	90,932	16.2

O fewn cymuned y Gogledd, roedd y rhaniad oedran ar gyfer preswylwyr sy'n gallu siarad Cymraeg yn amrywio ar draws ei dwy ward. Betws sydd â'r ganran uchaf o'u poblogaeth rhwng 3 a 15 oed sy'n gallu siarad Cymraeg (70.1%) ac yna Malpas (64.0%). Roedd hyn yn cymharu â 62.8% ar gyfer Casnewydd a 30.0% ar gyfer Cymru.

Malpas sydd â'r ganran uchaf o'u poblogaeth rhwng 16 a 64 oed sy'n gallu siarad Cymraeg (32.0%) ac yna Betws (27.7%). Roedd hyn yn cymharu â 34.1% ar gyfer Casnewydd a 53.8% ar gyfer Cymru.

Malpas sydd â'r ganran uchaf o'u poblogaeth sy'n 65 oed a hŷn sy'n gallu siarad Cymraeg (4.0%) ac yna Betws (2.2%). Roedd hyn yn cymharu â 3.1% ar gyfer Casnewydd a 16.2% ar gyfer Cymru.

⁵⁶ Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Adran 6: Lles Amgylcheddol

Gall ein hamgylchedd a sut rydym yn teimlo amdano effeithio ar ein lles. Mae lles amgylcheddol yn cwmpasu ystod eang o feysydd. Mae'r rhain yn cynnwys deall cyflwr presennol ein hamgylchedd naturiol ac effaith ein gweithredoedd arno. Mae hefyd yn cynnwys rheoli a diogelu'r amgylchedd a deall unrhyw risgiau i ni ein hunain ac eraill o'r amgylchedd o'n cwmpas.

Beth yw cyfansoddiad yr amgylchedd?

MALIC – Maes yr Amgylchedd Ffisegol

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru⁵⁷ (MALIC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol: Diben y maes hwn yw mesur ffactorau yn yr ardal leol a all effeithio ar les neu ansawdd bywyd y sawl sy'n byw yn yr ardal. Mae maes yr amgylchedd ffisegol yn cynnwys tri is-faes fel a ganlyn:

- Ansawdd Aer (tri dangosydd)
- Perygl Llifogydd (un dangosydd)
- Mannau Gwyrdd (dau ddangosydd)

Bu sawl newid methodolegol i faes yr amgylchedd ffisegol rhwng MALIC 2014 a MALIC 2019. Ym MALIC 2014, roedd yr is-faes Ansawdd Aer yn cynnwys dau ddangosydd – Crynodiadau Aer ac Allyriadau Aer – a gyfrifwyd gan ddefnyddio cyfuniad o ddata crynodiadau ar gyfer amrywiaeth o lygryddion ac Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer. Mae'r is-faes wedi'i symleiddio ar gyfer MALIC 2019 ac mae bellach yn cynnwys tri dangosydd ar sail gwerthoedd crynodiad cyfartalog wedi'u pwysoli gan y boblogaeth o'r llygryddion canlynol:

- Nitrogen deuocsid (NO₂)
- Gronynnau < 10 µm (PM₁₀)
- Gronynnau < 2.5 µm (PM_{2.5})

Mae is-faes Mannau Gwyrdd wedi'i gynnwys ym MALIC 2019 yn hytrach nag is-faes Agosrwydd at Safleoedd Gwaredu Gwastraff a Diwydiannol. Mae'r is-faes hwn yn cynnwys dau ddangosydd:

- Agosrwydd at fannau gwyrdd naturiol hygrych – mesur canran yr aelwydydd o fewn 300 metr o fan gwyrdd naturiol hygrych
- Sgôr manau gwyrdd amgylchynol – mesur Mynegai Llystyfiant Gwahaniaeth wedi'i Normaleiddio (MLIGN) cymedrig ar gyfer aelwydydd.

Mae'r is-faes Perygl Llifogydd ar gyfer MALIC 2019 wedi dod o set ddata Asesu Perygl Llifogydd Cymru (APLIC) a ddatblygwyd ac a ddarparwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC). Mae'r data hwn yn cynnwys gwybodaeth am berygl llifogydd o afonydd, y môr a llifogydd dŵr wyneb. Mae hyn yn newid o MALIC 2014 lle nad oedd cyfrifiad yr is-faes Perygl Llifogydd yn cynnwys llifogydd dŵr wyneb.

Dangosyddion Ansawdd Aer

Mae'r is-faes Ansawdd Aer yn cynnwys tri dangosydd ar wahân sy'n mesur crynodiadau o lygryddion allweddol. Fe'u creir gan ddefnyddio mesuriadau o lygryddion a allai gael effeithiau negyddol ar iechyd pobl a/neu'r amgylchedd, ar sail y ddealltwriaeth feddygol a gwyddonol orau, ac fe'u cynigir fel mesur procsi o ansawdd yr amgylchedd cyfagos. Mae ansawdd aer gwael yn awgrymu agosrwydd at weithgareddau penodol fel symudiad traffig, hylosgi domestig a safleoedd diwydiannol – gweithgareddau a allai gael effaith negyddol ar ansawdd bywyd, yr amgylchedd lleol ac iechyd.

⁵⁷ [Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019](#)

Dangosyddion manau gwyrdd

Mae'r is-faes Mannau Gwyrdd yn cynnwys dau ddangosydd sy'n mesur agosrwydd at fannau gwyrdd hygrych, naturiol a swm y manau gwyrdd amgylchynol. Po uchaf yw gwerth yr MLIGN, y mwyaf o fannau gwyrdd amgylchynol sydd yn yr ardal ddaearyddol honno.

Graddfeydd yr Amgylchedd Ffisegol 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	43.2	68.4	80	95.8
Cymru	1,909	10	20	30	50

Roedd ACEHI Malpas 3 a Malpas 1 yn yr 20% uchaf o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Amgylchedd Ffisegol, tra bod Betws 4, Betws 3 a Betws 2 yn y 40% uchaf o amddifadedd. O gymharu â hyn, roedd Betws 5 yn y 40% uchaf o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig; a Malpas 2 yn y 50% uchaf o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALIC	Amgylchedd Ffisegol
Betws 1	47	826
Betws 2	204	748
Betws 3	77	695
Betws 4	289	644
Betws 5	169	1305
Betws 6	644	968
Malpas 1	1710	346
Malpas 2	79	928
Malpas 3	1627	301
Malpas 4	1528	725
Malpas 5	1666	548

Allwedd:

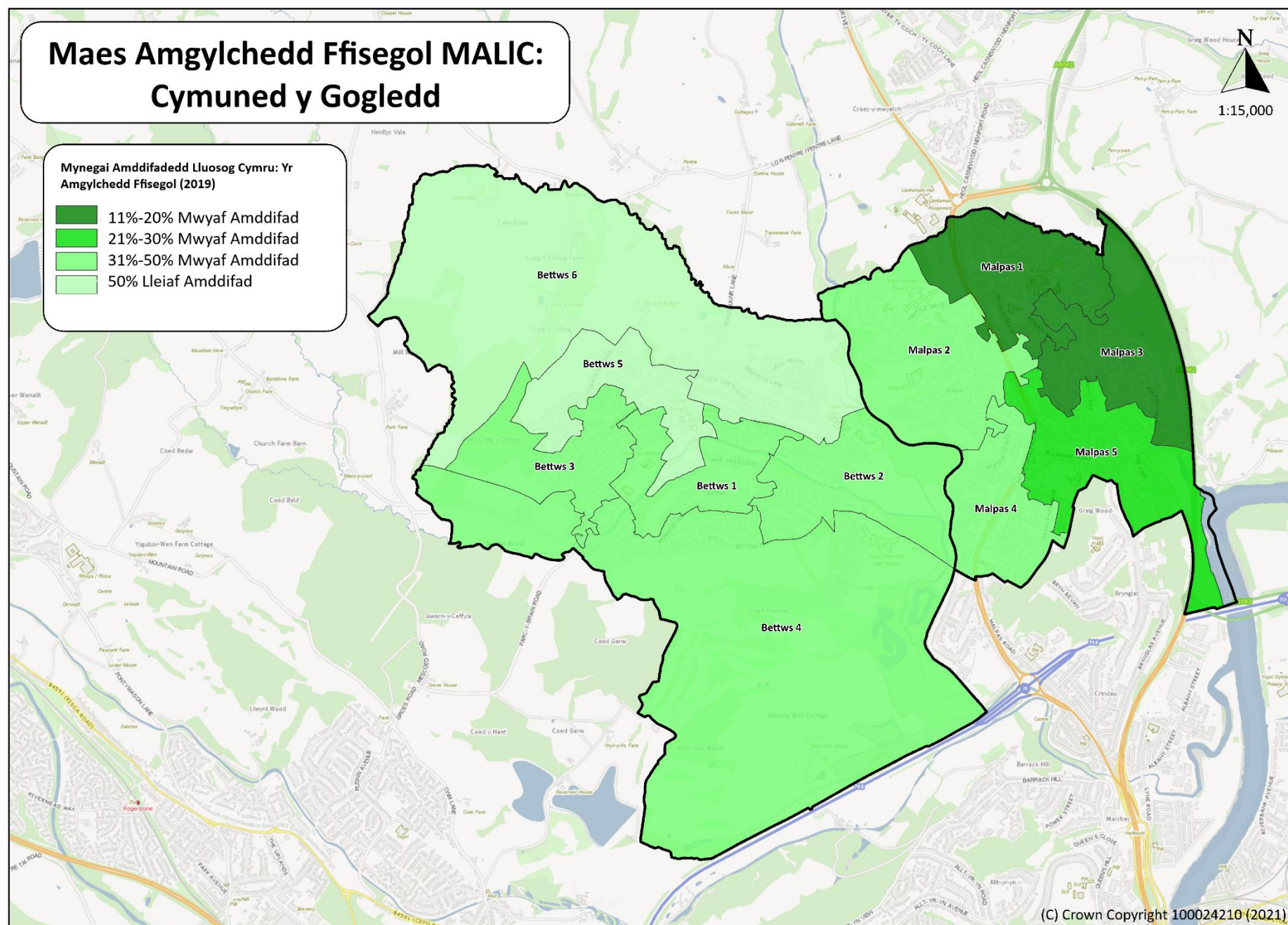
Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:

1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfeydd Maes Amgylchedd Ffisegol MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

Sut dirwedd sydd yno?

Mannau Gwyrdd Naturiol Hygyrch

Mae'r safon ofynnol a fabwysiadwyd o 2.4 hectar fesul 1,000 o'r boblogaeth ar gyfer mannau agored, chwaraeon a hamdden yn deillio o 'Safonau Meincnod' gofynnol Meysydd Chwarae Cymru ar gyfer chwaraeon a chwarae awyr agored. Dyma'r unig safon genedlaethol a ddarperir ar gyfer chwaraeon awyr agored a mannau chwarae ac felly mae'n dal i gael ei hargymell fel arfer gorau. Mae'r safon Meysydd Chwarae Cymru yn cynrychioli lefel ofynnol o ddarpariaeth a dylid ceisio ei chyrraedd felly ledled Casnewydd mewn ardaloedd trefol a gwledig.

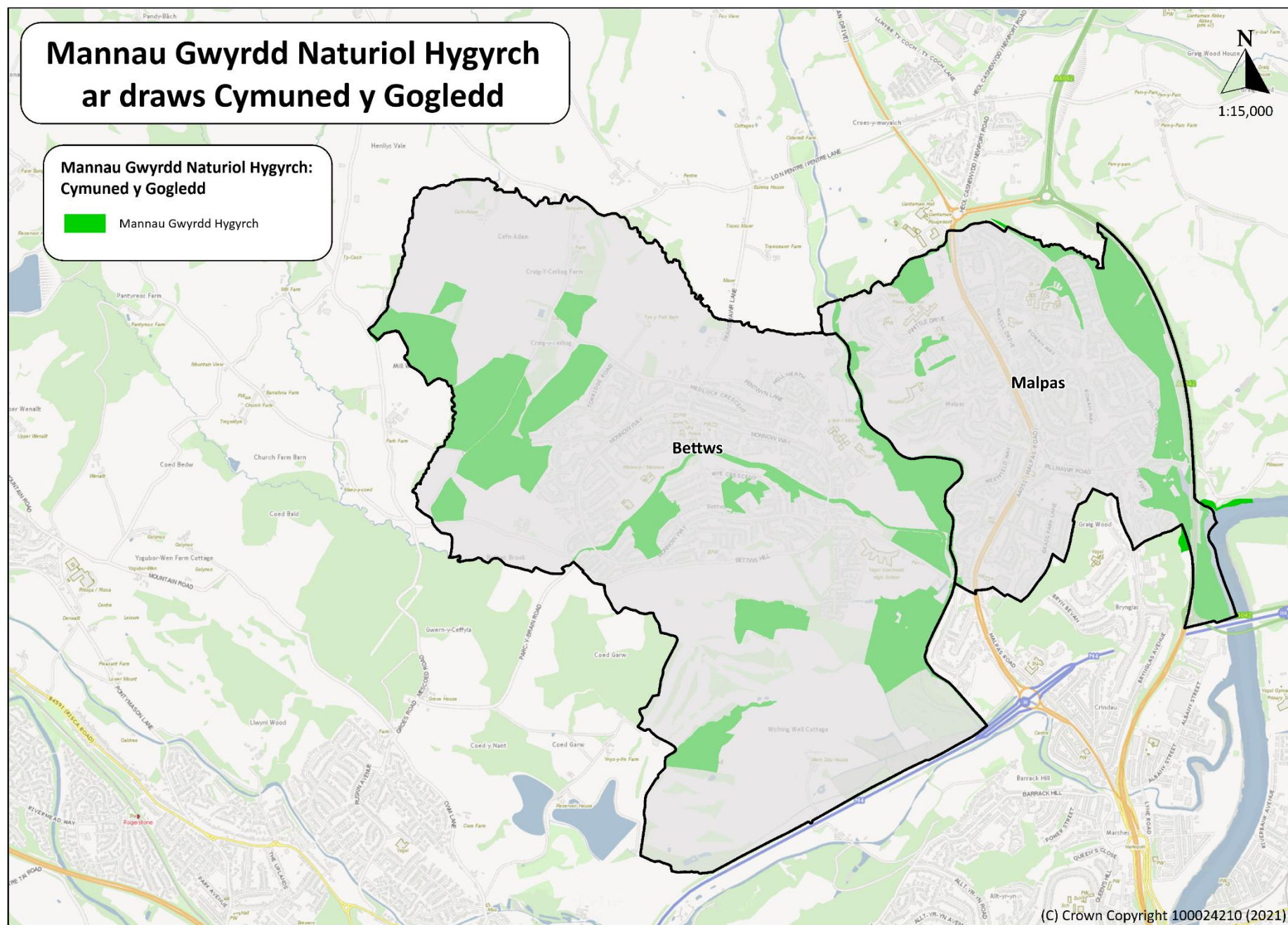
Mae'r safonau meincnod wedi'u rhoi ar waith wrth ddarparu chwaraeon a chwarae awyr agored a'u defnyddio i helpu i nodi unrhyw ardaloedd fesul ward yng Nghasnewydd lle mae diffyg darpariaeth. Ceir dadansoddiad manwl a chrynodeb o'r Ddarpariaeth Mannau Agored ffurfiol, anffurfiol a'r rhai ag offer ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd isod.

	Poblogaeth 2011	Categori Mannau Agored	Gofyniad Meysydd Chwarae Cymru (hectarau)	Darpariaeth Wirioneddol (hectarau)	Diffyg / Gwarged
Betws	7,606	Crynodeb	18.25	27.24	8.99
		Ffurfiol	12.17	16.57	4.40
		Anffurfiol	4.18	10.55	6.37
		Ag offer	1.90	0.12	-1.78
Malpas	7,997	Crynodeb	19.20	22.04	2.84
		Ffurfiol	12.80	4.98	-7.82
		Anffurfiol	4.40	16.77	12.37
		Ag offer	2.00	0.29	-1.71

O fewn cymuned y Gogledd, mae ei dwy ward yn dangos gwarged cyffredinol mewn darpariaeth mannau agored yn amrywio o Fetws (8.99) i Falpas (2.84) wrth gymharu gofynion Meysydd Chwarae Cymru a darpariaeth wirioneddol.

Mae gan Fetws wagred yn y ddarpariaeth Mannau Agored Ffurfiol ac Anffurfiol a diffyg yn y ddarpariaeth ag Offer. Tra bod gan Falpas ddiffyg yn y ddarpariaeth Mannau Agored Ffurfiol a'r rhai ag Offer, a gwarged yn y ddarpariaeth Anffurfiol.

Mae'r ddelwedd thematig ganlynol yn dangos darpariaeth mannau agored a mannau gwyrdd naturiol hygyrch ar draws dwy ward cymuned y Gogledd.

Beth yw'r lefelau ansawdd aer ac allyriadau yng nghymuned y Gogledd?

Gall ansawdd yr aer a anadlwn effeithio'n sylweddol ar ein hiechyd. Prif achosion ansawdd aer gwael yw allyriadau diwydiannol a thraffig ar y ffyrdd. Mae'r llywodraeth genedlaethol ac awdurdodau lleol wedi ymrwymo i wella ansawdd aer, ymrwymiad sydd wedi'i ysgrifennu yn y gyfraith.

Y llygryddion sy'n peri'r prif bryder yw nitrogen deuocsid (NO₂) sydd â throthwy o 40µg/m³ y flwyddyn, a deunydd gronynnol – PM₁₀ (trothwy o 18µg/m³ y flwyddyn) a PM_{2.5} (trothwy o 10µg/m³ y flwyddyn).

Mae'r tabl isod yn dangos bod gan Gasnewydd lefelau uwch o lygryddion yn 2019 o gymharu â chyfartaledd Cymru.

Dangosyddion Cysylltiad ag Ansawdd Aer ⁵⁸		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Casnewydd	NO ₂ (µg/m ³)	22	20	19	16	19	16	15	15
	PM ₁₀ (µg/m ³)	14	16	15	15	14	13	14	14
	PM _{2.5} (µg/m ³)	11	11	11	10	9	9	9	9
Cymru	NO ₂ (µg/m ³)	13	12	11	10	11	9	9	9
	PM ₁₀ (µg/m ³)	12	14	13	12	12	10	12	12
	PM _{2.5} (µg/m ³)	9	10	10	8	8	7	8	7

Bob blwyddyn mae'n ofynnol i Gyngor Dinas Casnewydd adrodd am ansawdd aer y ddinas, gyda'r adroddiadau diweddaraf yn cael eu cyhoeddi ar wefan y cyngor⁵⁹. Os canfyddir bod y lefelau ansawdd aer yn uwch na'r safonau hyn, rhaid datgan Ardal Rheoli Ansawdd Aer (ARhAA). Mae monitro ansawdd aer wedi nodi nifer o feysydd lle mae'r lefelau nitrogen deuocsid yn uwch na'r safonau ansawdd aer.

Daeth nifer o newidiadau i Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer y ddinas i rym ar 1 Gorffennaf 2018, gyda Chasnewydd yn nodi 11 ARhAA, gyda 4 wedi'u lleoli yn ardal gymunedol y Gogledd.

Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer ⁶⁰		
	Lleoliad	Ardaloedd Cymunedol
1.	Caerllion	Caerllion
2.	Heol Caerffili	Graig
3.	Cefn Road	Tŷ-du
4.	Chepstow Road / Clarence Place / Caerleon Road	Sain Silian / Victoria / Beechwood
5.	George Street	Stow Hill / Pilgwenlli
6.	Ffordd Malpas (De)	Shaftesbury
7.	Glasllwch	Allt-yr-ynn / Tŷ-du
8.	High Cross	Allt-yr-ynn / Tŷ-du
9.	Royal Oak Hill	Caerllion / Ringland
10.	Shaftesbury	Shaftesbury
11.	Sain Silian	Sain Silian

Allwedd ARhAAu yng nghymuned y Gogledd

⁵⁸ [Dangosyddion Ehangu Ansawdd Aer, Stats Cymru – Llywodraeth Cymru](#)

⁵⁹ [Adroddiad Cynnydd o ran Ansawdd yr Aer, Cyngor Dinas Casnewydd](#)

⁶⁰ [Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer, Cyngor Dinas Casnewydd](#)

Beth yw'r perygl llifogydd yma?

Mae llifogydd yn digwydd pan fo dŵr yn cyrraedd lle yn gynt nag y gall ddraenio i ffwrdd. Glawiad yw hyn fel arfer, ond gall fod o ffynonellau eraill. Mae hyn yn achosi i aberoedd, afonydd, ffosydd, draeniau neu garthffosydd orlifo gan achosi llifogydd yn y tai, y busnesau, y tir fferm a'r seilwaith amgylchynol.

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos y perygl llifogydd diweddaraf⁶¹ ar draws ardal gymunedol y Gogledd.

⁶¹ Data Perygl Llifogydd Cyfoeth Naturiol Cymru

